

श्री साईबाबा संरथान विश्वरतव्यवरथा, शिडी

रजि. नं. : ई-६९, अहमदनगर

वार्षिक अहवाल २०११-१२

अनुक्रमणिका

अ.नं.	तपशील	पान क्रमांक
०१	प्रास्ताविक	०१
०२	श्री क्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा	०३
०३	संस्थानमार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव	०६
०४	व्यवस्थापन समिती	०८
०५	छाननी समिती, सल्लागार परिषद व इतर उपसमित्या	१०
०६	विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार	१२
०७	प्रशासकीय कामकाज	१३
०८	प्रशासनाची रचना	१४
०९	भक्तमंडळ	१८
१०	विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा	१९
११	अहवाल सालातील ठळक बाबी	३१
१२	इतर उपक्रम - रुग्णालये	३३
१३	इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल	४०
१४	इतर उपक्रम - श्री साईलीला (द्वैमासिक)	४४
१५	सन २०११-१२ मधील ठळक आर्थिक बाबी	४५
१६	विकासात्मक कामे - पूर्ण करणेत आलेले प्रकल्प	४७
१७	विकासात्मक कामे - प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प	४९
१८	विकासात्मक कामे-संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प	५१
१९	विश्वस्तव्यवस्थेचे नियोजित विकास प्रकल्प	५३
२०	विकास प्रकल्पांसाठी जमीन उपलब्धता	५५
२१	अपारंपारिक ऊर्जा स्रोत प्रकल्प	५५
२२	आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत	५६
२३	श्री साईचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची	८८

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

प्रशासकीय अहवाल - सन २०११-१२

(दिनांक ०१ एप्रिल, २०११ ते दिनांक ३१ मार्च, २०१२)

प्रास्ताविक

श्री साईबाबांचे सन १८५८ च्या सुमारास शिरडी येथे आगमन झाले. त्यांचा धर्म, जात, पंथ, मूळांगव, नांव या बद्दल आजही गूढच आहे. त्याबद्दल कुठलीही खात्रीलायक माहिती मिळत नाही. त्यांना 'साईबाबा' हे नांव शिर्डी येथे आल्यावरच मिळाले. श्री बाबांनी भाविकांमध्ये माणूसकीचा प्रेमभाव जागृत केला. साईबाबा गरीब दीनदुबळ्यांवर व प्राणीमात्रांवर प्रेम करत. त्यांच्या अडचणी व संकटकाळात त्यांना मदत करीत असत. शिरडी येथील आपल्या प्रदीर्घ वास्तव्यात त्यांनी अनेक भक्तांचे आजार स्वतः शुश्रूषा करून बरे केले. बाबांनी स्वःहस्ताने प्रज्वलीत केलेल्या व आजमितीसही अखंडपणे प्रज्वलीत असलेल्या धुनीतील उदीच्या सहाय्याने अनेक भक्तांचे असाध्य रोग बरे झालेले आहेत, होत आहेत. अशा या महान अवतारी पुरुषाची ख्याती लवकरच सर्वदूर पसरली आणि सर्व धर्मिय लोक त्यांच्याकडे आकर्षित झाले. लोक बाबांचे शुभाशिर्वाद घेण्यासाठी येत व त्यांच्या चरणी दक्षिणा किंवा एखादी वस्तू अर्पण करीत. आजही संपूर्ण जगातून सर्वधर्मांचे लोक साईसमाधीच्या दर्शनास येत आहेत. म्हणून या श्रध्दास्थानांस, बाबांच्या समाधी मंदिरास आज विश्वमंदिराचे स्वरूप प्राप्त झाले आहे.

असे थोर संत श्री साईबाबा हे शिर्डी येथे मंगळवार, दि.१५ ऑक्टोबर, १९१८ रोजी पंचत्वात विलीन झाले. तदनंतर साईभक्तांनी बाबांच्या समाधीचे दर्शन घेण्यास आरंभ केला. दि.२७ ऑक्टोबर १९१८ पासून साईभक्तांनी एकत्र येऊन 'समर्थ साईनाथ कोठी' या नावाने निधी उभारून मंदिरात पूजेची व्यवस्था केली. मंदिरामध्ये बाबांनी हाताळलेल्या वस्तूही ठेवण्यात आल्या. बाबांची बसण्याची, भक्तांना भेटण्याची जागा व इतर ठिकाणांची निगा राखण्याची व्यवस्था करण्यात आली.

दिवाणी दावा नं.१३५/१९२१, जिल्हा न्यायालय, अहमदनगर मधील कलम नं.९२ नुसार सदर निधीच्या व्यवस्थापनासाठी योजना (Scheme) तयार केली गेली. सदर योजनेत वेळोवेळी सुधारणाही करण्यात आल्या. पुढे या सर्वांचे रूपांतर विश्वस्तसंस्थेत होऊन, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० नुसार, या विश्वस्त संस्थेची नोंदणी सन १९५२ मध्ये अनुक्रमांक 'ई ६९ (अहमदनगर)' अन्वये करण्यात आली.

कायद्याप्रमाणे सादर केलेल्या पहिल्या ताळेबंदामध्ये जंगम मालमत्ता रु.६,४७,३९५/- व वार्षिक उत्पन्न रुपये २,१४,०००/- असे नमूद करण्यात आले. काही वर्षांतच संस्थानच्या उत्पन्नात भरघोस वाढ होऊन सन १९७३ च्या अखेरीस जंगम मालमत्ता रुपये ९० लाखांपर्यंत तर वार्षिक उत्पन्न रुपये १८

लाखांपर्यंत पोहोचले. ट्रस्टच्या एकूण उत्पन्नात होत असलेली लक्षणीय वाढ तसेच भक्तांची दिवसेंदिवस वाढत असलेली संख्या व त्यांना पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधा आणि देशाच्या रचनेतील महत्वाचे बदल, समाजाच्या धार्मिक तसेच धर्मादाय संस्थांविषयीच्या संकल्पना यांचा विचार करून जमा झालेला निधी गोर-गरीब, दीन-दुबळ्या व गरजू जनतेच्या कल्याणासाठी उपलब्ध करण्याचे ठरविण्यात आले. तसेच उत्तम प्रशासन व नियंत्रणासाठी मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांचे दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८२ (दावा नं.३४५७/६०) चे आदेशानुसार योजना तयार करण्यात आली.

मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई ने तयार केलेल्या योजनेनुसार संस्थान व्यवस्थापनाचा कारभार मा.धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या नियंत्रणाखाली व त्यांनी नियुक्त केलेल्या विश्वस्त मंडळामार्फत सन १९८४ ते माहे ऑगष्ट, २००४ अखेर सुरु होता.

त्यानंतर, महाराष्ट्र शासनाने, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये, श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी या नांवाने नोंदणी झालेली श्री साईबाबा संस्थानची सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था पुनर्घटित करण्याकरीता, आणि विश्वस्तव्यवस्थेला जनतेसाठी अधिक व्यापक कल्याणकारी योजना हाती घेणे शक्य व्हावे म्हणून, तिचे अधिक चांगल्या प्रकारे व्यवस्थापन, प्रशासन व नियंत्रण करण्यासाठी **श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४** चा कायदा संमत केला.

उपरोक्त अधिनियम २००४ नुसार दिनांक २३ ऑगष्ट, २००४ रोजी अस्तित्वात आलेल्या **पहिल्या व्यवस्थापन समितीद्वारे** संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज **दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेर** करणेत आले. मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील अधिसूचना क्रमांक सासंवि-२०११ / १७५ / २२ / का. सोळा, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये नवीन व्यवस्थापन समिती गठीत करणेत आली. **तथापि**, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ या न्यायालयीन दाव्यामध्ये शासनाने दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी नियुक्ती केलेल्या व्यवस्थापन समितीस **अंतरीम स्थगिती** दिली व संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी त्रिसदस्यीय समितीची नियुक्ती केली. मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली त्रिसदस्यीय समिती **दिनांक ३० मार्च, २०१२** पासून संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व कामकाज पहात आहे.

श्री क्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा

प्रतिदिनी सुमारे ५० हजार भक्त श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देऊन, श्री साईबाबांच्या समाधीचे दर्शन घेतात. उत्सवकाळात तसेच उन्हाळी सुट्ट्या, दीपावली व नाताळच्या सुट्ट्या, गुरुवार व रविवार तसेच या दिवसांना जोडून येणाऱ्या सरकारी सुट्ट्या इत्यादी काळात श्री क्षेत्र शिर्डीस भेट देणाऱ्या साईभक्तांची संख्या सुमारे ३ ते ५ लाखांपर्यन्त जाते. श्री क्षेत्र शिर्डी येथे विविध पवित्र स्थाने असून, साईभक्त याठिकाणी आवर्जून भेट देऊन, आपली मनोकामना पूर्ण व्हावी म्हणून श्री साईना साकडे घालतात.

श्री क्षेत्र शिर्डी येथील दर्शनाची पवित्र स्थाने

०१) समाधी मंदिर

हे मुख्य मंदिर आहे. मंदिराची ही इमारत नागपूरचे निस्सीम साईभक्त श्री.गोपाळराव तथा बापूसाहेब बुट्टी यांनी बाबांच्या आशीर्वादाने बांधलेली आहे. 'बुट्टी वाडा' या नावानेही ही वास्तू ओळखली जाते. या ठिकाणी श्री साईबाबांची पवित्र समाधी व मूर्ती आहे. श्री साईच्या महासमाधीनंतर सुरु असणारे नित्यक्रम पूजा-अर्चा, आरत्या आदि या ठिकाणी नित्यनियमाने सुरु आहेत. समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम पहाटे ०४.३० ते रात्री १०.३० वाजेपर्यन्त सलग सुरु असतात. यामध्ये श्रींची पहाटे ४.३० वा. काकड आरती, मंगलस्नान, दुपारी १२.०० वा. मध्यान्ह आरती, सूर्यास्ताचे वेळी धूपारती व रात्री १०.३० वाजता शेजारती आदि नित्यक्रमांचा समावेश आहे. तसेच, प्रत्येक गुरुवारी रात्री ९.१५ वाजता समाधी मंदिरातून श्री बाबांच्या पवित्र पादुका, सटका व फोटोची मिरवणूक निघून व्दारकामाई मंदिरात जाते व तेथून पालखीने चावडी मंदिरापर्यन्त जाऊन पुन्हा समाधी मंदिरात येते.

०२) गुरुस्थान मंदिर

बाबा सोळा वर्षांचे असताना ज्या ठिकाणी प्रथम दृष्टीस पडले ते हे समाधी मंदिर परिसरातील ठिकाण. बाबा हे ठिकाण त्यांच्या गुरुचे आहे, असे सांगत असत. श्री साईसच्चरित्रात उल्लेख असलेला प्रसिध्द निंबवृक्ष (लिंब) येथे आहे. या ठिकाणी गुरुवारी व शुक्रवारी उद (लोबान, धूप) जाळल्यास भाविकांचे दुःखपरिहार होते, असा श्री साईसच्चरित्राचा दाखला आहे. श्री गुरुस्थान मंदिरात दैनंदिन पूजाअर्चेबरोबरच सकाळी ११.३० वाजता व सायंकाळी धूपारतीनंतर नैवेद्य दाखविला जातो. गुरुस्थान मंदिरासमोर असलेली धुनी दर गुरुवारी व शुक्रवारी पेटविली जाते. गुरुपौर्णिमा उत्सवात गुरुस्थान मंदिरात रुद्राभिषेकाची महापूजा करण्यात येते.

०३) द्वारकामाई (मशीद)

बाबा शिर्डीस आल्यापासून समाधिस्त होईपर्यंत दिर्घकाळ त्यांचे वास्तव्य सलग ६० वर्षे समाधी मंदिर परिसरात असलेल्या या व्दारकामाईत (मशीद) होते. असंख्य भक्तांना या ठिकाणी बाबांनी

कृपाप्रसाद दिला. बाबा ज्या **शिळेवर** बसत असत ती येथेच आहे. शिवाय बाबांनी प्रज्वलित केलेली **पवित्र धुनी** याच ठिकाणी आजही प्रज्वलीत आहे. भक्तांच्या मनोकामना पूर्ण करण्यासाठी तसेच विविध आजार बरे करण्यासाठी बाबा याच धुनीतून उदी देत असत. आताही भक्तांना दिली जाणारी पवित्र उदी याच धुनीतून प्राप्त होते. बाबा येथेच स्वतः अन्न शिजवून भक्तांना वाढीत असत.

व्दारकामाई मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्रौ ९.३० वाजेपर्यन्त उघडे असते. व्दारकामाई मंदिरात दररोज सकाळी ८ वा. नैवेद्य दाखविणेत येतो. त्यानंतर सकाळी ११.३० वाजता अखंड प्रज्वलीत धुनीपुढे वैश्वदेवपूजा व श्रींचे तसबिरीची पूजा करणेत येते. तसेच सायंकाळी धूपारतीनंतर नैवेद्य दाखविला जातो. **दर गुरुवारी** रात्री निघणाऱ्या श्रीं चे पालखीचे आगमन श्री व्दारकामाईत झालेनंतर रात्रौ ०९.१५ ते रात्रौ ०९.३० वाजेपर्यन्त भजन केले जाते.

०४) चावडी

हे ठिकाण समाधी मंदिराच्या पूर्वेला असून व्दारकामाईपासून अगदी जवळच आहे. बाबा व्दारकामाईत दिवसाआड **मुक्काम करीत असत**. तसेच प्रत्येक गुरुवारी मिरवणुकीने व्दारकामाईतून चावडीत येऊन मुक्काम करीत असत. आताही प्रत्येक गुरुवारी रात्रौ ९.१५ ते १०.०० या वेळेत समाधी मंदिरातून व्दारकामाईमार्गे चावडीकडे पालखी मिरवणूक निघत असते. या पालखीत बाबांची तसबीर, सटका व पादुका ठेवलेल्या असतात. चावडी मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्रौ ९ वाजेपर्यन्त उघडे असते. या वेळेमध्ये दैनंदिन पूजाअर्चा केली जाते.

०५) लेंडीबाग (प्रधान बाग)

मंदिर परिसरातच असलेल्या या ठिकाणी बाबा फेरफटका मारावयास जात असत. बाबांनी स्वतः या ठिकाणी लावलेल्या पिंपळ वृक्षाशेजारी **नंदादीप** अखंडपणे तेवत ठेवलेला आहे. शिवाय येथे श्री दत्त मंदिर असून बाबांचा आवडता घोडा **श्यामकर्ण (श्यामसुंदर)** जवळच चिरनिद्रा घेत आहे. तसेच जवळच बाबांची शिवडी (विहीर) आहे. बाबांच्या वेळचे मुंबई येथील एक भक्त रावबहादूर श्री. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान, यांनी लेंडीबाग खरेदी करून साईचरणी अर्पण केली म्हणून या बागेला '**प्रधान लेंडीबाग**' असेही म्हणतात. तसेच याच परिसरात भक्तांना श्री साईसच्चरित्राचे वाचनासाठी **पारायण कक्ष** उघडणेत आलेला आहे. या पारायण कक्षात एकाच वेळेस सुमारे ५० भक्त पारायण करू शकतात, संस्थानमार्फत या भक्तांना पारायणासाठी संस्थान प्रकाशित सर्व भाषांमधील साईचरित्र ग्रंथ उपलब्ध करून दिले जातात. तसेच वयोवृद्ध भक्तांसाठी चष्मेही उपलब्ध करून देणेत आलेले आहेत.

०६) वस्तू संग्रहालय (म्युझियम)

सन २००३ मध्ये मंदिर परिसरातील दीक्षीतवाड्यात व त्या शेजारील नव्या इमारतीत वातानुकुलीत वस्तूसंग्रहालय (म्युझियम) तयार करणेत आले आहे. येथे श्रीं नी वापरलेला अंगरखा, जोडे, चिलिमा, श्रींचे महानिर्वाणानंतर त्यांना ज्या लाकडी पलंगावर स्नान घालणेत आले तो पलंग तसेच

श्री साईबाबांनी हाताळलेल्या विविध वस्तु, साहित्य एकत्र करून, माहितीसह सुसूत्र पध्दतीने ठेवण्यात आलेले आहे. वस्तु संग्रहालय सर्व भक्तांसाठी सकाळी ०६ ते रात्री ०९ वाजेपर्यन्त विनामुल्य खुले असते.

०७) इतर स्थाने

श्री साईबाबांच्या सानिध्यात राहिलेले त्यांचे परमभक्त श्री तात्या पाटील कोते, श्री भाऊ महाराज कुंभार, श्री व्ही. पद्मनाभ अय्यर, श्री नानावली, श्री अब्दुलबाबा यांच्या समाध्या मंदिर परिसरातच लेंडीबागेजवळ आहेत.

०८) इतर ग्रामदेवतांची मंदिरे

संस्थान मंदिर परिसरातच श्री गणेश, श्री शनी व श्री महादेव या ग्रामदेवतांची मंदिरे असून संस्थान मार्फत त्यांचे नुतनीकरण करण्यात आलेले आहे. मंदिर परिसरानजीकच दक्षिणमुखी श्री हनुमान मंदिर असून या मंदिरातील दैनंदिन धार्मिक विधी, पूजाअर्चा स्थानिक नगरपंचायत व ग्रामस्थांच्या विनंतीनुसार संस्थानमार्फत करणेत येत आहे. श्री हनुमान मंदिराचा संस्थानमार्फत जीर्णोद्धार करणेत आलेला असून तेथे प्रशस्त असे नवीन मंदिर बांधणेत आलेले आहे. या जीर्णोद्धार करण्यात आलेल्या मंदिरात श्री हनुमानाची ०५ फुट उंचीची सुंदर मुर्ती बसविणेत आलेली आहे.

०९) श्री खंडोबा मंदिर

हे मंदिर शिर्डी बसस्थानकाजवळ, श्री साईबाबा रुग्णालयाशेजारी आहे. औरंगाबाद जिल्ह्यातील धूपखेडा येथील चाँद पाटलाचे पत्नीच्या भाच्याचे लग्नाचे वऱ्हाड जेव्हां शिरडीत आले तेव्हा या मंदिराजवळील वटवृक्षातळी ते उतरले होते. या वऱ्हाडासोबत आलेले बाल फकीर जेव्हा मंदिराच्या पटांगणात सर्वासमवेत उतरले, तेव्हा मंदिराचे पुजारी म्हाळसापती यांनी या बाल फकिराचे 'आओ साई' म्हणून स्वागत केले. तेव्हांपासून त्यांचे 'साई' हे नांव प्रचलित झाले. याशिवाय शिर्डीपासून ३ किलोमीटर अंतरावर बिरेगांव बनामध्ये श्री विरभद्र या ग्रामदेवतेचे मंदिर आहे.

संस्थान मार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव

०१) श्री रामनवमी उत्सव

श्री रामनवमी उत्सव श्री क्षेत्र शिर्डी येथे अत्यंत भव्य प्रमाणावर व उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री बाबांचे हयातीपासून शिर्डी गांवाची यात्रा म्हणून श्री रामनवमी उत्सव साजरा केला जातो. या उत्सवास देशभरातून विशेषतः मुंबई येथून हजारोंच्या संख्येने साईभक्त पदयात्रेने बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात. अहवाल सालात श्री रामनवमी उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे दिनांक ११ एप्रिल, २०११ ते दिनांक १३ एप्रिल, २०११ अखेर साजरा करणेत आला.

०२) श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव

श्री गुरुपौर्णिमा उत्सवही श्री क्षेत्र शिर्डी येथे उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री साईबाबांनी आपल्या हयातीपासून गुरुविषयी कृतज्ञता व्यक्त करण्याच्या भावनेने श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव साजरा करणेस सुरुवात केली. या उत्सवास विशेषतः मुंबई व कोकणातील कोळी समाज व तसेच पुणे, औरंगाबाद इत्यादी ठिकाणाहून हजारो साईभक्त पदयात्रेद्वारे बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात. अहवाल सालात, श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे दिनांक १४ जुलै, २०११ ते दिनांक १६ जुलै, २०११ अखेर साजरा करणेत आला.

०३) श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी / दसरा) उत्सव

श्री साईबाबांचे महानिर्वाण दिनांक १५ ऑक्टोबर, १९१८ साली विजयादशमीस झाले. तेव्हांपासून त्यांचा श्री पुण्यतिथी उत्सव दरवर्षी विजयादशमीस उत्साहाने साजरा केला जातो. या पुण्यतिथी उत्सवास लाखो साईभक्त हजेरी लावतात. बाबा त्यांचे हयातीत दररोज भिक्षा मागून आणीत. त्याचे प्रतीक म्हणून या उत्सवात, मुख्य दिवशी म्हणजे विजयादशमीचे दिवशी सकाळी गांवातून भिक्षा झोळी कार्यक्रम आयोजित केला जातो. या कार्यक्रमात मा.व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांसह, ग्रामस्थ व साईभक्तही सहभागी होतात. याचदिवशी समाधी मंदिरात आराधना विधी (श्राध्दविधी) केला जातो. अहवाल सालात, श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी) उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे दिनांक ०५ ऑक्टोबर, २०११ ते दिनांक ०८ ऑक्टोबर, २०११ अखेर साजरा करणेत आला.

श्री साईबाबांचे हयातीपासून व त्यानंतर आजतागायत वरील तीन उत्सव मोठ्या उत्साहात साजरे केले जातात. या तीनही उत्सवांच्या निमंत्रण-कार्यक्रम पत्रिका व उदीप्रसाद भक्तमंडळाच्या सभासदांना पाठविणेत येतो.

मा. व्यवस्थापन समितीचे मार्गदर्शन व नियंत्रणाखाली, उपरोक्त उत्सवांसह अहवाल सालात, गुढीपाडवा, रंगपंचमी, गोकुळअष्टमी, महाशिवरात्र, श्री दत्त जयंती, कोजागिरी पौर्णिमा, आषाढी / कार्तिकी एकादशी इत्यादी सण उत्सव रुढी परंपरेनुसार, धार्मिक रिती-रिवाजानुसार मोठ्या उत्साहात

साजरे करण्यात आले. याव्यतिरिक्त साईभक्तांसाठी देणगी मुल्य आकारून, स्वतंत्र कक्षामध्ये दसरोज सकाळी श्री साईसत्यव्रत (सत्यनारायण) पुजा व अभिषेक पुजा पार पाडल्या जातात, या दैनंदिन उपक्रमात साईभक्त मोठ्या प्रमाणावर सहभागी होतात.

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेच्या व्यवस्थापनाखाली असलेल्या सर्व मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, पूजा अर्चा, आरत्या आदि बाबी मंदिर विभागामार्फत नित्यनियमाने, अखंडीतपणे पार पाडल्या जातात.

व्यवस्थापन समिती

प्रास्ताविकात नमूद केलेप्रमाणे, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार दिनांक २३ ऑगस्ट, २००४ रोजी नियुक्त केलेल्या मा. व्यवस्थापन समितीद्वारे वेळोवेळी घेतलेले निर्णय तसेच मार्गदर्शनानुसार सन २०११-१२ या अहवाल सालात **दिनांक २६ मार्च, २०११** अखेर संस्थानच्या कामकाजाचे व्यवस्थापन करण्यात आले.

मा. शासनाने नियुक्त केलेल्या या **पहिल्या** मा. व्यवस्थापन समितीमध्ये एकूण **१७ सदस्यांची** नेमणुक केलेली होती, तथापि एका सदस्याच्या निधनामुळे समितीचे एक पद रिक्त होते.

अधिनियमातील तरतुदीनुसार शिर्डी नगरपंचायतीचे अध्यक्ष हे व्यवस्थापन समितीचे पदसिध्द सदस्य असतात. अहवाल सालात नगराध्यक्ष, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी या पदावर मा. सौ. अलका बाळू शेजवळ यांचेऐवजी मा. सौ. सुमित्रा कैलास कोते यांची अध्यक्षीय म्हणून दिनांक २७ डिसेंबर, २०११ रोजी निवड झाली असल्याने, त्यांचा अधिनियमातील तरतुदीनुसार मा. व्यवस्थापन समितीमध्ये पदसिध्द सदस्य म्हणून समावेश करणेत आलेला होता.

मा. व्यवस्थापन समिती (पहिली)

(दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेरपर्यंत)

०१.	श्री. जयंत मुरलीधर ससाणे	अध्यक्ष
०२.	श्री. शंकरराव गेणुजी कोल्हे	उपाध्यक्ष
०३.	श्री. सुरेश गोरक्षनाथ वाबळे	सदस्य
०४.	श्रीमती उर्मिला प्रदीप जाधव	सदस्य
०५.	श्री. पांडुरंग गमाजी अभंग	सदस्य
०६.	श्री. शैलेश श्रीहरी कुटे	सदस्य
०७.	श्रीमती रिम्पल लोहिया	सदस्य
०८.	श्री. समि खतिब	सदस्य
०९.	श्री. राधाकृष्ण एकनाथराव विखे पाटील	सदस्य
१०.	डॉ. एकनाथ भागचंद गोंदकर	सदस्य
११.	श्री. रमाकांत गणेश कर्णिक	सदस्य
१२.	कॅप्टन सुरेश वासुदेवा	सदस्य
१३.	श्री. अशोक भिमाशंकर खांबेकर	सदस्य
१४.	श्री. कृष्णचंद्र श्यामसुंदर पांडे	सदस्य
१५.	डॉ. प्यारेलाल तिवारी	सदस्य
१६.	अध्यक्ष, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	पदसिध्द सदस्य
	सौ. अलका बाळू शेजवळ	दि. २६ डिसेंबर, २०११ पर्यन्त.
	सौ. सुमित्रा कैलास कोते	दि. २७ डिसेंबर, २०११ पासून.

महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार, न्याय व विधी विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांचे क्रमांक सासंवि - २०११ / १७५ (२२) / का. १६, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी ०३ वर्षासाठी उपरोक्त व्यवस्थापन समिती ऐवजी खाली नमुद केलेली नवीन व्यवस्थापन समिती (दुसरी) नियुक्त केली.

मा. व्यवस्थापन समिती

(दिनांक २७ मार्च, २०१२ ते दिनांक २९ मार्च, २०१२ अखेर)

०१.	श्री. जयंत मुरलीधर ससाणे	अध्यक्ष
०२.	श्री. घनःश्याम प्रतापराव शेलार	उपाध्यक्ष
०३.	श्री. राधाकृष्ण विखे पाटील	सदस्य
०४.	श्री. विलास यादवराव कोते	सदस्य
०५.	डॉ. प्रकाश भास्करराव नांदूरकर	सदस्य
०६.	डॉ. नामदेव तुषार गुंजाळ	सदस्य
०७.	श्री. शैलेश श्रीहरी कुटे	सदस्य
०८.	श्री. सुरेश जी. वाधवा	सदस्य
०९.	डॉ. राजेंद्र मदनलाल पिपाडा	सदस्य
१०.	अॅड. सुरेंद्र माधवराव खर्डे	सदस्य
११.	सौ. स्नेहलता बिपीन कोल्हे	सदस्य
१२.	श्री. अजित सर्जेराव कदम	सदस्य
१३.	श्री. मिनानाथ सखाराम पांडे	सदस्य
१४.	श्री. पतिंगराव रंगनाथ शेळके	सदस्य
१५.	अध्यक्ष, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	पदसिध्द सदस्य
	सौ. सुमित्रा कैलास कोते	

तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ मध्ये दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी मा. शासन नियुक्त उपरोक्त व्यवस्थापन समितीस अंतरिम स्थगिती देऊन, संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी खालीलप्रमाणे त्रिसदस्यीय समितीची नियुक्ती केली आहे.

मा. व्यवस्थापन समिती

(दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून)

०१.	मा. मुख्य जिल्हा न्यायाधीश, अहमदनगर (श्री. जयंत दत्तात्रय कुलकर्णी)	अध्यक्ष
०२.	मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर (डॉ. संजीवकुमार, भा.प्र.से.)	सदस्य
०३.	मा. कार्यकारी अधिकारी श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी. (श्री. किशोर रामराव मोरे)	सदस्य

मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली उपरोक्त मा. त्रिसदस्यीय व्यवस्थापन समिती दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व कामकाज पहात आहे.

छाननी समिती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम २१ (२) च्या परंतुकानुसार पहिल्या मा.व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. छाननी समितीचे गठन करणेत आलेले होते. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे :

मा. श्री. ए.एस.भाटे (निवृत्त न्यायमुर्ती, उच्च न्यायालय, मुंबई)	अध्यक्ष
मा. श्री. जयंत मुरलीधर ससाणे	सदस्य
मा. श्री. शंकरराव गेणूजी कोल्हे	सदस्य

सल्लागार परिषद

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम १८ नुसार मा. सल्लागार परिषदेचे गठन करणेत आलेले होते. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे :

- मा. श्री. जयंत मुरलीधर ससाणे, अध्यक्ष, श्रीसाईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.
- मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर जिल्हा, अहमदनगर.
- मा. पोलिस अधिक्षक, अहमदनगर जिल्हा, अहमदनगर .
- मा. जिल्हा सरकारी वकील, अहमदनगर जिल्हा, अहमदनगर.
- मा. विभागीय नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, अहमदनगर विभाग, अहमदनगर.
- मा. कार्यकारी अभियंता, पाटबंधारे विभाग, नाशिक.
- मा. कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, कार्यचालन व परिरक्षण विभाग, संगमनेर.
- मा. जिल्हा आरोग्य अधिकारी, अहमदनगर जिल्हा, अहमदनगर.
- मा. राज्य शासनाने नामनिर्देशित केलेला एक प्रतिनिधी.
- मा. कार्यकारी अधिकारी, श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी (सचिव)

● **इतर उपसमित्या**

मा. व्यवस्थापन समितीने अधिनियमातील तरतुदीनुसार कामकाजाच्या सोयीच्या दृष्टीने व विविध विभागांच्या सेवेशी निगडीत असलेल्या प्रस्तावांवर जलद व त्वरीत निर्णय घेणेकामी व्यवस्थापन समिती सदस्यांच्या अंतर्गत उपसमित्या गठीत केलेल्या होत्या. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे :

● **आस्थापना उपसमिती**

०१)	मा. श्री. जयंत मुरलीधर ससाणे	अध्यक्ष
०२)	मा. श्री. शंकरराव गेणूजी कोल्हे	उपाध्यक्ष
०३)	मा. श्री. राधाकृष्ण एकनाथराव विखे पाटील	
०४)	मा. श्री. पांडुरंग गमाजी अभंग	
०५)	मा. श्री. सुरेश गोरक्षनाथ वाबळे	
०६)	मा. डॉ. एकनाथ भागचंद गोंदकर	
०७)	मा. श्री. अशोक भिमाशंकर खांबेकर	

● **रुग्णालय उपसमिती**

०१)	मा. श्री. जयंत मुरलीधर ससाणे	अध्यक्ष
०२)	मा. श्री. शंकरराव गेणूजी कोल्हे	उपाध्यक्ष
०३)	मा. श्री. राधाकृष्ण एकनाथराव विखे पाटील	
०४)	मा. श्री. पांडुरंग गमाजी अभंग	
०५)	मा. श्री. सुरेश गोरक्षनाथ वाबळे	
०६)	मा. डॉ. एकनाथ भागचंद गोंदकर	
०७)	मा. श्री. अशोक भिमाशंकर खांबेकर	
०८)	मा. डॉ. प्यारेलाल तिवारी	

● **स्थानिक उपसमिती**

०१)	मा. श्री. पांडुरंग गमाजी अभंग
०२)	मा. श्री. सुरेश गोरक्षनाथ वाबळे
०३)	मा. डॉ. एकनाथ भागचंद गोंदकर
०४)	मा. श्री. अशोक भिमाशंकर खांबेकर
०५)	मा. सौ. अलका बाळू शेजवळ

अहवाल सालात, वरील समित्यांच्या घेण्यात आलेल्या सभांचा तपशील खालील प्रमाणे :

अ.नं.	समितीचे नांव	झालेल्या सभा
०१	मा. व्यवस्थापन समिती	०९
०२	मा. छाननी समिती	०१
०३	मा. सल्लागार परिषद	०१
०४	मा. आस्थापना उपसमिती	०१
०५	मा. रुग्णालय उपसमिती	०५
०६	मा. स्थानिक उपसमिती	१२

विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम १७(२) तसेच (सुधारीत) कलम २१ (१) व (२) अन्वये विश्वस्तनिधीच्या विनियोगासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे ध्येय, उद्देश व कार्याविषयी सविस्तरपणे विवेचन करण्यात आलेले आहे. या प्रमुख कर्तव्ये व अधिकाराबाबत थोडक्यात गोषवारा पुढील प्रमाणे :

- (१) विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तेची देखभाल, व्यवस्थापन व प्रशासन पाहणे. मंदिरामध्ये रुढी व प्रथेनुसार धार्मिक विधी, पूजा-अर्चा, समारंभ व उत्सव आयोजित करण्यासाठी आणि पार पाडण्यासाठी योग्य ती व्यवस्था करणे. भक्तगणांना आवश्यक त्या सोयी व सुविधा उपलब्ध करून देणे. श्री साईबाबांचे शिकवणुकीचा प्रचार करणे, अन्नछत्र चालविणे, भक्तांचे निवासासाठी व उपयोगासाठी विश्रामगृहे बांधणे व त्याची देखभाल करणे. या अधिनियमान्वये विश्वस्तव्यवस्थेचा कारभार ज्या प्रयोजनार्थ चालवावयाचा आहे, ती उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे उत्पन्न कामी लावणे, ही समितीची कर्तव्ये असतील.
- (२) विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तांचा विकास करण्याच्या व योजना राबविण्याच्या प्रयोजनासाठी, तसेच विश्वस्तव्यवस्थेची उद्दिष्टे व प्रयोजने पार पाडण्यासाठी आवश्यक त्या स्थावर किंवा जंगम मालमत्ता संपादित करील किंवा खरेदी करील.
- (३) श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील.
- (४) श्री साईबाबांच्या भक्तांमध्ये बंधुभाव, एकता, श्रद्धा आणि समता या भावना वाढीस लावणारे उपक्रम अथवा कार्यक्रम आयोजित करील किंवा हाती घेईल.
- (५) सर्व प्रकारच्या धर्मनिरपेक्ष शिक्षणास चालना देईल किंवा तसे करण्यास सहाय्य करील. तसेच, शिर्डी येथे वा अन्य ठिकाणी, शैक्षणिक संस्था स्थापन करील.
- (६) मानव जातीचे कल्याण करणाऱ्या किंवा मानवाला आपत्तीमध्ये सहाय्य करणाऱ्या अन्य कोणत्याही उदात्त कार्यास चालना देईल.
- (७) या अधिनियमाच्या तरतुदींस अधीन राहून, समितीला अधिनियमाखालील आपली कर्तव्ये व कामे पार पाडण्यासाठी आवश्यक ते सर्व अधिकार असतील.

प्रशासकीय कामकाज

● कार्यकारी अधिकारी

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी, अधिनियम २००४ तील कलम १३ अन्वये, महाराष्ट्र शासनाकडून विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन प्रशासनाचे कामकाज पाहणेसाठी कार्यकारी अधिकारी यांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. कार्यकारी अधिकारी हे राज्य सरकारच्या सेवेमधील उपजिल्हाधिकार्याच्या श्रेणीतील अथवा समकक्ष असतात.

महाराष्ट्र शासनाने श्री. किशोर रामराव मोरे, उपजिल्हाधिकारी यांची श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेचे कार्यकारी अधिकारी म्हणून नियुक्ती केलेली आहे.

● उपकार्यकारी अधिकारी

संस्थानचे वाढते कामकाजाचे स्वरूप पहातां, कार्यकारी अधिकारी यांच्या मदतीसाठी व त्यांच्या अनुपस्थितीत कामकाज सांभाळणेसाठी महाराष्ट्र शासनाने दिनांक १८ मार्च, २००९ रोजीचे आदेशान्वये उपकार्यकारी अधिकारी हे तहसीलदार संवर्गातील पद निर्माण करून, या पदावर श्री. डॉ. यशवंतराव वसंतराव माने यांची श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेचे उपकार्यकारी अधिकारी म्हणून नियुक्ती केलेली आहे.

● प्रशासनाची रचना

कार्यकारी अधिकारी यांच्या मार्गदर्शन-तथा-नियंत्रणाखाली उपकार्यकारी अधिकारी, प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख व इतर कर्मचारी हे विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज सुरळीतरित्या पार पाडीत आहेत.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कामकाजाचे सुसुत्रीकरण व्हावे यासाठी कामाचे स्वरूपानुसार व कामकाजात सरळता, सुलभता यावी या दृष्टीने व भक्तांच्या सोयी-सुविधेशी निगडीत कामांच्या दृष्टीने विविध विभागांची रचना केलेली आहे. सध्या खालीलप्रमाणे विभाग कार्यरत असून त्यांचेमार्फत खालील नमूद केल्याप्रमाणे सेवा देणेत येत आहेत.

(अ) संस्थानचे दैनंदिन कामकाज पार पाडणेसाठी कार्यरत असणारे विभाग

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
०१	सामान्य प्रशासन शाखा	कार्यासन १ - आस्थापना - कर्मचारीविषयक सर्व प्रशासकीय कामे. कार्यासन ३ - आर्थिक अनुदान कार्यासन ५ - उत्सव व इतर सामाजिक, धार्मिक कार्यक्रम कामकाज कार्यासन ६ - कर्मचारी पाल्य शैक्षणिक शुल्क परतावा कार्यासन ८ - भक्तमंडळ सभासद विषयक कामकाज. कार्यासन ९ - आवक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १० (अ/ब/क) - कर्मचारी पगारबिले व त्यासंबंधीत इतर अनुषंगिक कामकाज. कार्यासन ११ - जावक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १२ - टंकलेखन / झेरॉक्स विभाग
०२	विधी विभाग (कार्यासन २)	संस्थानसंबंधित सर्व प्रकारचे विधी विषयक काम पाहणे.
०३	सभाकामकाज विभाग (कार्यासन ४)	मा. व्यवस्थापन समितीसह अधिनियमातील तरतुदीनुसार स्थापन करणेत आलेल्या विविध समित्या यांचे सभा कामकाज विषयक काम पाहणे.
०४	कामगार विभाग (कार्यासन ७)	संस्थान आस्थापनेवर काम करणाऱ्या कर्मचारी रजा, सुट्ट्या, शिस्त, गैरवर्तन, दंड, खातेनिहाय चौकशी व न्यायालय विषयक काम पाहणे.
०५	जनसंपर्क विभाग (कार्यासन १३)	साईभक्तांना श्रींचे दर्शन विनासायास व सुलभ रितीने व्हावे म्हणून सोयी-सुविधा देणेकामी कामकाज, मान्यवरांच्या शिर्डी भेटीविषयक कामकाज, संस्थान विषयक माहिती व प्रसिध्दी विषयक काम पाहणे.
०६	अ) लेखाशाखा	रोख, मनिऑर्डर, चेक/डी.डी. वस्तु रुपाने देणग्या स्विकारणे, दक्षिणापेट्या मोजणी, सोने, चांदी, हिरे व मौल्यवान खडे यांचे मुल्यांकन करणे, कापड देणगी, पुरवठादारांची बिले आदा करणे, सर्व हिशोब ठेवणे, विक्री व गुंतवणूक नियोजन करणे इ.
	ब) अंतर्गत लेखापरिक्षण कक्ष	संस्थान चल-अचल मालमत्तेची पडताळणी व जुळवणी विषयक कामे करणे, लेखापरिक्षणास सहाय्य करणे इ.

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
०७	मंदिर विभाग	श्रींची दैनंदिन पुजा अर्चा (अभिषेक पूजा, श्री साई सत्यव्रत पूजा), श्री साईच्या सर्व आरत्या, दर्शनास येणाऱ्या भक्तांना सुलभतेने दर्शन उपलब्ध होईल याची तजवीज करणे, श्रीचे रामनवमी, गुरुपौर्णिमा, पुण्यतिथी (दसरा) व इतर उत्सव साजरे करणे.
०८	प्रकाशने विभाग	श्रींचे वेगवेगळे फोटो, त्यांचे वेगवेगळ्या भाषेतील चरित्र ,पोथी, दैनंदिनी, दिनदर्शिका यांचे छपाईचे संबंधीत सर्व कामे पहाणे व भक्तांना विक्री करीता उपलब्ध करणे.
०९	आरोग्य विभाग	मंदिर परिसर व निवासस्थाने इ. ठिकाणी स्वच्छता व इतर तदनुषंगिक कामे.
१०	संरक्षण विभाग	मंदिर परिसर,निवासस्थान,प्रसादालय रुग्णालये व इतर ठिकाणी भक्तांचे व संस्थान मालमत्तेचे संरक्षण व्यवस्था व भक्तांची सुलभ दर्शन व्यवस्थेसंबंधी कामे.
११	बांधकाम विभाग (भूसंपादन कक्षासह)	मंदिर, दर्शनलाईन, निवासस्थाने, उपहारगृहे, प्रसादालय, रुग्णालय, शैक्षणिक संकुल इत्यादी संस्थान इमारती व मालमत्तेची निगा, दुरुस्ती देखभाल, आवश्यक ती नविन बांधकामे करणे, विविध विकास प्रकल्पांसाठी जमिनीची खरेदी / भूसंपादन करणे, जमिनीविषयक बाबी हाताळणे.
१२	पाणी पुरवठा विभाग	भक्तांसाठी, रुग्णालये, निवासस्थान,प्रसादालय व संस्थानची सर्व कार्यालये व इतर ठिकाणी स्वच्छ व निर्जंतुक पाण्याचा पुरवठा करणे.
१३	विद्युत विभाग	मंदिर परिसर, दर्शन रांगा, निवासस्थाने, प्रसादालय, रुग्णालये या सर्व ठिकाणी विद्युत पुरवठा सुरळीत चालू ठेवणे, उत्सव व इतर कार्यक्रम प्रसंगी विद्युत रोषणाई करणे.
१४	ध्वनीक्षेपण विभाग	मंदिरात होणाऱ्या दैनंदिन आरत्या, भजने व विविध कार्यक्रम यासाठी ध्वनीक्षेपण व्यवस्था, संस्थान आयोजित कार्यक्रमांचे छायाचित्रे काढणे, कार्यक्रमांचे रेकॉर्डिंग व प्रसारण करणे यासंबंधी कामे.
१५	साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग	भक्तांना निवासव्यवस्था उपलब्ध व्हावी म्हणून सदरचे ०३ निवासस्थाने विभाग हे स्वतंत्ररित्या २४ तास कार्यरत आहेत.
१६	साईप्रसाद निवासस्थान विभाग	
१७	व्दारावती निवासस्थान विभाग	
१८	प्रसादालय विभाग	भक्तांना सकाळी १० ते रात्री १० पर्यंत प्रसाद भोजनाची व्यवस्था करणे.
१९	कॅन्टीन विभाग	भक्तांना चहा,कॉफी,दुध,गावरान तुपाचे प्रसाद लाडु, नाष्टा पाकिटे उपलब्ध करणे.

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
२०	खरेदी विभाग	प्रसादालयात प्रसादभोजन व कॅन्टीन विभाग या विभागासाठी आवश्यक असणाऱ्या मालांची खरेदी व तसेच संस्थानचे इतर कार्यालयास दुरुस्ती देखभालीसाठी लागणाऱ्या वस्तु व स्टेशनरी विषयक खरेदीचे कामे करणे.
२१	मध्यवर्ती भांडार विभाग	विविध कार्यालयासाठी कामाच्या दृष्टिने खरेदी केलेल्या मालाची नोंद / साठा घेऊन मागणी पत्रकानुसार विविध विभागांना माल पुरविणे.
२२	वाहन विभाग	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग या ठिकाणाहून दर्शनासाठी मंदिर परिसरापर्यन्त भक्तांची मोफत ने-आण करणे नगरसूल व साईनगर शिर्डी रेल्वेस्टेशन येथून भक्तांची ने-आण करणे, रुग्णालयासाठी अॅम्बुलन्स, शैक्षणिक संकुलासाठी स्कुल बस व कार्यालयीन कामकाजासाठी वाहने पुरविणे, वाहनांची दुरुस्ती देखभाल करणे इत्यादी.
२३	बगीचा विभाग	मंदिर व परिसरात फुलझाडे, वृक्ष तसेच श्रीचेसाठी हार व त्यासाठी लागणारी फुले यांचे संगोपन करणे व बगीचा विषयक कामे करणे, विविध उत्सवात व कार्यक्रमप्रसंगी फुलांची सजावट करणे.
२४	अभिलेख कक्ष	संस्थानकडील जुन्या वस्तुंचा लिलाव करणे व संस्थानमधील अ,ब,क,ड प्रकारचे रेकॉर्डचे जतन करणे.
२५	माहिती तंत्रज्ञान विभाग	सॉफ्टवेअर, हार्डवेअर डेव्हलपमेंट, मॅन्टेनन्स व नेटवर्कींग, वेबसाईट डेव्हलपमेंट बाबतची सर्व कामे, संस्थानविषयक माहितीबरोबरच श्री साईचे जीवनावरील प्रकाशने वेबसाईटवर उपलब्ध करून देणे.
२६	मुंबई कार्यालय	दादर, मुंबई येथे विश्वस्तव्यवस्थेच्या स्व:मालकीचे 'साईनिकेतन' इमारतीत कार्यालय सुरु आहे. साईलिला मासिक छपाई व वितरण विषयक कामे, देणग्या स्विकारणे, मंत्रालयासंबंधातील कामे करणे आदि.

(ब) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत शैक्षणिक संकुल

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
२७	श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.	औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना विविध प्रकारचे व्यवसाय आधारित १२ तांत्रिक अभ्यासक्रमांचे शिक्षण दिले जाते.
२८	श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कुल, शिर्डी.	इंग्लिश मिडीअम स्कुलमध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना ज्युनिअर के.जी. ते इयत्ता १० वी पर्यंत इंग्रजी माध्यमातून शिक्षण दिले जाते.
२९	श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी	कन्या विद्या मंदिर मध्ये इयत्ता ५ वी ते इयत्ता १० वी पर्यंत विद्यार्थिनींना मोफत शिक्षण दिले जाते.
३०	श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.	कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेचे शिक्षण दिले जाते.

(क) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत रुग्णालये

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
३१	श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी (२०० खाटांचे)	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल रुग्णांबरोबरच उपचारांची गरज असलेल्या रुग्णांना विनामुल्य अथवा माफक व अल्पदरात वैद्यकीय सेवा देणे, विहित नियमाप्रमाणे आर्थिक वैद्यकीय अनुदान देणे.
३२	श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल, शिर्डी.(२०० खाटांचे)	माफक दरात वैद्यकीय सेवा देणे, आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल गरजू रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा देणे, विहित नियमानुसार जीवनदायी योजनेचा रुग्णांना लाभ देणे.

संस्थान कर्मचाऱ्यांचा विभागवार व वेतनश्रेणीनिहाय ४८२६ पदांचा सर्वसमावेशक आकृतीबंध मंजूर असून, या आकृतीबंधानुसार, संस्थानची पदनिहाय व वेतनश्रेणीनिहाय स्थायी कर्मचारी संख्या २९०८ व कंत्राटी कर्मचारी संख्या १९१८ मंजूर करण्यात आलेली आहे.

सध्या विश्वस्तव्यवस्थेच्या आस्थापनेवर, दिनांक ३१ मार्च, २०१२ अखेर शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेले कार्यकारी अधिकारी, उपकार्यकारी अधिकारी, मुख्यलेखाधिकारी व संरक्षण अधिकारी यांसह ०२ प्रशासकीय अधिकारी, ०२ विशेष कार्य अधिकारी, विभागप्रमुख तसेच विविध श्रेणीतील कर्मचारी असे एकूण २२८५ स्थायी कर्मचारी सेवेत आहेत.

आस्थापनेवरील सर्व स्थायी कर्मचाऱ्यांना खालीलप्रमाणे वेतन व इतर सुविधा देणेत येतात

- महाराष्ट्र शासनाने लागू केलेल्या सहाव्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतन व भत्ते.
- मोफत वैद्यकीय सेवा.
- गृहकर्जावरील व्याजावर ५० टक्के अनुदान.
- ग्रुप ग्रॅज्युइटी.
- कामगार नुकसान भरपाई कायदांतर्गत समूह विमा.
- पाल्यांचा शैक्षणिक शुल्क परतावा.
- अद्ययावत निवासस्थाने.

याशिवाय, श्री साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीमुळे त्यांना आवश्यक सोयी-सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी दररोज कुशल व अकुशल असे सुमारे ११३७ कंत्राटी कर्मचारी व संरक्षण विभागासाठी सुमारे ४५७ कंत्राटी सुरक्षा रक्षक असे एकूण सुमारे १५९४ कंत्राटी कर्मचारी ठेकेदारामार्फत काम करीत आहेत. या कामगारांना किमान वेतन कायदानुसार वेतन दिले जात आहे.

कंत्राटी कर्मचाऱ्यांनाही त्यांचे सेवेच्या कालावधीनुसार मोफत वैद्यकीय सेवा देणेत येतात.

भक्तमंडळ

पूर्वी मा. दिवाणी न्यायालय, अहमदनगर यांनी श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डीचे व्यवस्थापनासाठी तयार केलेल्या व मान्य केलेल्या योजनेनुसार व आताचे अधिनियमातील तरतुदीनुसार श्री साईभक्तांचे भक्त मंडळ अस्तित्वात असून, या भक्तमंडळ सभासदत्वाचे आश्रयदाते, आजीव व सर्वसाधारण (वार्षिक) सभासद असे तीन प्रकार उपलब्ध आहेत.

मा. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांनी पूर्वी मंजूर केलेप्रमाणे, भक्तमंडळ सभासदत्वासाठी निश्चित शुल्क आकारले जाते. भक्तमंडळाचे सर्व सभासदांना संस्थानमार्फत साजऱ्या करण्यात येणाऱ्या तीनही उत्सवाची निमंत्रणपत्रिका व उदीप्रसाद पोष्टाने पाठविला जात आहे. अहवाल वर्षअखेर दिनांक ३१ मार्च, २०१२ रोजी भक्तमंडळाची सभासदांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	सभासद प्रकार	सभासद शुल्क	सभासद संख्या
०१	आश्रयदाते सभासद	रुपये १,५००/- (एका वेळेस)	२४,०३८
०२	आजीव सभासद	रुपये २५१/- (एका वेळेस)	१,३३,७३४
०३	सर्वसाधारण सभासद	रुपये ११/- (प्रति वर्ष)	७५
भक्तमंडळाची एकूण सभासद संख्या			१,५७,८४७

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना विविध प्रकारच्या सेवा-सुविधा पुरविण्यात येतात. त्याचा थोडक्यात गोषवारा पुढीलप्रमाणे :

● निवासस्थान सुविधा

विश्वस्तव्यवस्थेकडून साईभक्तांच्या सोयीसाठी सर्व मुलभूत सेवा २४ तास उपलब्ध करविण्यात आलेल्या आहेत. या सेवेत अत्यंत महत्वाच्या अशा निवासव्यवस्थेसाठी विविध प्रकारची, अद्ययावत सोयीनीयुक्त परिपूर्ण निवासस्थाने, सर्व स्तरातील साईभक्तांना त्यांच्या आर्थिक क्षमतेनुसार उपलब्ध आहेत. तसेच अतिमहत्वाच्या व्यक्तींसाठी वातानुकूलित कक्ष तयार करण्यात आलेले आहेत. सध्या विश्वस्तव्यवस्थेकडे उपलब्ध असलेली निवासस्थाने, त्यांचे प्रकार, खोल्यांची संख्या, सेवाआकार आदि माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	निवास संकुलाची नावे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार / प्रति दिवस
(अ) साईप्रसाद निवासस्थान विभाग - ९, १७, ६९५ साईभक्तांनी लाभ घेतला.				
०१	श्री साईनिवास अतिथीगृह	वातानुकूलित सूट	२४	रु. ८००/-
०२	साईप्रसाद १ इमारत	मध्यम खोल्या	८५	रु. १००/- व रु. १५०/-
०३	साईप्रसाद २ इमारत	लहान खोल्या	५४	रु. २२५/-
		मध्यम खोल्या	१८	रु. ३००/-
		मोठ्या खोल्या	०६	रु. ४००/-
०४	साईउद्यान इमारत	हॉल	१२	रु. ४००/-
		मध्यम खोल्या	२०	रु. १००/-
		लहान खोल्या	१६	रु. ५०/-
		लॉकर्स	९९	रु. १०/- प्रत्येकी
०५	साईनाथ मंगल कार्यालय	हॉल (२०० व्यक्ती)	०२	रु. १०००/-
०६	साईनाथ छाया इमारत	हॉल (२०० व्यक्ती)	०१	रु. १०००/-
०७	शांतीनिकेतन इमारत	मध्यम खोल्या	१५	रु. २००/- व रु. ३००/-
०८	समर्पण इमारत	साध्या खोल्या	०२	रु. २००/-
०९	सेवादाम इमारत	साध्या खोल्या	६०	रु. ५०/-
(ब) श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग - ११, ५७, ८६९ साईभक्तांनी लाभ घेतला.				
१०	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान इमारत	वातानुकूलित खोल्या	१५	रु. ५५०/-
		साध्या खोल्या	३९९	रु. १५०/-
		मध्यम खोल्या	८५	रु. ४५०/-
		हॉल्स (४० व्यक्ती)	०२	रु. ५००/-
		स्टोअर हॉल्स	११	रु. ३००/-
		लॉकर्स	१९८	प्रती व्यक्ती रु. १०/-

अ.नं.	निवास संकुलाची नांवे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार / प्रति दिवस
(क) व्दारावती भक्तनिवासस्थान विभाग - ६,४१,१३८ साईभक्तांनी लाभ घेतला.				
११	व्दारावती भक्तनिवासस्थान	वातानुकूलित खोल्या	८०	रु.९००/-
	विभाग	साध्या खोल्या	२३६	रु.५००/-

उपरोक्तप्रमाणे, एकूण विविध प्रकारच्या ११४३ खोल्या / हॉल्स व २९७ लॉकर्स उपलब्ध आहेत.

निवासस्थान इमारतीपैकी श्री साईबाबा धर्मशाळेच्या इमारतीमध्ये संस्थान तर्फे चालविले जाणारे श्री साईनाथ रुग्णालय हे तूर्त स्थलांतरीत करण्यांत आलेले असल्याने, सध्या या इमारतीतील निवासी खोल्या भक्तांसाठी उपलब्ध करून दिल्या जात नाही.

सर्व साईभक्तांची निवास व्यवस्था व्हावी, त्यांना विनासायास निवासस्थाने उपलब्ध व्हावीत या हेतूने भक्तांना एका वेळेस जास्तीत जास्त ०२ दिवस राहण्यासाठी परवानगी दिली जाते. तसेच आवश्यकतेप्रमाणे अल्प दरात जादा गाद्या, चादरी उपलब्ध करून दिल्या जातात. या सर्व निवासस्थानांमधून २४ तास पाणी व विद्युत सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

● **सुलभ शौचालय व प्रसाधनगृह**

जे साईभक्त मुक्कामी न थांबता, दर्शन घेऊन लगेचच परतणार आहेत, अशा भक्तांसाठी प्राथमिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी संस्थानने रुपये १.४३ कोटी खर्च करून १२० प्रसाधनगृहे व १२० शौचालयाची सोय असलेली दोन मजली सुलभ शौचालयाची इमारत बांधलेली असून, सुलभ इंटरनॅशनलमार्फत सदर ठिकाणी दैनंदिन व्यवस्थापन केले जाते.

● **अल्पोपहार सुविधा**

संस्थान परिसरातील तसेच दर्शन रांगेतील भक्तांना उपहारगृहाव्दारे (कॅन्टीन) २४ तास चहा, कॉफी, दूध, बिस्किटे व मिनरल वॉटर सुविधा पुरविली जाते. तसेच सकाळी ०६ ते १० यावेळेत नाष्टा पाकिटे महिला बचत गटामार्फत तयार करून घेऊन साईभक्तांना उपलब्ध केली जातात. उपहारगृहामार्फत उपलब्ध करून देणेत येणारे सर्व पदार्थ सवलतीच्या व वाजवी दरामध्ये भक्तांसाठी उपलब्ध आहेत. नाष्टा पाकिटाच्या एका पाकिटात पुऱ्या, सुकी भाजी, मिष्टान्न असे पदार्थ उपलब्ध करून दिले जातात. उपहारगृहात पार्ले, ब्रिटानिया, सनफिस्ट आदि कंपन्यांची बिस्किटे कंपनी दरात उपलब्ध करून दिली जातात.

● **प्रसाद लाडू सुविधा**

श्री साईबाबांचा प्रसाद म्हणून साईभक्तांना प्रत्येकी ५० ग्रॅमचे ०३ मोतीचूर लाडूचे पाकिट रुपये १०/- या सवलतीच्या दरामध्ये उपलब्ध करून देण्यात येते. मोतीचूर लाडू शुध्द गावरान तूपात काजू, बेदाणे, दळलेली वेलची आदि सुकामेव्यांसह बनविले जात असल्याने, ते अत्यंत चविष्ट असतात. भक्तांना लाडू प्रसाद सोबत घेऊन जाणे सोयीचे व्हावे यासाठी हे लाडू चांगले सुकवून प्लॅस्टिक पिशवीत पॅक केले जातात. यामुळे प्रसाद लाडूंना साईभक्तांकडून मोठ्या प्रमाणावर मागणी असते. प्रतिदिनी सरासरी ४० ते ४५ हजार लाडू पाकिटांची मागणी होत असल्याने, साईभक्तांना ते सुलभपणे उपलब्ध व्हावेत म्हणून दोन स्वतंत्र कंत्राटदारांमार्फत प्रसाद लाडू तयार करून घेणेत येत आहेत.

अहवाल सालात, गेल्या वर्षाचे तुलनेत उपहारगृह विभागामार्फत भक्तांना विविध ठिकाणी उपलब्ध करून देण्यांत आलेल्या सोयीमुळे प्रसाद लाडू, चहा, कॉफी, दूध विक्रीमध्ये मोठी वाढ झालेली आहे. त्याचा तुलनात्मक तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील / दर रुपये	सन २००९-१० एकुण विक्री	सन २०१०-११ एकुण विक्री	सन २०११-१२ एकुण विक्री
०१	प्रसाद लाडू रु.१०/- प्रति पाकिट	१,३७,७२,२२५ पाकिटे	१,२४,३३,०७० पाकिटे	१,७५,२४,१७६ पाकिटे
०२	नाष्टा पाकिटे रु.०३/- प्रति पाकिट	१५,७२,०३२ पाकिटे	१५,९०,८२८ पाकिटे	१७,८९,०२५ पाकिटे
०३	चहा रु.०१/- प्रति कप	६४,८८,५२४ कप	७८,४१,९४५ कप	९१,२८,९१९ कप
०४	कॉफी रु.१.५० प्रति कप	१६,८८,०६० कप	१९,१५,५५४ कप	१९,३५,२१४ कप
०५	दूध रु.१.५० प्रति कप	८,९८,९५८ कप	१२,१६,६४६ कप	१५,५८,२२० कप

दैनंदिन प्रसाद लाडूंच्या वाढत्या मागणीमुळे स्वतंत्र लाडू प्रोसेस युनिट उभारणी करणेबाबत नियोजन चालू आहे.

● प्रसादालय भोजन सुविधा

(माहे जुलै, २०१० मध्ये ISO ९००१-२००८ मानांकन प्राप्त सुविधा)

शिर्डीत येणाऱ्या साईभक्तांच्या सुविधेसाठी, मुलभूत सेवेपैकी दुसरी आवश्यक अशी प्रसाद भोजनाची सुविधा आहे. श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना प्रसाद भोजनाची सुविधा विनासायास, विनाविलंब प्राप्त व्हावी, या दृष्टीने तळमजल्यावरील व पहिल्या मजल्यावरील भोजनकक्ष मिळून एकाच वेळेस ५५०० भक्त प्रसाद भोजन घेऊ शकतील अशा क्षमतेची 'श्री साई प्रसादालय' ही सर्व सोयी-सुविधांयुक्त अद्ययावत इमारत भक्तांच्या सोयीसाठी दिनांक ०८ जानेवारी, २००९ पासून पूर्ण क्षमतेने उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. प्रसाद भोजन जलद व चवदार बनविणेसाठी खालील देशी-विदेशी बनावटीच्या यंत्रणा व मशिनरीचा उपयोग करून घेणेत येत आहे :

०१) चपाती मशिन्स	०२) आटा मळणी यंत्र
०३) डिश वॉशिंग मशिन	०४) मसाला ग्राईंडर
०५) व्हेजिटेबल / राईस वॉशर	०६) व्हेजिटेबल प्रोसेसर मशिन
०७) ओनियन पिलर मशिन	०८) गार्लिक पिलर मशिन
०९) बटर मिक्सर	१०) ऑनलाईन चक्की युनिट
११) स्टीम बॉयलर	१२) सोलर स्टीम कुकींग सिस्टिम
१३) थर्मिक फ्लुईड हिटींग यंत्रणा	१४) आर. ओ. प्लॅन्ट
१५) माऊंटेड एल. पी. गॅस प्लॅन्ट	१६) भाजीपाला व ड्रायफुट कोल्ड स्टोअरेज
१७) फायर हायड्रन्ट यंत्रणा	१८) हायड्रोलिक ट्रॉलीज

प्रसाद भोजन बनविणेसाठी वर नमुद केलेल्या मशिनरींचा वापर केल्याने, मानवी श्रमात बचत तर झालीच आहे, त्याचबरोबर कमी वेळेत भक्तांना स्वच्छ व स्वादिष्ट प्रसाद भोजन उपलब्ध होत आहे.

सध्या दररोज सकाळी १० वाजेपासून ते रात्री १० वाजेपर्यंत अशी अविरत १२ तास, प्रौढांना रु.१०/- व लहान मुलांना रु.५/- या सवलतीच्या दरात पोटभर प्रसादभोजन उपलब्ध करून देण्यात येत आहे. प्रसाद भोजनात भात, वरण, चपाती व दोन भाज्या, मिष्टान्न असे पदार्थ देण्यात येतात. प्रसाद भोजनातील चपात्यां कंत्राटदाराकडून बनवून घेण्यात येतात, तसेच चपाती मशिन्सचाही वापर करणेत येत आहे.

प्रसादालयासाठी आवश्यक असणारा ताजा भाजीपाला हा कोपरगाव, शिर्डी, राहाता येथील बाजारातून लिलाव पध्दतीने खरेदी करून आणला जातो. या व्यतिरीक्त संस्थानच्या शेतीमधून उपलब्ध होणारा ताजा भाजीपाला देखील वापरला जातो. प्रसादालयासाठी आवश्यक किराणामाल, कडधान्य, मसाला वगैरे माल खरेदी विभागामार्फत स्वतंत्रपणे निविदा मागणी करून, वार्षिक दर निश्चित करून खरेदी करणेत येतो. प्रतिदिनी साधारणपणे ३० हजारापर्यंत साईभक्त प्रसादालयामध्ये प्रसाद भोजनाचा लाभ घेतात. उत्सव व गर्दीच्या काळात ही संख्या प्रतिदिन ५५ हजारापर्यंत जाते. गेल्या तीन वर्षात प्रसाद भोजन घेणाऱ्या भक्तांच्या संख्येत होणारी वाढ दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	वर्ष	वर्षभरात प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची सरासरी संख्या	प्रतिदिन प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची संख्या
०१	माहे एप्रिल, २००९ ते मार्च, २०१०	१,०६,१७,४६१	२९,०८९
०२	माहे एप्रिल, २०१० ते मार्च, २०११	१,०६,९१,४२३	२९,२९१
०३	माहे एप्रिल, २०११ ते मार्च, २०१२	१,२४,३६,७०६	३४,०४०

प्रसादालयात अन्नपदार्थ तयार करणेसाठी खरेदी केलेला किराणा माल व अनुषंगिक साहित्य, अन्न व औषध प्रशासनाच्या मानकाप्रमाणे तपासणीकामी स्वतंत्र प्रयोगशाळा उभारणी करणे प्रस्तावित आहे.

● अन्नदान सुविधा

जो भक्त शिरडीत येईल तो कधीही भुकेला किंवा उपाशी राहू नये यासाठी श्री साईबाबा स्वतः च्या हातांनी व्दारकामाईमध्ये भोजन तयार करीत व गरीब, भुकेल्या भक्तांना जेऊ घालीत असत. ही शिकवण लक्षात ठेवून, प्रतिदिनी सुमारे १५०० गरीब, गरजू व अपंग व्यक्तींना प्रसादालयाजवळील स्वतंत्र अन्नदान कक्षात दिवसातून दोन वेळेस मोफत अन्नदानाची व्यवस्था केलेली आहे. याव्यतिरिक्त परिसरातील मुकबधीर, अंध, अपंग शाळेतील विद्यार्थ्यांना, वृद्धाश्रमातील वृद्ध आदिंना विनामुल्य अन्नदान करणेत येत आहे.

● इतर विभागांच्या सेवा ●

● लेखाशाखा

या विभागामार्फत आर्थिक प्रशासनाचे काम पार पाडले जाते. यामध्ये प्रामुख्याने लेख्यांमधील नोंदी, दक्षिणा पेटीतील रोख रक्कम व इतर मौल्यवान वस्तूंची मोजणी, देणगी कार्यालयांचे नियोजन, उपलब्ध होणाऱ्या निधींची गुंतवणूक, विविध देयकांच्या रकमांची अदायगी, प्रसाद रुपाने कापड, वस्तू, सोने-चांदीचे पॅडंटस् - नाणी उपलब्ध करून देणे, संस्थानच्या चल-अचल मालमत्तेचा, सोने-चांदी वस्तूंचा, कर्मचाऱ्यांचा विमा उतरविणे, लेख्यांचे नियमित लेखापरिक्षण करविणे आदि कामे पार पाडली

जातात. संस्थानमधील सर्व प्रकारच्या आर्थिक व्यवहारावर नियंत्रण रहावे, त्याची वेळीच तपासणी व्हावी यासाठी पूर्वलेखापरीक्षक आणि अंतर्गत लेखापरीक्षकांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

देश-विदेशातील साईभक्तांना घरबसल्या संस्थानला देणगी देता यावी म्हणून नेटबँकिंग व पेमेंट गेट-वेद्वारे ऑनलाईन देणगी सुविधा सुरु करण्यात आलेली आहे. नेटबँकिंग सुविधेअंतर्गत स्टेट बँक ऑफ इंडिया, युनियन बँक ऑफ इंडिया, बँक ऑफ बडोदा, एचडीएफसी बँक, अँक्सिस बँक या बँकांच्या सेवा तर पेमेंट गेट-वे अंतर्गत डेबिट / क्रेडिट कार्डद्वारे देणगी स्वीकारणेसाठी एचडीएफसी बँक व अँक्सिस बँक या बँकेच्या सेवा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. या ऑनलाईन देणगी सुविधा संस्थानच्या www.sai.org.in या अधिकृत संकेतस्थळावर (वेबसाईटवर) तसेच उपरोक्त बँकांच्या संकेतस्थळांवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.

या व्यतिरिक्त, भक्तांना देणगी देणेसाठी स्वतः सोबत मोठी रोख रक्कम बाळगण्याची व त्यासाठी जोरखीम उठविणेची आता गरज नाही. कारण मंदिर परिसरातील देणगी कार्यालयांमध्ये EDC मशीनद्वारे अँक्सिस बँक व बँक ऑफ बडोदा या बँकांचे डेबिट / क्रेडिट कार्डद्वारे देणगी स्वीकारणेची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे. तसेच आठवड्यातून साधारणतः दोन वेळेस तसेच भक्तांच्या गर्दीनुसार आवश्यक वेळी दक्षिणा पेटीतील दानाची मोजणी करण्यात येते. या कामी मा. सहाय्यक धर्मादाय आयुक्त, अहमदनगर यांचे प्रतिनिधी, राष्ट्रीयीकृत बँकेचे प्रतिनिधी, संस्थानने नेमलेले सोने-चांदीचे मुल्यांकनकार, संस्थानचे अधिकारी यांचेसह संस्थानचे अंदाजे १०० कर्मचारी आणि अंदाजे १०० ते १२५ साईभक्त हे उपस्थित असतात. साईभक्तांच्या सहभागामुळे दक्षिणा पेटी मोजणीमध्ये अधिकाधिक गतीमानता, पारदर्शकता व विश्वासार्हता निर्माण झाली आहे.

● संरक्षण विभाग

श्री साईभक्तांना संस्थान परिसरात सुरक्षितपणे वावरता यावे, रांगेमध्ये व गर्दीच्या ठिकाणी शिस्त रहावी आदी सर्व दक्षता संरक्षण विभागाकडून घेणेत येते. सध्या संरक्षण विभागाचे प्रमुख (संरक्षण अधिकारी) म्हणून महाराष्ट्र शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेले पोलिस उपनिरीक्षक या दर्जाचे अधिकारी काम पहात आहेत. संरक्षण अधिकाऱ्यांचे अधिपत्याखाली संस्थानचे **१६१ स्थायी संरक्षण कर्मचाऱ्यांसह**, ०५ खाजगी ठेकेदारांमार्फत सुमारे **५५५ कंत्राटी सुरक्षा रक्षक** (बंदूकधारी सुरक्षारक्षकांसह) सुरक्षा व्यवस्थेसाठी नेमण्यात आलेले आहेत.

याशिवाय सुरक्षेसाठी स्वतंत्र सीसीटीव्ही यंत्रणा उभारण्यात आली आहे. कोणत्याही प्रकारची अनुचित घटना घडू नये यासाठी महाद्वारे तसेच दर्शनरांग, प्रवेशद्वार इत्यादी ठिकाणी नियमित तपासणीसाठी मेटल डिटेक्टर उभारण्यात आलेले आहेत. तसेच आवश्यक तेथे सशस्त्र पहारेकऱ्यांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. याशिवाय सुरक्षा रक्षकांना हॅन्ड मेटल डिटेक्टरही उपलब्ध करवून देण्यात आलेले आहेत. खात्याच्या अंतर्गत संपर्कासाठी वॉकी-टॉकी यंत्रणाही कार्यरत आहे. याशिवाय ज्या भक्तांचे पैसे हरवले, चोरीला गेले अशा भक्तांना भक्त सुविधा फंडातून आपले स्वस्थळी

पोहचण्यासाठी प्रवास भाड्याची मदत केली जाते.

देशातील विविध धार्मिक स्थळांमध्ये अतिरेक्यांकडून बॉम्बस्फोट घडवून आणून दहशत निर्माण केली जात आहे. त्यासाठी गृहविभाग, पोलिस खाते इत्यादींचे मार्गदर्शनाने व्यापक अत्याधुनिक संरक्षण व्यवस्था कार्यान्वीत करणेत आली आहे.

भक्तांच्या सुरक्षिततेसाठी शासनाकडून उपलब्ध झालेले पोलिस अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी मंदिर परिसरामध्ये उदीवाटप केंद्राजवळ कार्यालयासाठी जागा उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे. तसेच अहमदनगर - मनमाड राज्यमार्गावर खाजगी वाहने थांबून भक्तांच्या वाहतुकीस अडथळा निर्माण होतो म्हणून एक क्रेन शिर्डी पोलिस स्टेशन यांना उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.

● प्रकाशने विभाग

प्रकाशने विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्यावर आधारीत १६ भाषेतील श्री साईसत्त्वरित्र ग्रंथांसह, वेगवेगळ्या भाषेतील खालीलप्रमाणे एकूण ६१ पुस्तके तसेच ४१ वेगवेगळे फोटो व ११ ऑडिओ / व्हिडीओ सीडी उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. दरवर्षी वार्षिक दैनंदिनी व दिनदर्शिका छापून प्रकाशित करण्याचे कार्यही प्रकाशने विभाग करत आहे. श्री साईच्या जीवनावरील सर्व प्रकाशने सवलतीच्या दरात साईभक्तांना पुस्तक विक्री काउंटर्सवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत.

साईभक्तांना काही निवडक पुस्तकांवर २० टक्के सूट दिली जाते.

अ.नं.	भाषा	उपलब्ध पुस्तकांची नांवे
०१	मराठी	श्री साईसत्त्वरित्र, श्री साईचे सत्यचरित्र, शिलधी, मुलांचे साईबाबा, दैनंदिन साईबोध, साईबाबांची शिकवण व तत्वज्ञान, साईभजनामृत, साईबाबा अवतार व कार्य, सगुणोपासना, आरती, स्तवनमंजिरी, रुद्राध्याय, गुरुपाठ अभंग.
०२	हिंदी	श्री साईसत्त्वरित्र, साई चरित्र दोहावली, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, साईभजनामृत.
०३	तेलुगु	श्री साईसत्त्वरित्र, श्री साई सत्य चरित्र, मातृसाई, मुलांचे साईबाबा, पुजाविधी आरती.
०४	गुजराथी	श्री साईसत्त्वरित्र, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी.
०५	कन्नड	श्री साईसत्त्वरित्र, मुलांचे साईबाबा, स्तवनमंजिरी.
०६	तामिळ	श्री साईसत्त्वरित्र, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, सगुणोपासना.
०७	बंगाली	श्री साईसत्त्वरित्र, सगुणोपासना.
०८	उर्दू	श्री साईसत्त्वरित्र.
०९	पंजाबी	श्री साईसत्त्वरित्र.
१०	सिंधी	श्री साईसत्त्वरित्र.
११	नेपाळी	श्री साईसत्त्वरित्र.
१२	इंग्रजी	श्री साईसत्त्वरित्र, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईबाबा ऑफ शिर्डी, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, स्तवनमंजिरी (झरीन).

तसेच अहवाल सालात, संस्थान व्यवस्थापनामार्फत श्री साईबाबा दैनंदिनी व श्री साई दिनदर्शिका वेगवेगळ्या प्रकारात प्रकाशित करण्यात येऊन, ना नफा ना तोटा धर्तीवर वाजवी किंमतीत साईभक्तांना उपलब्ध करवून देण्यात आलेल्या आहेत. त्याचा तपशील :

अ.नं.	प्रकाशनाचे नांव	छपाई संख्या
०१	श्री साई दैनंदिनी २०१२	३,००,०००
०२	श्री साई दिनदर्शिका २०१२ (०८ पानी) (बॉक्स)	२७,६२५
०३	श्री साई दिनदर्शिका मेटपेट २०१२ (०८ पानी)	५,०००
०४	श्री साई दिनदर्शिका २०१२ (०१ पानी मोठ्या आकारात)	३,००,८५०
०५	श्री साई दिनदर्शिका २०१२ (०१ पानी लहान आकारात)	३,००,७५०
०६	श्री साई ३डी टेबल दिनदर्शिका २०१२	१९,२४३
०७	श्री साई ३डी वॉल दिनदर्शिका २०१२	१०,८३२

● माहिती तंत्रज्ञान विभाग

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजात गती व अचूकता यावी, वेळेची व मानवी श्रमांची बचत व्हावी यादृष्टीने संगणकीय कार्यप्रणाली कार्यान्वीत करण्यात आलेली असून, सर्व कार्यालये संगणक कार्यप्रणालीद्वारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. सध्या संगणकीय कार्यप्रणालीद्वारे देणगी कार्यालयात देणगी स्वीकारणे, अंतर्गत दूरध्वनी योजनेंतर्गत सर्व कार्यालये जोडणे, संगणकीय कार्यप्रणालीचे सुसुत्रीकरण व नियंत्रण करणे आदि कामे केली जातात.

माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्याविषयी व विश्वस्तव्यवस्थेच्या कार्यपध्दतीविषयी अधिकृत माहिती देणारी www.sai.org.in इंग्रजी, मराठी व हिंदीतील वेबसाईट (संकेतस्थळ) सुरु करण्यात आलेली आहेत. माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत भक्तांना पुरविणेत येणाऱ्या सुविधा :

०१. श्रीं ची ऑनलाईन दर्शन सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली असून, दररोज साधारणतः ५ ते १० हजार साईभक्त संकेतस्थळास भेट देतात.
०२. संस्थान प्रकाशित दहा भाषांतील श्री साईसत्चरित्र संकेतस्थळावर उपलब्ध
०३. मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, संस्थानच्या विविध सेवा-सुविधा, देणगीबाबतची माहिती, शिर्डी दर्शन, रेल्वे वेळापत्रक आदि माहिती उपलब्ध
०४. संस्थानचे अधिकृत वेबसाईटद्वारे जगातील कोणत्याही देशातून, त्या देशाचे चलनात ऑनलाईन देणगी स्वीकारणेची सुविधा सुरु करणेत आलेली आहे.
०५. साई मंदिरातील Live Darshan ही सुविधा टाटा-स्काय या डीटीएच सेवा पुरविणाऱ्या कंपनीमार्फत, टाटा-स्कायची सेवा घेणाऱ्या ग्राहकांसाठी दूरचित्रवाणी व संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे. तसेच साधना व टीव्ही-९ या टी. व्ही. चॅनेल्सवरही सदर सुविधा उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज पार पाडणेसाठी मंदिर व मंदिर परिसरात असलेली विविध कार्यालये अत्याधुनिक अशा डिजीटल अंतर्गत दूरध्वनी यंत्रणेद्वारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. तसेच मा.व्यवस्थापन समिती, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्ग यांचेमध्ये कामकाजाचा समन्वय राहावा, संबंधित अधिकारी / कर्मचारी यांचेशी त्वरीत संपर्क साधून तातडीने

कामे व्हावीत या दृष्टीने भ्रमणदूरध्वनी योजना (Group Mobile System) कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे.

साईभक्तांना सुलभ व सुरळीत सेवा उपलब्ध व्हाव्यात, प्रशासकीय कामांमध्ये अचूकता व गती यावी, त्याचे व्यवस्थापन पारदर्शक पध्दतीने व्हावे याकरीता अद्यायवत संगणकीय जाळे विकसित करणेचा साईटेक प्रकल्प हा अंदाजे रक्कम रुपये २१.८७ कोटी मात्र खर्च असलेला प्रकल्प आऊटसोर्सिंग पध्दतीने Cognizant Technology Solutions Ltd., Pune यांचे सहाय्याने हाती घेणेत आला आहे.

या साईटेक प्रकल्पाद्वारे संस्थानची सर्व निवासस्थाने, श्री साई प्रसादालय, साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २, शैक्षणिक संकुल, रुग्णालये इत्यादी सर्व परिसरामध्ये संगणकीय जाळे उभारण्यात आलेले आहे. संस्थानच्या विविध विभागांसाठी आवश्यक ३६ संगणकीय आज्ञावली, डेटा सेंटर, डेटा रिकव्हरी सेंटर, संगणकीय साहित्य देखभाल दुरुस्ती कक्ष आदि तयार करणेत येत आहेत. याव्यतिरिक्त वायफाय, वायमॅक्स या सारख्या आधुनिक तंत्रज्ञानाद्वारे संस्थानचे मुंबई येथील शाखा कार्यालयासह, सिकंदराबाद, चेन्नई, बंगलोर, दिल्ली इत्यादी ठिकाणची माहिती सुविधा केंद्रे शिर्डी कार्यालयाशी जोडण्यात आलेली आहेत. सर्वात महत्वाचे, www.online.sai.org.in या संकेतस्थळाद्वारे जगातील साईभक्तांना घरबसल्या निवास, दर्शन, आरती आदि सुविधांचे आरक्षण करता येईल तसेच देणगीही जमा करता येणार आहे.

● पाणीपुरवठा विभाग

अहमदनगर जिल्हा आणि प्रामुख्याने जिल्ह्याचा उत्तर भाग पर्जन्यमान कमी असल्यामुळे पाण्याच्या बाबतीत दुष्काळी समजला जातो. श्री क्षेत्र शिर्डी सारख्या पवित्र तीर्थक्षेत्री श्रीसाईभक्तांना स्वच्छ व निर्मळ पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी श्री साईबाबांच्या आशीर्वादाने संस्थान व्यवस्थापनाने सन १९९५ मध्ये सुमारे १ कोटी रुपये गुंतवून राज्य शासनाच्या सहकार्याने स्वतंत्र व परिपूर्ण अशी ३३२ दशलक्ष लिटर्स साठवण क्षमतेची शिर्डी संस्थान-कनकुरी-पिंपळवाडी पाणी पुरवठा योजना कार्यान्वीत केली आहे.

या पाणीपुरवठा योजनेअंतर्गत मौजे कनकुरी, तालुका राहाता शिवारात ०३ साठवण तलाव असून त्यांची साठवणुक क्षमता ९० दशलक्ष लिटर्स, २२७ दशलक्ष लिटर्स व १५ दशलक्ष लिटर्स अशी आहे. या पाणीपुरवठा योजनेस नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक यांचेकडून अहवाल सालात १५४.०४ कोटी लिटर्स पाणीपुरवठा करणेत आलेला असून, त्यापोटी संस्थानने रक्कम रुपये १२.२० लक्ष मात्र पाणीपट्टी कर शासनाकडे भरलेला आहे. या पाणीपुरवठा योजनेतून कनकुरी व पिंपळवाडी या गावासह संस्थानच्या विविध भक्तनिवास इमारती, प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने इत्यादींना प्रतिदिनी ३५ ते ४० लाख लिटर्स स्वच्छ व शुध्द सुरक्षित पिण्याचे पाणी अखंड पुरविण्यात येत आहे.

स्वच्छ व शुध्द पाणीपुरवठा करणेसाठी संस्थानमार्फत ब्लिचिंग पावडर, अॅलम (तुरटी) व क्लोरीन गॅस योग्य प्रमाणात वापरणेत येत आहे. या योजनेंतर्गत पुरवठा करण्यात येणाऱ्या पाण्याचे विभागांतर्गत यंत्रणेद्वारे तसेच शासनाच्या आरोग्य विभागाच्या प्रयोगशाळेमध्ये नियमित तपासणी

करणेत येते.

तसेच रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान परिसरात वापरणेत येणाऱ्या पाण्यावर सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्पाद्वारे प्रक्रिया (रिसायकलिंग) करणेत येऊन, त्याचा साईनगर व व्दारावती परिसरातील बगीचासाठी पुनर्वापर करणेत येतो. अशाच प्रकारे साईआश्रम प्रकल्पांमध्येही वापरणेत येणाऱ्या पाण्याचे रिसायकलिंग करून ते प्रसाधनगृहातील फ्लशसाठी वापरण्याचे नियोजन आहे.

गेल्या काही वर्षात साईबाबांच्या दर्शनासाठी शिर्डीत येणाऱ्या साईभक्तांच्या संख्येत वाढ झालेली आहे व येथूनपुढेही अशीच वाढ होण्याची शक्यता आहे. त्यासाठी संस्थानने व्दारावती व साईआश्रम प्रकल्प १ व २ हे निवासी प्रकल्प उभारलेले आहेत. तसेच एकाचवेळी ५००० साईभक्त प्रसादभोजनाचा लाभ घेऊ शकतील असे श्री साई प्रसादालय कार्यान्वीत केलेले आहे. या सर्वांसाठी पाण्याची फार मोठ्या प्रमाणावर गरज भासणार आहे. त्यासाठी संस्थानने महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाचे माध्यमातून कार्यवाही सुरु केली आहे.

● बगीचा विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या हद्दीत व मंदिर परिसरामध्ये वृक्ष, नारळाची झाडे, बगीचा, फुलझाडे व लॉन यांची निगा राखून परिसर सुशोभित करण्यात येत आहे. बगीचा विभागात गुलाब गार्डन, ग्रीन हाऊस इत्यादी तयार केलेली असून मंदिरास लागणारी फुले याच बगीचामधून उपलब्ध होत आहेत.

बगीचा विभागामार्फत व्दारावती भक्तनिवास परिसरात नयनरम्य बगीचा विकसित करणेत आला असून, यामध्ये मुलांसाठी विविध प्रकारची खेळणी उपलब्ध करून देणेत आली आहे. या बगीचामध्ये सुश्राव्य संगीताच्या श्रवणात सर्व वयोगटातील ग्रामस्थ, कर्मचारी व साईभक्त फिरणे, व्यायाम करणे आदि प्रकारांचा आनंद दररोज लुटतात.

राहाता नगरपरिषद, शिर्डी नगरपंचायत व संस्थान यांचे संयुक्त विद्यमाने १५ मेट्रीक टन क्षमतेचा **घनकचरा विघटन प्रकल्प** कार्यान्वीत केला असून, हा प्रकल्प कार्यान्वीत करून संस्थानने सामाजिक बांधिलकी जोपासली आहे.

● विद्युत विभाग

मंदिर व मंदिर परिसरासह संपूर्ण संस्थान परिसरातील निवासस्थान इमारती, धर्मशाळा, रुग्णालये, कर्मचारी वसाहत आदि ठिकाणी महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीतर्फे पुरविण्यात येणाऱ्या वीज वितरणावर विद्युत विभागामार्फत नियंत्रण व संचलन ठेवले जाते. वीज वितरण कंपनीचा वीज पुरवठा खंडीत झालेस विद्युत विभागामार्फत संस्थान परिसरात विविध ठिकाणी विविध क्षमतेचे **एकूण १७ विद्युत जनित्रे** कार्यान्वीत असून, त्याद्वारे विनाखंडीत विद्युत पुरवठा करण्यात येत आहे. एनर्जी सेव्हींगसाठी सुधारीत यंत्रणा वापर करणेत येत आहे. तसेच पोष्ट भोयरे पठार, तालुका व जिल्हा अहमदनगर येथे रुपये १५.४० कोटी खर्चून २.५ मेगावॉट क्षमतेचा पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वीत केलेला असून, त्याद्वारे अहवाल सालात **४८,४०,९९७ युनिट वीज** निर्मिती करण्यात येऊन महाराष्ट्र राज्य

वीज वितरण कंपनी यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. सदर पवन ऊर्जा प्रकल्पाव्दारे सन २०११-१२ या वर्षात संस्थानला **रुपये १,९४,४९,२३८/-** मात्र इतकी रक्कम वीज विक्रीतून मिळाली आहे.

● बांधकाम विभाग

संस्थान परिसरातील सर्व इमारतींची देखभाल-दुरुस्ती करणे, बांधकामाची विकासात्मक कामे हाती घेऊन ती पूर्णत्वास नेणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जातात. सध्या या विभागामार्फत संस्थान परिसर व अनुदान तत्वावर शिर्डी गांवात विविध विकासकामे सुरु असून, त्यावर नियंत्रण ठेवणे, त्यांचे नियोजन करणे, भूसंपादन करणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जात आहेत. सुरु असलेल्या विकासकामांची माहिती स्वतंत्ररित्या दिली आहे.

● वाहन विभाग

श्री साईभक्त, विद्यार्थी, रुग्ण, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्गास वाहन विभागामार्फत वेगवेगळ्या वाहनांद्वारे सेवा दिली जाते. वाहन विभागाकडे असलेल्या वाहनांपैकी ०९ बसेस मंदिर ते भक्तनिवासस्थान व प्रसादालय परिसर अशी विनाशुल्क वाहतूक सुविधा साईभक्तांसाठी पूर्णवेळ उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. संस्थानच्या शैक्षणिक संकुलात शिक्षण घेणाऱ्या परिसरातील व ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांची ने-आण करण्याकरीता नाममात्र शुल्क आकारून ०९ स्कूल बसेस उपलब्ध करवून देण्यांत आलेल्या आहेत.

संस्थानच्या श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी रुग्णालयातील रुग्णांच्या सोयी-सुविधेसाठी रुग्णवाहिका व शववाहिका नाममात्र दराने उपलब्ध करून दिल्या जातात. यासाठी स्वतंत्ररित्या वाहन विभाग कार्यरत असून, या विभागाकडे, कार्यालयीन कामकाजाकरीता ०९ वाहने, रुग्णालयासाठी ०६ रुग्णवाहिका, ०२ शववाहिका, शैक्षणिक संकुलासाठी ०९ बसेस, भक्तांच्या सुविधेसाठी ०९ बसेस, मालवाहतुकीकरीता लहान-मोठी ११ वाहने, ०३ ट्रॅक्टर, क्रेन ०१, टॉयलेट व्हॅन ०२ आणि कॅश व्हॅन ०१ अशी विविध १८ वाहने उपलब्ध आहेत.

● खरेदी विभाग

या विभागामार्फत प्रसादालय, कॅन्टीन तसेच इतर विविध विभागांना आवश्यक असणाऱ्या मालाची खरेदी करणेसाठी विहित पध्दतीने निविदा / दरपत्रके यांची मागणी करून पारदर्शकपणे कार्यवाही करण्यात येते. त्यामुळे साईभक्तांना अखंडपणे प्रसाद भोजन, प्रसाद लाडू व कॅन्टीन सुविधा पुरविल्या जातात.

यामध्ये प्रामुख्याने प्रसादालयासाठी लागणारा दैनंदिन किराणा माल, गावरान तूप, विद्युत, पाणीपुरवठा व बांधकाम विभागांना दैनंदिन देखभाल दुरुस्तीसाठी आवश्यक असणारे साहित्य, दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजासाठी आवश्यक असणारे स्टेशनरी, फर्निचर इत्यादी साहित्य यांचा समावेश आहे.

वरीलप्रमाणे खरेदी केलेल्या तेल, तूप व इतर किराणा मालाची शासकीय प्रयोगशाळा अहमदनगर, नाशिक येथून वेळोवेळी तपासणी करण्यात येते.

● भांडार विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या प्रसादालयासाठी आवश्यक गहू, हरभरा, तांदूळ, तूप व इतर किराणा माल तसेच अन्य विभागांसाठी आवश्यक विद्युत साहित्य, स्टेशनरी, पुस्तके, फोटो, कॅलेन्डर्स, सीडी/डिव्हीडी, स्वच्छता साहित्य आदिंची योग्य प्रकारे साठवणूक करून, वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार संबंधित विभागांना त्यांचे मागणीप्रमाणे पुरविण्यात येते.

संस्थानच्या प्रसादालय विभागासाठी मुख्यतः खरेदी केलेल्या गहू, तांदूळ, हरभरा, तेल, तूप, दाळी व इतर किराणा माल, प्रकाशने विभागांकडील विविध साईचरित्र व इतर पुस्तके, सीडी / डीव्हीडी, विविध प्रकारचे फोटो, आरोग्य, बांधकाम, बगीचा, विद्युत विभागासाठी आवश्यक विविध साहित्य व सर्व विभागांसाठी आवश्यक स्टेशनरी इत्यादी साहित्याची योग्य प्रकारे साठवणूक करणेसाठी संस्थानने शिर्डी येथील सर्व्हेनंबर १२४/१ पैकी मधील जागेत ४००० मेट्रिक टन साठवण क्षमतेचे गोडाऊन बांधलेले आहे. तसेच दैनंदिन वापरातील माल व इतर साहित्य साठवणूकीसाठी साईप्रसाद निवासस्थाने परिसरात १००० मेट्रिक टन क्षमतेचे गोडाऊन उपलब्ध आहे.

● आरोग्य विभाग

या विभागामार्फत संस्थान परिसरात २४ तास स्वच्छता रहावी, या दृष्टीने दैनंदिन कामकाजाचे नियोजन करणेत आलेले आहे. दैनंदिन १६७ स्थायी व २९१ कंत्राटी कर्मचाऱ्यांमार्फत संस्थान परिसराची स्वच्छता करण्यात येते. तसेच साईभक्तांचे आरोग्याचे दृष्टीने शिर्डी शहरात ही स्वच्छता राखणेकामी शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना काही प्रमाणात संस्थान मदत करीत असते. एकूणच शहर व संस्थान परिसरातील स्वच्छतेमुळे भक्तांचे निश्चितच समाधान होते.

श्री साई प्रसादालय, साईबाबा व साईनाथ रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान येथील स्वच्छता आऊटसोर्सिंग पध्दतीने कंत्राटदारामार्फत करण्यात येते.

● कामगार विभाग

या विभागामार्फत संस्थान कर्मचाऱ्यांच्या रजा, सुट्ट्या, गैरवर्तन, कर्मचारी विषयक न्यायालयीन कामकाज पाहिले जाते. तसेच वेळोवेळी कंत्राटदार नियुक्ती व त्यांचेमार्फत संस्थानच्या विविध विभागांना आवश्यकतेनुसार कंत्राटी कर्मचारी पुरवून संस्थानचे दैनंदिन कामकाज सुरळीत पार पडेल याची दक्षता घेणेत येते.

● अभिलेख कक्ष

या विभागामार्फत संस्थानचे विविध रेकॉर्ड, फाईल्स, दस्तऐवज शासकीय नियमानुसार अ, ब, क व ड प्रकारात जतन करून ठेवणेत येतात. त्यासाठी आवश्यक ती उपाययोजना करणेत आलेली आहे. तसेच संस्थानच्याविविध विभागांच्या निरुपयोगी वस्तू / साहित्याचे लिलावाची कार्यवाही करणेत येते.

- **ध्वनीक्षेपण विभाग**

या विभागामार्फत साई मंदिरात होणाऱ्या सर्व आरत्या व इतर कार्यक्रमांचे ध्वनीक्षेपण करणे. तसेच दर्शन रांगा व परिसरातील साईभक्तांच्या सोयीसाठी कार्यान्वीत करणेत आलेल्या सीसीटीव्ही यंत्रणेद्वारे समाधी मंदिरातील कार्यक्रम दाखविणेत येतात. तसेच संस्थान परिसरात भक्तांसाठी सूचना केंद्र चालविणेत येत आहे.

- **विधी विभाग**

या विभागामार्फत संस्थानच्या विविध न्यायालयातील दाव्यांचे कामकाज पहाणे, विविध विभागांना कराव्या लागणाऱ्या करारांचे मसुदे तयार करून देणे, तपासून देणे, भक्तांना सोयी-सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी संस्थान परिसरातील उपलब्ध असलेले दुकान गाळे लिलाव पध्दतीने भाडे तत्वावर उपलब्ध करणे आदि कामे केली जातात तसेच संस्थानच्या सर्व स्थावर मालमत्तेचे अद्ययावत रेकॉर्ड ठेवणेत येते.

अहवाल सालातील ठळक बाबी

- ०१) श्री रामनवमी उत्सवाचे शताब्दी वर्षपूर्ती निमित्त श्री विष्णू याग यज्ञाचे आयोजन करणेत आले होते.
- ०२) श्री रामनवमी उत्सवाची सुरुवात श्री साईनी श्री व्दारकामाईत रामजन्माचा पाळणा बांधून केली होती. अहवाल सालात, श्री रामनवमी उत्सव शताब्दी वर्षपूर्ती निमित्त श्री रामजन्माचा पाळणा श्री व्दारकामाईत बांधणेत येऊन रामजन्मोत्सव साजरा करणेत आला.
- ०३) श्री रामनवमी उत्सवात, दिक्षित वाडयाचे गृहप्रवेशास शताब्दी वर्षपूर्ती झालेल्या, दिक्षित वाडयाचे दक्षिणेकडील खोलीमध्ये कलश पूजन करणेत आले. तसेच श्री व्दारकामाई मंदिराचे सभा मंडपासही शताब्दी वर्षपूर्ती झाल्याने व्दारकामाईमध्ये पूजा करणेत आली.
- ०४) अहवाल सालात, श्री साई सत्यव्रत (सत्यनारायण) महापूजेचा ६५४७५ भक्तांनी तर श्री अभिषेक पूजेचा २२,९१२ भक्तांनी लाभ घेतला.
- ०५) दिनांक ३१ जुलै, २०११ ते दिनांक ०८ ऑगष्ट, २०११ अखेर 'श्री साईसत्वरित्र पारायण सोहळा' साजरा करणेत आला.
- ०६) सन १९११ मध्ये श्री साईसत्वरित लिखाणाची सुरुवात झाली होती. सन २०११ मध्ये या घटनेस १०० वर्ष पूर्ण होत असल्याने, शिर्डी ग्रामस्थ व साईभक्तांच्या सक्रिय सहभागाने श्री व्दारकामाई मंदिरात दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०११ (दि.११/११/११) या दिवशी सकाळी ११ वाजून ११ मिनिटांनी ११ सेकंदास श्री साईसत्वरित्रातील ११ व्या अध्यायाचे (रुद्राध्याय) पठण करणेत आले.
- ०७) मंदिर परिसरातील, प्रधान लेंडीबागेत असलेल्या श्री दत्त मंदिरात नवीन मूर्तीचा प्राणप्रतिष्ठा सोहळा दिनांक ३० नोव्हेंबर, २०११ ते दिनांक ०१ डिसेंबर, २०११ अखेर साजरा करणेत आला.
- ०८) श्री साईबाबांचे जीवन चरित्र व त्यांची शिकवण यांचा प्रचार, प्रसार व्हावा या उद्देशाने संस्थानमार्फत बांद्रा (पूर्व), मुंबई येथील बांद्रा कुर्ला कॉम्प्लेक्सच्या भव्य मैदानावर दिनांक १५ डिसेंबर, २०११ ते दिनांक १८ डिसेंबर, २०११ अखेर श्री साईसत्वरित्र महापारायण सोहळा व श्री साई भजन संध्या कार्यक्रम मोठया उत्साहात नियोजनबध्द पध्दतीने पार पाडणेत आला.
- ०९) दिनांक ३१ डिसेंबर, २०११ रोजी 'शिर्डी महोत्सव' साजरा करणेत येऊन, नाताळ व नववर्षांभाच्या दिवशी श्री साईचे दर्शनासाठी होणाऱ्या अलोट गर्दीचा विचार करुन, गतवर्षी प्रमाणेच दिनांक ३१ डिसेंबर, २०११ रोजी श्री साईचे समाधी मंदिर दर्शनासाठी रात्रभर खुले ठेवणेत आले होते.

- १०) बगीचा विभागामार्फत अहवाल सालातील तीनही उत्सवास तसेच गुढीपाडवा, श्री दत्त जयंती निमित्त इच्छुक साईभक्तांकडून समाधी मंदिर व परिसरात देणगीदाखल फुलांची सजावट करणेत आली.
- ११) माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत दिनांक १४ जुलै, २०११ पासून संस्थानचे अधिकृत संकेतस्थळावरून श्रीं ची आरती व दर्शन, देणगी, प्रसाद भोजन, खोली आरक्षण या सुविधांसाठी **Online Booking System** सुरु करणेत आली. यामध्ये खोली आरक्षण सुविधेच्या प्रथम टप्प्यात व्दारावती भक्तनिवास व साईबाबा भक्तनिवास इमारतीतील अनुक्रमे ७७ व ६० खोल्या **Online Room Booking** सुविधेसाठी उपलब्ध करून देणेत आल्या आहेत.
- १२) संस्थान संचलित रुग्णालयांमध्ये **लिक्रीड ऑक्सिजन प्लँट** कार्यान्वीत करणेत आलेला आहे.
- १३) साईभक्तांना सुलभ दर्शन घेता यावे म्हणून दर्शन रांगेत स्टेनलेस स्टिल रेलिंग बसविण्यात आल्या आहेत.
- १४) माहिती तंत्रज्ञान विभागांमार्फत कार्यान्वीत करणेत येत असलेल्या **साईटेक् प्रोजेक्ट** चे उद्घाटन दिनांक २४ जुलै, २०११ रोजी करणेत आले.
- १५) मा. न्याय व विधी विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांचे क्रमांक सासंवि - २०११ / १७५ / (२२) / का. १६, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये नवीन व्यवस्थापन समिती नियुक्त केली.
- १६) मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी मा. न्यायालयात दाखल झालेल्या जनहित याचिका व दिवाणी अर्जाच्या अनुषंगाने, मा. शासनाने दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी नियुक्त केलेल्या व्यवस्थापन समितीस दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी अंतरिम स्थगिती देऊन, संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी मा. जिल्हा न्यायाधीश, अहमदनगर यांचे अध्यक्षतेखाली त्रिसदस्यीय समितीची नियुक्ती केली.

इतर उपक्रम - रुग्णालये

अधिनियमातील कलम १७ व २१ मधील तरतुदीस अनुसरून, विश्वस्तव्यवस्थेच्या ध्येय- धोरणांशी सुसंगत राहून, संस्थानने श्री साईबाबांची शिकवण व बाबांनी त्यांचे हयातीत गरीब व गरजूंची केलेली रुग्णसेवा लक्षात घेऊन बाबांचा रुग्णसेवेचा वारसा पुढे चालू ठेवण्यासाठी शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील सर्वसामान्य, गोर-गरीब जनतेला वैद्यकीय सेवा उपलब्ध व्हाव्यात यासाठी साईनाथ रुग्णालय तसेच गंभीर आजारावरील उच्च दर्जाचे उपचारांचे सोयीसाठी श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल सुरु केलेले आहे. त्यांची थोडक्यात माहिती पुढीलप्रमाणे :

● श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी (SHRI SAINATH HOSPITAL)

गरीब व गरजू रुग्णांची सेवा हे बाबांच्या शिकवणूकीतले एक मोठे तत्वज्ञान आहे आणि त्याच अनुसरून श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी ने १९६४ साली 'श्री साईनाथ रुग्णालय' सुरु केले आहे.

शिर्डी व शिर्डी शहराच्या जवळपास चांगली वैद्यकीय सेवा उपलब्ध नव्हती. श्री साईनाथ रुग्णालयामुळे अशी वैद्यकीय गरज पूर्ण करण्यात आली आहे. गरीब आणि गरजू रुग्णांसाठी अत्यल्प दरात वैद्यकीय सेवा येथे दिली जाते. सध्या रुग्णालयात विविध विभागांतर्गत ३०८ खाटा उपलब्ध आहेत.

०१) रुग्णालयातील सेवा

या अत्याधुनिक तंत्रज्ञान व उपकरणाने सुसज्ज असे रुग्णालयात बाह्यरुग्ण, अंतरुग्ण, अतिदक्षता, शस्त्रक्रिया, क्ष-किरण, सोनोग्राफी, प्रयोगशाळा आदि विभागांमार्फत गरजू रुग्णांना विविध सेवा अत्यल्प दरात पुरविल्या जातात. मंदिर परिसरातील भक्तांच्या सोयीसाठी मंदिर परिसरामध्ये कायमस्वरूपी प्रथमोपचार केंद्र असून तेथेही प्राथमिक उपचार करणेत येतात. गेल्या ०३ वर्षात रुग्णालयात विविध आजारांवर उपचार घेणाऱ्या रुग्णांची संख्या खालीलप्रमाणे

अ.नं.	विभागाचे नांव	उपचारार्थी रुग्णांची संख्या		
		सन २००९-१०	सन २०१०-११	सन २०११-१२
	अहवाल वर्ष			
०१	बाह्यरुग्ण विभाग	२,७५,६२९	२,६१,३७४	२,६१,८४६
०२	अंतरुग्ण विभाग	७६,७८१	७८,४१९	७३,२७०
०३	शस्त्रक्रिया विभाग	७,८२९	७,९५०	८,३२३
०४	क्ष-किरण फोटो (एक्स-रे)	२३,६३३	२३,३१५	२२,६१९
०५	सोनोग्राफी चाचणी	८,९२५	९,३६१	१०,३०६
०६	प्रयोगशाळा चाचणी	५८,९०४	६३,१८४	५६,१७६
०७	प्रथमोपचार केंद्र - मंदिर परिसर	४१,८९५	२९,३३०	३२,९९१
०८	आय.सी.टी.सी. विभाग	--	--	५,२३८
०९	डॉट.सेंटर विभाग	--	--	१५६

श्री साईनाथ रुग्णालयात आकारले जाणारे दर हे इतर सर्वसाधारण रुग्णालयांच्या तुलनेत अत्यल्प आहेत. तसेच रुग्णांच्या तातडीच्या सेवेसाठी वाजवी व अल्पदरात २४ तास रुग्णवाहिका व शववाहिका उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.

०२) रक्तपेढी

रुग्णालयामध्ये आधुनिक व अतिशय सुसज्ज अशी रक्तपेढी कार्यान्वीत आहे. रक्तपेढीमध्ये आधुनिक पध्दतीने रक्ताची साठवण करून गरजू रुग्णांना ते वाजवी दरात त्वरीत उपलब्ध करून दिले जाते. रक्तदानासारख्या महत्वाच्या दानाविषयी लोकांना जागृत करून रक्तपेढीने अहवाल सालात ४५० मिली. च्या एकूण १०,१९६ बाटल्या रक्त जमा करून रुग्णांना उपलब्ध करून देणेत आले आहे.

अहवाल सालात, मंदिर परिसरात प्रत्येक आठवडयातील गुरुवारी व रविवारी असे ११७ वेळेस तसेच शिर्डी परिसरातील विविध गावांमध्ये एकूण १५ रक्तदान शिबीरे आयोजित करून, ३६९६ पिशव्या रक्त जमा करणेत आले.

०३) फिरते वैद्यकीय पथक

- ०१) रुग्णालयामार्फत शिर्डी येथील वृद्धाश्रमातील रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते तसेच महिन्यातून दोन वेळेस वृद्धाश्रमात फिरते वैद्यकीय पथक पाठविले जाते.
- ०२) श्री रामनवमी उत्सव काळात शिर्डी - नाशिक या रस्त्यावर पालखीतील पदयात्री साईभक्तांना फिरते वैद्यकीय पथकामार्फत वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते.
- ०३) शिर्डी परिसरातील श्री गणेश सहकारी साखर कारखान्याचे ऊस गळीत हंगामात ऊस तोडणी कामगारांना फिरते वैद्यकीय पथकामार्फत आठवडयातून एक दिवस वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून दिली जाते. अहवाल सालात, या सुविधेचा ७५० रुग्णांनी लाभ घेतला.
- ०४) ग्रामीण रुग्णालय, राहाता यांचे सहकार्याने दर आठवडयास, प्रत्येक सोमवारी शिर्डी परिसरातील लहान मुलांना द्यावयाच्या विविध लस व त्यांचे डोस यासाठी लसीकरण केंद्र सुरु करण्यात आले आहे.
- ०५) श्री उपासनी कन्याकुमारी आश्रम, साकुरी येथील कन्याकुमारींना मोफत वैद्यकीय सेवा उपलब्ध करून देणेत येते.

०४) वैद्यकीय शिबीरांचे आयोजन

अहवाल सालात, खाली नमुद केलेप्रमाणे विविध वैद्यकीय शिबीरांचे यशस्वीरित्या आयोजन करणेत आले.

अ.नं.	शिबीराचे नांव	शिबिर कालावधी	लाभार्थी रुग्ण संख्या
०१	मोतीबिंदु शस्त्रक्रिया शिबीर	दि. १९ एप्रिल, २०११ ते दि. २१ एप्रिल, २०११	१००
०२	किडनी स्टोन उपचार	दि. १९ जून, २०११ ते दि. २१ जून, २०११	४३
०३	नेत्र तपासणी शिबिर	दि. १० सप्टेंबर, २०११	७६८
०४	मोफत हेअरिंग एड मशिन वाटप शिबीर	दि. २८ नोव्हेंबर, २०११	४३७
०५	किडनी स्टोन उपचार	दि. ०९ डिसेंबर, २०११ ते दि. ११ डिसेंबर, २०११	५१
०६	मोतीबिंदु शस्त्रक्रिया शिबीर	दि. २३ जाने., २०१२ ते दि. २६ जाने., २०१२	१०१
०७	किडनी स्टोन उपचार	दि. ०३ मार्च, २०१२ ते दि. ०४ मार्च, २०१२	५३

वरील सर्व शिबीरांमध्ये संस्थानचे वैद्यकीय अधिकारी, तांत्रिक कर्मचारी तसेच बाहेरील तज्ञ मानद डॉक्टर्सकडून आवश्यकतेनुसार सर्व सहाय्य दिले जाते. शिबीरांमध्ये उपचार करण्यात येणाऱ्या रुग्णांकडून कोणत्याही प्रकारचे शुल्क न आकारता त्यांना संपूर्ण वैद्यकीय सेवा, राहण्याची व्यवस्था व जेवणाची व्यवस्था विनामूल्य पुरविली जाते.

०५) वैद्यकीय आर्थिक मदत व धर्मादाय सेवा

गरीब आणि गरजू रुग्णांना भारतातील धर्मादाय, निमशासकीय किंवा शासकीय रुग्णायात शस्त्रक्रिया केल्यास/ उपचार घेतल्यास एकूण खर्चाच्या १५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त रुपये २५,०००/- मात्र मदत रुग्णालयाचे नावे डिमांड ड्राफ्टद्वारे पाठविली जाते. खाली नमूद केलेल्या शस्त्रक्रियांसाठी/आजारावरील उपचारांसाठी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत वैद्यकीय आर्थिक मदत (वैद्यकीय अनुदान) दिले जाते :

०१) हृदयशस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार	०२) मेंदुची शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०३) किडनी डायलेसिस, प्रत्यारोपन व नंतरचे उपचार	०४) कर्करोगासंबंधी उपचार, शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०५) रक्तासंबंधीचे आजार (उदा.हिमोफेलिया)	०६) मणका शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०७) जी.बी.एस. (Guillain Barre Syndrome)	०८) कॉकलीअर इम्प्लांट

संस्थानचे वैद्यकीय आर्थिक अनुदान नियमावलीनुसार रुग्णास गंभीर आजारासाठी फक्त एकदाच अनुदान देण्याची तरतूद आहे, परंतु मा.व्यवस्थापन समितीने गंभीर आजारासाठी रुग्णाने पाच वर्षाने मागणी केल्यास त्यास ०५ वर्षानंतर पुन्हा वैद्यकीय अनुदान देणेबाबत निर्णय घेतलेला आहे. गेल्या ०३ अहवाल सालात गरजू रुग्णांना उपलब्ध करून देणेत आलेल्या वैद्यकीय अनुदान रकमेचा व लाभार्थी रुग्णांचा गोषवारा खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	आर्थिक वर्ष	अनुदान लाभार्थी रुग्ण संख्या	अनुदान वाटपाची रक्कम रुपये
०१	सन २००९-२०१०	३३८५	५,६१,६४,१३०/-
०२	सन २०१०-२०११	२६७३	४,४६,३७,३५८/-
०३	सन २०११-२०१२	२२१७	४,१४,३२,९६५/-

श्री साईबाबा हॉस्पिटल (सुपर स्पेशलिटी), शिर्डी
(SHRI SAIBABA HOSPITAL (SUPER SPECIALITY))

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील गरीब व गरजू रुग्णांना गंभीर आजार तसेच इतर तपासण्यांसाठी मुंबई, पुणे, नाशिक इत्यादी शहराच्या ठिकाणी जाऊन उपचार घ्यावे लागत असत. या गरीब व गरजू रुग्णांना उच्च दर्जाच्या वैद्यकीय सेवा-सुविधा शिर्डीमध्ये उपलब्ध व्हाव्यात या उदात्त हेतूने मा. व्यवस्थापन समितीने माहे मे, २००६ पासून श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी हॉस्पिटल सुरु केलेले आहे. या रुग्णालयाविषयी थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे

०१) रुग्णालयाची क्षमता	:	२३० बेडस्.
यापैकी (अ) हृदयरोग अतिदक्षता विभाग	:	१० बेडस्
(ब) सामान्य अतिदक्षता विभाग	:	१० बेडस्
(क) न्युरोसर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी अतिदक्षता विभाग	:	०४ बेडस्
(ड) कॅज्युअल्टी इर्मजन्सी केअर वार्ड	:	०६ बेडस्
(इ) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड अतिदक्षता युनिट - १	:	२० बेडस्
(ई) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - २	:	२० बेडस्
(फ) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ३	:	१० बेडस्
(ग) कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ४	:	३२ बेडस्
(च) इतर अंतरुग्णासाठी उपचार सुविधा	:	११८ बेडस्
०२) विविध शस्त्रक्रियेसाठी सुविधा	:	०७ कक्ष + कॅथलॅब.
(अ) हृदय शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ब) अस्थिरोग शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०१
(क) सामान्य शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ड) न्युरो सर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी कक्ष	-	०२
०३) रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या सुविधा		
०१) रेडिओलॉजी विभाग	०२.	पॅथॉलॉजी विभाग
०३) डायग्नोस्टिक्स विभाग	०४.	रक्तपेढी
०५) मध्यवर्ती ऑक्सिजन वायुपुरवठा यंत्रणा	०६.	मध्यवर्ती वायु व सक्शन सुविधा
०७) बायोमेडिकल इंजिनिअरींग विभाग	०८.	सोलर वॉटर हिटींग यंत्रणा
०९) काही विशिष्ट विभागांसाठी मध्यवर्ती वातानुकूलन यंत्रणा	१०.	लॉन्ड्री
०४) रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या रोग निदान चाचण्या व उपचार सेवा		
०१) कार्डिऑलॉजी	०२.	कार्डिओ-थोरॅसिक सर्जरी
०३) न्युरो सर्जरी - ट्रॉमॅटॉलॉजी	०४.	युरॉलॉजी
०५) नेफ्रॉलॉजी - डायलिसिस	०६.	अॅडव्हान्स्ड ऑर्थोपेडिक्स
०७) जनरल मेडिसिन	०८.	जनरल सर्जरी
०९) रेडिओलॉजी	१०.	पॅथॉलॉजी
११) मॅक्सिलोफेसिअल सर्जरी		

०६) गेल्या ०३ अहवाल सालात श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेतलेल्या रुग्णांची संख्या

अ.नं.	विभाग / उपचार	रुग्णांची संख्या		
		२००९-२०१०	२०१०-२०११	२०११-२०१२
	अहवाल वर्ष →			
०१	बाह्यरुग्ण विभाग	७३,०६८	१,०३,३०१	१,२८,०२७
०२	अंतरुग्ण विभाग	१२,६८९	१३,४८९	१५,५३३
०३	रेडिओलॉजी विभाग	३७,४९६	४३,३२१	५२,९०२
०४	पॅथॉलॉजी लॅबोरेटरी विभाग	२,४३,११३	२,५३,३८६	३,१३,६४२
०५	हृदय शस्त्रक्रिया विभाग	१,०१२	१,२१६	१,४९१
०६	हृदयरोग - अँजिओग्राफी	३,०९५	३,१६०	४,१८६
०७	हृदयरोग - अँजिओप्लास्टी	१,०५२	१,४८०	२,१३९
०८	हृदयरोग - बी.एम.व्ही व इतर	६९७	५६७	५९९
०९	न्युरो सर्जरी विभाग	४८६	५७१	६११
१०	युरॉलॉजी विभाग	३९७	४४०	५४८
११	अन्य शस्त्रक्रिया (ऑर्थोपेडिक्स, जनरल सर्जरी, दंतरोग)	३,१२४ (नेत्र विभागासह)	२,८६२ (नेत्र विभागासह)	३,३२१ (नेत्र विभागाव्यतिरिक्त)
१२	डायलेसीस विभाग	१,८५०	१,९६०	२,०७८

०७) रुग्णालयासाठी औषधे व इतर आवश्यक साहित्य

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा या दोन्ही रुग्णालयांसाठी रुग्णांच्या रोगनिदान व उपचारांसाठी आवश्यक असलेली औषधे, उपकरणे आदि साहित्य खरेदीसाठी मध्यवर्ती औषध भांडार स्थापन करण्यात आलेले आहे. अहवाल सालात, अंदाजे रु. ४४.११ कोटी मात्रची औषधे, सर्जिकल इन्स्ट्रुमेंटस व इतर आवश्यक साहित्य आदि उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे.

तसेच दोन्ही रुग्णालयाकडील रुग्णांचे कपडे व इतर लिनन स्वच्छ करणे, धुणे व इस्त्री करणे यासाठी स्वतंत्र लॉन्ड्रीची व्यवस्था करण्यात आली आहे.

०८) रुग्णालयाचे संगणकीकरण

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशलिटी रुग्णालय या दोन्ही रुग्णालयात संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे रुग्णाची वैयक्तिक माहिती, रोग निदान व उपचार पध्दती, बिलिंग, व्हिडिओ कॉन्फरन्स, इंटरनेट आदि सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत.

०९) रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलातील सवलतीच्या विविध योजना

(अ) महाराष्ट्र शासनाच्या **जीवनदायी आरोग्य योजना, १९९७** अंतर्गत दिनांक १९ एप्रिल, २००७ चे शासन निर्णयान्वये मान्यता मिळालेनंतर, दारिद्र्य रेषेखालील रुग्णांना **हृदयशस्त्रक्रिया करणेसाठी** जीवनदायी आरोग्य योजनेची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. या जीवनदायी आरोग्य योजनेअंतर्गत श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये अहवाल सालात, **महाराष्ट्रामध्ये सर्वात जास्त हृदयशस्त्रक्रिया करण्यात आलेल्या आहेत.**

तसेच, महाराष्ट्र शासनामार्फत जिल्हा रुग्णालयांच्या माध्यमातून राबविणेत येणाऱ्या **एन.आर.एच.एम. - शालेय आरोग्य तपासणी कार्यक्रमांतर्गत** श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये हृदयरोगाने पीडित शालेय विद्यार्थी रुग्णांची तपासणी करून शस्त्रक्रिया करण्यात आलेल्या आहेत.

माहे एप्रिल, २००९ पासून एन.आर.एच.एम. - शालेय आरोग्य तपासणी योजनेचा समावेश **जीवनदायी आरोग्य योजनेत करणेत आलेला आहे.**

गेल्या ०३ वर्षातील सदर शस्त्रक्रियांचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

अ.नं.	अहवाल वर्ष	जीवनदायी शस्त्रक्रिया संख्या	एकूण खर्च रुपये (कोटीमध्ये)	शासनाकडून प्राप्त झालेले अनुदान रुपये (कोटीमध्ये)	NRHM शस्त्रक्रिया संख्या	एकूण खर्च रुपये (लाखात)	प्राप्त झालेले अनुदान रुपये (लाखात)
०१	सन २००९-१०	२,०१२	१५.०२	००.०१	२०	१४.९२	--
०२	सन २०१०-११	२,९७०	२४.८१	०९.८४	१८४	१२१.६२	३१.७१
०३	सन २०११-१२	३,८६३	३९.००	२६.६३	--	--	--

(ब) महाराष्ट्र शासनाच्या बीपीएल कार्डधारक / आर्थिकदृष्ट्या अतिदुर्बल घटक (१०० टक्के मोफत) व दुर्बल घटक (५० टक्के मोफत) योजनेनुसार रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलात नियमानुसार सवलत देण्यात येत आहे. त्याचा गेल्या ०३ वर्षांचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

अ.नं.	अहवाल वर्ष	योजनेंतर्गत उपचार करणेत आलेले रुग्ण	योजनेंतर्गत देण्यात आलेली आर्थिक सवलत रुपये
०१	सन २००९-२०१०	८,२४९	२.४१ कोटी
०२	सन २०१०-२०११	८,४४३	२.७७ कोटी
०३	सन २०११-२०१२	११,३५०	४.७९ कोटी

(क) श्री साईबाबा हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेणाऱ्या रुग्णांना विविध धर्मादाय संस्थांकडून वैद्यकिय आर्थिक अनुदान मिळणेबाबत मार्गदर्शन केले जाते. अशा रुग्णांच्या उपचारापोटी गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये विविध धर्मादाय संस्थांकडून खालीलप्रमाणे वैद्यकिय अनुदान श्री साईबाबा हॉस्पिटलला प्राप्त झालेले आहे. त्याचा गेल्या ०३ वर्षांचा तपशील खालीलप्रमाणे :-

अ.नं.	अहवाल वर्ष	रुग्ण संख्या	प्राप्त वैद्यकिय अनुदान रुपये
०१	सन २००९-२०१०	३०२	३५.४० लक्ष
०२	सन २०१०-२०११	१८०	२७.९८ लक्ष
०३	सन २०११-२०१२	२३०	४०.२४ लक्ष

(१०) वैद्यकिय उपचारार्थ शिबिर :

अहवाल सालात, खाली नमुद केलेप्रमाणे विविध वैद्यकिय शिबिरांचे यशस्वीरित्या आयोजन करणेत आले

अ.नं.	शिबिराचे नांव	शिबिर कालावधी	लाभार्थी रुग्ण संख्या
०१	जयपुर फुट शिबीर	दि. २३ एप्रिल, २०११ ते दि. २५ एप्रिल, २०११	३०१
०२	युरो सर्जरी शिबीर (तपासणी)	दि. ११ ऑगष्ट, २०११ ते दि. १२ ऑगष्ट, २०११	५८५
०३	युरो सर्जरी शिबीर (शस्त्रक्रिया)	दि. २० ऑगष्ट, २०११ ते दि. २१ ऑगष्ट, २०११	७३
०४	कृत्रिम सांधारोपण तपासणी शिबीर	दि. ०९ ऑक्टोबर, २०११	६०
०५	कृत्रिम सांधारोपण शस्त्रक्रिया शिबीर	दि. ०१ नोव्हें., २०११ ते दि. ३० नोव्हें., २०११	५०
०६	साधन सामुग्री वितरण शिबीर	दि. २१ जाने., २०१२ ते दि. २३ जाने., २०१२	१३४४

इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल

संस्थानच्या ध्येय-उद्देशांस अनुसरून, संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शैक्षणिक संकुलाची स्थापना करण्यात आली आहे. हे शैक्षणिक संकुल, गांवापासून अर्धा किलोमीटर अंतरावर असलेल्या संस्थानच्या मालकीच्या नयनरम्य परिसरात आहे.

शैक्षणिक संकुलात खालील शैक्षणिक संस्थांचा समावेश आहे.

- अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.
- ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कुल, शिर्डी.
- क) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी.
- ड) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

(अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी. (आय. टी. आय.)

शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना व्यवसायाभिमुख प्रशिक्षण मिळावे व त्यांना स्वयंरोजगार उपलब्ध व्हावा यादृष्टीने संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शिर्डी येथे औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र सुरु करणेत आलेले आहे. अहवाल सालात, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत प्रगत व प्रचलित तंत्रज्ञानावर आधारीत बारा व्यवसाय असून या व्यवसायांच्या एकूण तेवीस तुकड्या आहेत. तसेच प्रशिक्षण केंद्रामार्फत महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळाचा शासनमान्य संगणक अभ्यासक्रमाचा (MS-CIT) उपक्रम व यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाचे संगणक प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात. या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षित ३३ निदेशकांकडून प्रशिक्षण देण्यात येत आहे.

गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षण घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थींची संख्या खालीलप्रमाणे:

अ.नं.	तपशील	प्रशिक्षणार्थी संख्या			
		अहवाल वर्ष →	सन २००९-१०	सन २०१०-११	सन २०११-१२
०१	व्यवसाय प्रशिक्षणार्थी		४५१	२९६	२६८
०२	संगणक अभ्यासक्रम प्रशिक्षणार्थी		२७७	२१९	१४०

ठळक बाबी :

०१. सदरहू औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ एम्प्लॉयमेंट अँड ट्रेनिंग (DGE & T), श्रम मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचेशी कायमस्वरुपी संलग्नता व मान्यताप्राप्त केंद्र आहे.
०२. औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे संपूर्णपणे विनाअनुदानीत तत्वावर चालविणेत येत असून, या केंद्रात प्रवेश घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थींकडून शासन नियमानुसार शैक्षणिक शुल्क घेतले जाते.
०३. प्रशिक्षण केंद्राची प्रवेश प्रक्रिया शैक्षणिक गुणवत्तेवर आधारित असून, शासनाच्या आरक्षण धोरणानुसार पूर्णतः संगणकीय कार्यप्रणालीद्वारे पार पाडली जाते.

- ०४ .सन २०००-२००१ पासून शासनामार्फत "अ" असा नामांकन दर्जा राखणारे औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र आहे. तसेच अहवाल सालात औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्राचा एकत्रित निकाल ८२.०८ टक्के लागलेला आहे.
०५. अहवाल सालात, संस्थेतील इलेक्ट्रीशियन, टर्नर व मेकॅनिक रेफ्रीजरेशन अॅण्ड एअर कंडीशनिंग या व्यवसायाचे प्रशिक्षणार्थी ४८ व्या राज्यस्तर कौशल्य स्पर्धा परिक्षेमध्ये राज्यात सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झालेले आहेत.
०६. अहवाल सालात, संस्थेचे टर्नर व मेकॅनिक रेफ्रीजरेशन अॅण्ड एअर कंडीशनिंग या दोन व्यवसायातील प्रत्येकी दोन प्रशिक्षणार्थ्यांनी ४८ व्या अखिल भारतीय कौशल्य स्पर्धेमध्ये देशात सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण होऊन केंद्र शासनाच्या प्रत्येकी रुपये ५०,०००/- मात्र बक्षीस रक्कमेसह स्पर्धा जिंकून यशाचे मानकरी ठरले आहेत. तसेच इलेक्ट्रीशियन या व्यवसायातील एक प्रशिक्षणार्थी देश पातळीवरील स्पर्धा परिक्षेस पात्र ठरला.
०७. अहवाल सालामध्ये, संस्थेचे टर्नर व मेकॅनिक रेफ्रीजरेशन अॅण्ड एअर कंडीशनिंग या दोन ट्रेडमध्ये केंद्र शासनाचे राष्ट्रीय स्तरावरील दोन "सर्वोत्कृष्ट संस्था पुरस्कार" जिंकले. संस्थेने केंद्र शासनाचा सर्वोत्कृष्ट संस्था पुरस्कार सलग तिन वर्षे जिंकून यशाची हॅटट्रीक साधली आहे.
०८. अहवाल सालात, संस्थानच्या विद्युत विभागात शिकाऊ उमेदवार म्हणून कार्यरत असलेल्या संस्थेच्या एका प्रशिक्षणार्थ्याने ८६ वी अखिल भारतीय शिकाऊ उमेदवारी कौशल्य स्पर्धा परिक्षा देशात सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण होऊन, केंद्र शासनाचे रक्कम रुपये ५०,०००/- मात्रचे रोख पारितोषिकासह यश संपादन केले.

(ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कूल , शिर्डी.

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील मुला-मुलींना इंग्रजी माध्यमाचे शिक्षण विनासायास प्राप्त व्हावे म्हणून संस्थान व्यवस्थापनामार्फत इंग्लिश मिडियम स्कूल सुरु करणेत आलेले आहे. या शाळेसाठी शासनाकडून कोणतीही आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. विद्यार्थ्यांकडूनही शैक्षणिक शुल्क आकारतांना ते आर्थिकदृष्ट्या सर्वसामान्यांना परवडेल,असेच ठेवण्यात आलेले आहे.

या इंग्लिश मिडियम स्कूल मध्ये, ज्युनिअर केजी ते इयत्ता दहावी पर्यंत वर्ग चालविले जातात. गेल्या तिन अहवाल वर्षात या शाळेत शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी संख्या	विद्यार्थिनी संख्या	एकूण संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २००९-२०१०	७९५	५२३	१३१८	१०० %
०२	सन २०१०-२०११	९५२	६०६	१५५८	९८%
०३	सन २०११-२०१२	११२०	७२७	१८४७	१०० %

ठळक बाबी :

०१. विद्यार्थ्यांची ने-आण करणेकरीता वाजवी दरामध्ये बस सेवा उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे.
०२. हिंदी राष्ट्रभाषा - बालबोधिनी प्रवेशिका, सुबोध प्रवेशिका, शिष्यवृत्ती परिक्षा या परिक्षांमध्ये विद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन निकालाची यशस्वी परंपरा राखली.
०३. चित्रकला इंटरमिजिएट या शासकीय चित्रकला परिक्षेमध्ये विद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन १०० टक्के निकालाची यशस्वी परंपरा राखली.
०४. राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत दोन विद्यार्थिनींना राज्यस्तरीय सांघिक प्रथम पुरस्कार मिळाला.
०५. इयत्ता ४ थी व इयत्ता ७ वी च्या विद्यार्थ्यांनी शिष्यवृत्ती परिक्षेत सहभाग घेऊन, इयत्ता ०४ थीच्या ०२ विद्यार्थ्यांना व इयत्ता ०७ वीच्या ०४ विद्यार्थ्यांना शासनाची शिष्यवृत्ती मिळाली आहे.
०६. महाराष्ट्र प्रज्ञा शोध परिक्षेमध्ये शाळेतील एक विद्यार्थिनीस तालुकास्तरीय व एका विद्यार्थिनीस उत्तेजनार्थ पुरस्कार प्राप्त झाला आहे.
०७. इ. ९ वीच्या दोन विद्यार्थ्यांनीनी सादर केलेल्या गणित उपक्रमास तालुका व जिल्हास्तरीय प्रथम क्रमांक मिळाला.
०८. क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा इंग्लिश मिडियम स्कूलने अहमदनगर जिल्ह्यातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नावलौकिक मिळविला असून, अहवाल सालात १३ खेळाडूंची राज्यस्तरीय - विभागीय विविध क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली.

(क) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी.

श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात राज्य शासनाच्या निर्णयानुसार विद्यार्थिनींना इयत्ता दहावीपर्यन्त मोफत शिक्षण देणेत येत असून, त्यांचेकडून कोणत्याही प्रकारचे शैक्षणिक शुल्क आकारले जात नाही. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही.

श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिरमध्ये गेल्या ०३ अहवाल वर्षांमध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थिनींची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थिनी संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २००९-२०१०	५८६	१०० %
०२	सन २०१०-२०११	६६५	९६.४४ %
०३	सन २०११-२०१२	६९९	९४.६७ %

ठळक बाबी :

०१. शासनाने आयोजित केलेल्या चित्रकला इलेमेंटरी परीक्षेचा निकाल ९५ टक्के व इंटरमिजिएट परीक्षेचा निकाल १०० टक्के लागला आहे.
०२. अहवाल सालात, राहाता येथे भरलेल्या तालुकास्तरीय विज्ञान प्रदर्शनामध्ये माध्यमिक शिक्षक गटामध्ये सहाय्यक शिक्षकांनी सहभाग घेऊन प्रथम क्रमांक मिळविला.

०३. कन्या विद्या मंदिरामध्ये २५ संगणकासह अद्ययावत तांत्रिक संगणकीय सुविधेची प्रयोगशाळा विद्यार्थीनींना उपलब्ध करून दिली आहे.
०४. कन्या विद्या मंदिरात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थीनींना सुसज्ज ग्रंथालयाची सुविधा उपलब्ध करून देणेत आली आहे.
०५. क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर ने अहमदनगर जिल्ह्यातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नावलौकिक मिळविला असून, अहवाल सालात ०९ खेळाडूंची राज्यस्तरीय - विभागीय विविध क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली.

(ड) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात विद्यार्थी / विद्यार्थीनींना विज्ञान, कला व वाणिज्य या तीनही शाखेतील शिक्षण देणेत येत असून, शासन निर्णयानुसार मुलींना मोफत शिक्षण देणेत येत आहे. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. तूर्त सदर कनिष्ठ महाविद्यालय हे जागेच्या कमतरतेमुळे संस्थानने जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांना बांधून दिलेल्या प्राथमिक शाळेच्या इमारतीमध्ये भरविण्यात येत आहे.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयात, गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी / विद्यार्थिनी संख्या	एच.एस.सी. निकाल
०१	सन २००९-२०१०	९०८	९१.१४ %
०२	सन २०१०-२०११	९६८	९०.००%
०३	सन २०११-२०१२	९१९	८८.००%

ठळक बाबी :

०१. अहवाल सालात, मा. ना. श्री. राजेंद्रजी दर्डा, शालेय शिक्षणमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांनी श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयास भेट देऊन, महाविद्यालयाचे कामकाजाबाबत समाधान व्यक्त केले.
०२. कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी राष्ट्रीय व राज्यस्तरावरील क्रिडा स्पर्धामध्ये विशेष प्राविण्य मिळविले आहे.
०३. गेल्या शैक्षणिक वर्षात कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत निबंध लेखन, वादविवाद, वक्तृत्व, रांगोळी, पाककला अशा विविध स्पर्धांचे तसेच शिक्षक-पालक सभा, करिअर गाईडन्स आदि शिबीरांचे आयोजन करणेत आले.
०४. कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत जिल्हास्तरीय सामान्य ज्ञान व प्रश्नमंजूषा स्पर्धेचे आयोजन करणेत आले.
०५. कनिष्ठ महाविद्यालयात यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे अभ्यासकेंद्र सुरु करणेत आले.
०६. माहे मार्च, २०१२ मध्ये घेण्यात आलेल्या इयत्ता १२ वी चे परिक्षेत, विज्ञान शाखेचा ९३.८७ टक्के, वाणिज्य शाखेचा ८६.७१ टक्के, कला शाखेचा ८१.८१ टक्के तर सर्व शाखांचा मिळून ८८ टक्के निकाल लागला.

इतर उपक्रम - श्री साईलीला (द्वैमासिक)

महाराष्ट्र शासनाने पारित केलेल्या श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ च्या घटनेत, विश्वस्तव्यवस्था श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील, या उद्देशाचा प्रामुख्याने समावेश करण्यात आला आहे.

या उद्देशास अनुसरून, श्री साईच्या कार्याचा प्रचार व प्रसार व्हावा यासाठी संस्थानमार्फत 'साईलीला (द्वैमासिक)' मराठी आणि संयुक्त हिंदी- इंग्रजी भाषेतील प्रसिध्द करणेत येत आहे.

मा.व्यवस्थापन समितीने हाती घेतलेल्या विविध विकासात्मक प्रकल्पांची तसेच मंदिर व संस्थान परिसरात होणाऱ्या विविध कार्यक्रमांची माहिती ही या द्वैमासिकांद्वारे साईभक्तांपर्यन्त पोहोचविण्यात येते. सध्या श्री साईलीला द्वैमासिक मुंबई येथून प्रकाशित करण्यात येत आहे. गेल्या ०३ अहवाल वर्षातील या श्री साईलीला द्वैमासिकाची सदस्य संख्या पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	सदस्य प्रकार	श्री साईलीला मराठी			श्री साईलीला हिंदी-इंग्रजी		
		अहवाल वर्ष	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	२००९-१०	२०१०-११
०१	वार्षिक सदस्य	९,६०८	९,४४८	६,२८२	१४,१३०	१२,०६७	८,१७१
०२	आजीवन सदस्य	२,५५३	२,८१८	३,९४५	४,५१८	६,६३५	७,१४२
०३	परदेशस्थ सदस्य	१	-	२	१०६	१२८	८६
	एकूण	१२,१६२	१२,२६६	१०,२२९	१८,७५४	१८,८३०	१५,३९९

सन २०११-१२ मधील ठळक आर्थिक बाबी

सन २०११-१२ या आर्थिक वर्षात संस्थानला विविध मार्गाने मिळालेले एकूण उत्पन्न रक्कम रुपये ३४३.६४ कोटी मात्र मिळालेले आहे. त्यापैकी विविध कारणांसाठी एकूण रुपये २३६.८१ कोटी मात्र इतकी रक्कम खर्च करण्यात आलेली आहे. दिनांक ३१ मार्च, २०१२ अखेर संस्थानने ठेवीच्या स्वरूपात रुपये ६२७.५६ कोटी मात्र विविध शासकीय कर्जरोखे व राष्ट्रीयीकृत बँकामध्ये गुंतवणूक केलेली आहे.

अधिनियमातील तरतुदीनुसार सन २०११-१२ या आर्थिक वर्षाचे लेखापरिक्षण पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सोबत लेखापरिक्षण अहवाल स्वतंत्ररित्या सादर करणेत आलेला आहे.

या लेखापरिक्षण अहवालातील दिनांक ३१ मार्च, २०१२ अखेर गुंतवणूक, उत्पन्न व खर्च दर्शविणाऱ्या ठळक बाबी खालील तक्त्यात नमुद केल्या आहेत :

गुंतवणूकीचा सारांश

अ.नं.	बँक	रक्कम कोटीमध्ये
१	शासकीय कर्जरोखे	२३.३४
२	राष्ट्रीयीकृत बँका	६०४.२२
	एकुण	६२७.५६
ठळक उत्पन्नाच्या बाबी		
अ.नं.	तपशील	रक्कम कोटीमध्ये
१	दक्षिणा पेटी	१६०.४५
२	गुंतवणूकीवरील व्याज	५५.५८
३	सर्वसाधारण देणगी	३६.५७
४	प्रसादालय	३५.७८
५	अन्नदान निधी	३२.०१
६	इमारत दुरुस्ती व देखभाल निधी	१३.७८
७	वस्तुरूप देणगी	९.११
८	पुस्तके, फोटो, दैनंदिनी, दिनदर्शिका व कॅसेट विक्री	७.३२
९	वैद्यकिय निधी	६.२१
१०	शैक्षणिक निधी	५.४०
ठळक खर्चाच्या बाबी		
अ.नं.	तपशील	रक्कम कोटीमध्ये
०१	शिर्डी नगरपंचायत व इतर अनुदाने	६८.१५
०२	रुग्णालय - औषधे, मशिनरी व इतर अनुषंगिक खर्च	५५.५७
०३	प्रसादालय खर्च	५४.०८
०४	वेतन व भत्ते	४८.२६
०५	चल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	३४.५४
०६	कंत्राटी कर्मचारी वेतन	१६.८३
०७	अचल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	११.२५
०८	पुस्तके, फोटो, दैनंदिनी, दिनदर्शिका छपाई	८.७२
०९	वैद्यकिय अनुदान	८.५९
१०	दुरुस्ती देखभाल खर्च	८.५४

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम-२००४ मधील सुधारित कलम २९(१) अन्वये, विश्वस्तव्यवस्थेकडून ज्या संस्थांना / व्यक्तींना वित्तीय सहाय्य, वस्तुरूपाने अनुदाने देण्यात आली आहेत अशा संस्थांची नावे, अनुदान रक्कम व अनुदान देणेमागील उद्देश दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	लाभार्थीचे नांव	रक्कम	उद्देश / बाबी
(अ)	रोख रक्कमेच्या स्वरूपातील अनुदान		
१	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	१०,५०,०६,०७२/-	शिर्डी एकात्मिक रस्ते विकास योजना
२	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	९,६०,६४,६३९/-	शिर्डी एकात्मिक रस्ते विकास योजना अंतर्गत रस्त्याचे भूसंपादनासाठी
३	महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ	७२,४२,५५६/-	शिर्डी बसस्थानक तथा यात्री निवास बांधकाम
४	महाराष्ट्र विमानतळ विकास महामंडळ	४५,००,००,०००/-	शिर्डी विमानतळ विकसित करणे
५	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	७५,००,०००/-	स्वच्छता व आरोग्य कर
६	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	८५,७९,४८६/-	शिर्डी एकात्मिक रस्ते विकास (हेलिपॅड लिंक रोड)
७	श्री साई गणेश बंधारे	९,६३,८४४/-	गणेश सहकारी साखर कारखाना, गणेशनगर यांचे सहकार्याने पाणी अडवा पाणी जिरवा या योजनेंतर्गत बंधान्यांचे बांधकामासाठी
८	ग्रामपंचायत न.पा. वाडी, ता. राहाता	१३,१५,०००/-	पाणीपुरवठा पाईपलाईन
९	कोपरगांव नगरपरिषद, कोपरगांव	४७,८३,४५८/-	पाणीपुरवठा योजना लोकवर्गणी
१०	श्री. गोपीनाथ काशिनाथ अंबरे, लिंगदेव	१,००,०००/-	आर्थिक मदत - कै. रमेश गोपीनाथ अंबरे (संस्थान आयटीआय विद्यार्थी यांचे अपघाती निधन)
	एकुण (अ)	६८,१५,४७,०५५/-	
(ब)	विविध रुग्णालये आणि गरीब / गरजू रुग्णांकरीता अनुदान		
१	गरीब व गरजू रुग्णांना अनुदान	४,५९,३२,६६२/-	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय मदत
२	जीवनदायी शस्त्रक्रियेसाठी अनुदान	३,९९,४७,२४४/-	जीवनदायी शस्त्रक्रियेसाठी गरजू रुग्णांना मदत
	एकुण (ब)	८,५८,७९,९०६/-	
	एकुण (अ + ब)	७६,७४,२६,९६१/-	

विकासात्मक कामे

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, २००४ मधील तरतुदीस अधिन राहून, मा.व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या विविध निर्णयान्वये, साईभक्तांकरीता तसेच शिर्डी व आसपासचे परिसरात विकासकामे सुरु केलेली आहेत. या विकास कामांमुळे शिर्डी व आसपासचे परिसरातील ग्रामस्थ, रहिवासी व भक्तांना अनेक प्रकारच्या सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. त्यापैकी महत्वाचे प्रकल्पांची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

* पूर्ण करणेत आलेले प्रकल्प *

०१. संस्थान परिसरात सोयी-सुविधेसाठी शेडची उभारणी व इतर बांधकामे करणे.

वाहन विभागासाठी वाहनतळावर वाढीव शेड उभारणे, मध्यवर्ती भांडारानजीक व श्री साई प्रसादालयानजीक भंगार व नादुरुस्त साहित्य ठेवणेसाठी शेड उभारणे, श्री साई प्रसादालय इमारत परिसरात पेव्हींग ब्लॉक्स बसविणे, श्री साई प्रसादालय परिसरातील संरक्षक भिंतीची उंची वाढविणेकामी भिंतीवर चेनलॅकजाळी बसविणे, साईनगर, कनकुरी पाणी साठवण तलाव तसेच श्री साई प्रसादालय येथे अखंडीत वीज पुरवठ्यासाठी उभारणेत येणाऱ्या जनित्रांसाठी (जनरेटरसाठी) शेड उभारणी करणे आदि बांधकामे पुर्ण करणेत आलेली आहेत. याकामी रक्कम रुपये ५१.३२ लक्ष मात्र इतका खर्च आला आहे.

०२. श्री साई प्रसादालय परिसरात असलेल्या श्री साईचे शिल्पासाठी छत उभारणी करणे.

श्री साई प्रसादालय परिसरात, मुख्य इमारतीचे अंतर्गत प्रवेशव्दारासमोर भक्तांसाठी 'भोजन बनवित असतांना श्री साई' या भावमुद्रेचे शिल्प उभारणेत आलेले आहे. सदर शिल्पाचे ऊन, पाऊस, वारा व वातावरणातील बदलांपासून संरक्षण व्हावे म्हणून, सदर शिल्पावर छत उभारणी करणेत यावी अशी श्री साईभक्तांची मागणी होती. त्यानुसार शिल्पाचे संरक्षणासाठी एम. एस. स्टिलमध्ये स्ट्रक्चरल फ्रेमवर्क उभारून, त्यावर सुशोभित छत उभारणीचे काम पुर्ण करणेत आले आहे. या कामी रक्कम रुपये २.४६ लक्ष मात्र इतका खर्च आला आहे.

०३. संस्थान परिसरातील अंतर्गत रस्ते, वाहनतळांचे डांबरीकरण करणे.

श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान, श्री साईप्रसाद निवासस्थान व साईनगर या विविध परिसरातील अंतर्गत रस्ते व भक्तांच्या सुविधेसाठी उपलब्ध करून देणेत आलेल्या वाहनतळांचे पृष्ठभागांवर खड्डे पडल्याने अत्यंत खराब झालेले होते. तसेच मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील श्री साई प्रसादालयाचे लगत गट नंबर ८७ व ८८ मधील वाहनतळ व त्याकडे जाणाऱ्या रस्त्याचे मजबुतीकरणासह खडीकरण करणेत आलेले होते. या सर्व अंतर्गत रस्त्यांचे, वाहनतळांचे डांबरीकरण नियुक्त केलेल्या बांधकाम ठेकेदाराकडून पूर्ण करणेत आलेले आहे. याकामी येणाऱ्या खर्चासाठी अंदाजित रक्कम रुपये ९४.९३ लक्ष मात्रची तरतुद करणेत आलेली आहे.

०४. श्री साईबाबा इंग्लिश मिडियम स्कूलसाठी ५ नवीन वर्गखोल्यांचे बांधकाम करणे.

संस्थान संचलित शैक्षणिक संकुलांतर्गत, श्री साईबाबा इंग्लिश मिडियम स्कूल कार्यान्वीत आहे. सध्या या इंग्लिश मिडियम स्कूल मध्ये ज्युनिअर के. जी. ते इ. १० वी असे वर्ग आहे. दरवर्षी विद्यार्थ्यांची वाढती संख्या लक्षात घेता विद्यार्थ्यांचे सोयीसाठी जादा ५ वर्गखोल्यांचे बांधकाम पूर्ण करणेत आले आहे. याकामी रक्कम रुपये १४.३२ लक्ष मात्र इतका खर्च आला आहे.

०५. संस्थानचा वाहन विभाग स्थलांतरीत करणे.

वाहन विभागाचे पूर्वीचे ठिकाणी भक्तांच्या सोयीसाठी साईआश्रम प्रकल्प - भाग १ या निवासस्थाने इमारतींचा प्रकल्प उभारणेत आल्याने, सदरचा वाहन विभाग श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान परिसरात, सर्व्हेनंबर १०९ पैकी मधील जागेत स्थलांतरीत करणेत आलेला आहे. वाहन विभाग स्थलांतरीत केलेल्या ठिकाणी कार्यालय, कर्मचाऱ्यांसाठी विश्रांती खोली, प्रसाधनगृहे, वाहने उभी करणेसाठी शेडस् इत्यादी बांधकामे पूर्ण करणेत आली असून, याकामी रक्कम रुपये १०.८५ लक्ष मात्र इतका खर्च आला आहे.

०६. मंदिर परिसरालगत असलेल्या १६ आर जागेत पेव्हिंग ब्लॉकस् बसविणे.

मंदिर परिसरालगत, पुर्वेकडील १६ आर खुल्या जागेत मंदिर परिसरातील महाद्वार क्रमांक ०३ मधून ये-जा करता येते तसेच या जागेच्या दक्षिणेस ग्रामदैवत दक्षिणमुखी श्री हनुमानाचे मंदिर आहे. या जागेचा वापरसध्या संस्थानमार्फत उत्सव काळात धार्मिक, मनोरंजनात्मक कार्यक्रमाचे आयोजनासाठी केला जात असल्याने, तसेच दर्शन रांगेतील संकटकालीन दरवाजा या बाजूस आहे. सध्या याच दरवाज्याने पालखी पदयात्री भक्तांना थेट दर्शनासाठी सोडले जात आहे. या १६ आर खुल्या जागेत मजबुतीकरणसह पेव्हिंग ब्लॉकस् बसविणेचे, तसेच संरक्षक भिंत व ड्रेनेज लाईनचे काम पूर्ण करणेत आलेले आहे. याकामी रक्कम रुपये १९.९६ लक्ष मात्र इतका खर्च आला आहे.

०७. शिर्डी गांवचे वेशीचा जिर्णोध्दार व नुतनीकरण

श्री क्षेत्र शिर्डी या गावाचे पुरातन वेशीबाबत श्री साईसच्चरित्रात उल्लेख असून, ती श्री साईबाबा यांचे काळात अस्तित्वात होती. त्या वेशीचा जिर्णोध्दार करून नुतनीकरण करणेबाबत शिर्डी ग्रामस्थांनी वेळोवेळी विनंती केली होती. त्यास अनुसरून शिर्डी गांव वेशीचा जिर्णोध्दार करून नुतनीकरणाचे काम पूर्ण करणेत आले आहे. याकामी रक्कम रुपये ४.८५ लक्ष मात्र खर्च आला आहे.

०८. श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान इमारतीतील १०० खोल्यांचे नुतनीकरण करणे

सन १९९५-९६ पासून श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान या नांवाने परिचित असलेली ५०० खोल्यांची भव्य इमारत भक्तांच्या निवासासाठी उपलब्ध करून देणेत आलेली आहे. या इमारतीतील खोल्यांचे सततच्या वापरामुळे खराब झाल्याने त्यांचे नुतनीकरण व सुदृढीकरण करणे आवश्यक होते. त्यानुसार पहिल्या टप्प्यात १०० खोल्यांचे नुतनीकरणाचे काम हाती घेणेत आले होते. या नुतनीकरणात खोलीतील फ्लोअरिंग टाईल्स बदलणे, वॉल टाईल्स बसविणे, प्रसाधनगृहाचे दरवाजे बदलणे, वॉटरपुफींग करणे, अॅल्युमिनिअम विंडो बसविणे, रंगकाम व विद्युतीकरणाची पुर्नःरचना आदि कामाचा समावेश होता. या पहिल्या टप्प्यातील १०० खोल्यांचे नुतनीकरणाचे काम पूर्ण करणेत आले आहे.

०९. साईटेक् प्रकल्पासाठी श्री साई प्रसादालय इमारतीचे पहिल्या मजल्यावर डेटा सेंटर व इतर अनुषंगिक सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देणेबाबत.

माहिती तंत्रज्ञान विभागांतर्गत साईटेक् प्रकल्प राबविणेत येत असून, सदर प्रकल्पाचे कामकाज प्रगतीपथावर आहे. या साईटेक् प्रकल्पांतर्गत उभारणेत यावयाच्या संगणकीय तंत्रज्ञानाचे नियंत्रणासाठी व नियोजनासाठी श्री साई प्रसादालय इमारतीचे पहिल्या मजल्यावर डेटा सेंटर ची उभारणी करण्यात आलेली आहे. याकामी डेटा सेंटरची उभारणी, फर्निचर साहित्य खरेदी आदि काम पूर्ण करणेत आले आहे. याकामी रक्कम रुपये ३०.४२ लक्ष मात्र खर्च आला आहे.

१०. संस्थानचे वाहन विभागासाठी उभारणेत आलेल्या वाहनतळाचे व या वाहनतळाकडे जाणाऱ्या रस्त्यांचे मजबुतीकरणसह डांबरीकरण करणेबाबत.

श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान परिसराचे पुर्वेकडील जागेत, सर्व्हेनंबर १०९ पैकी मध्ये संस्थानचा वाहन विभाग स्थलांतरीत करणेत आलेला आहे. या नवीन जागेत वाहन विभागासाठी कार्यालयासह वाहनतळ उभारणेत आलेला असून, वाहनांच्या सुरक्षिततेसाठी पार्किंग शेडस् उभारणेत आलेल्या आहेत. या वाहनतळाचे व वाहनतळाकडे जाणाऱ्या रस्त्याचे मजबुतीकरणसह खडीकरण व डांबरीकरण करणेचे रुपये ३०.०० लक्ष मात्र रक्कमेचे काम पूर्ण करणेत आले आहे.

११. शिर्डी शहरातून जाणाऱ्या अहमदनगर - मनमाड या राज्यमार्गागत शीव नाल्यावर पादचारी भक्तांसाठी लोखंडी पूल उभारणे.

शिर्डी शहरातून जाणाऱ्या अहमदनगर - मनमाड या राज्य मार्गावर, शिर्डीत प्रवेश करतेवेळेस शीव नाला असून, या नाल्याचे उत्तरेस, अहमदनगर - मनमाड रस्त्याचे पश्चिमेस मौजे निमगांव कोन्हाळे शिवारात साईभक्तांच्या प्रसाद भोजनाचे सुविधेसाठी श्री साई प्रसादालय उभारणेत आलेले आहे. साईभक्तांना अहमदनगर - मनमाड या राज्यमार्गावरील शीव नाला ओलांडूनच प्रसादालयाकडे जावे-यावे लागते. सध्या हा शीव नाला व त्यावरील रस्ता अत्यंत अरुंद असल्याने भक्तांना नाला ओलांडतांना मोठी अडचण होऊन, कसरत करावी लागते. या शीव नाल्याचे रुंदीकरण होऊन, कायमस्वरूपी पुल उभारणी होईपर्यन्त, तात्पुरत्या स्वरूपात पादचारी भक्तांसाठी एम. एस. स्ट्रक्चर फ्रेम असलेल्या लोखंडी पुलाची उभारणी करण्याचे काम पूर्ण करणेत आले आहे. याकामी अंदाजित रक्कम रुपये ६.१० लक्ष मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

* प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प *

०१. साईआश्रम प्रकल्प (भाग १ व भाग २)

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांना निवासस्थाने, वृध्दाश्रम, धर्मशाळा आदि सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देणेसाठी शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नई या संस्थेचे देणगीदार साईभक्त श्री.के.व्ही.रमणी व संस्थान व्यवस्थापन यांचेमध्ये दिनांक ०४ फेब्रुवारी, २००६ रोजी शिर्डी येथे समझोता करारनामा करण्यात आलेला होता. सदरहू करारनाम्यानुसार श्री क्षेत्र शिर्डी येथे साईआश्रम प्रकल्प भाग १ व भाग २ चे बांधकाम सुरु करण्यात आलेले आहे. त्याचा थोडक्यात तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील	साईआश्रम प्रकल्प	
		भाग १	भाग २
०१	प्रकल्पाची जागा	शिर्डी सर्व्हे नंबर १०७, १०८ व १०९ पैकी मधील जमीन	निमगांव कोन्हाळे गट नंबर १७२ पैकी मधील जमीन
०२	बांधकामासाठी जागेची उपलब्धता	०५ हे ८० आर	०३ हे ७९ आर
०३	निवासासाठी उपलब्ध होणाऱ्या खोल्या	१५३६ खोल्या	१९२ खोल्या (हॉल्स)
०४	निवास उपलब्ध होणाऱ्या भक्तांची संख्या	अंदाजे १०८०० व्यक्ती	अंदाजे ४४०० व्यक्ती
०५	शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नई यांचेतर्फे करण्यात येणारा बांधकामावरील खर्च	अंदाजे रुपये १०५.०० कोटी	
०६	संस्थानतर्फे करण्यात येणारा परिसर विकासासह इतर सुविधेवरील खर्च	अंदाजे रुपये ४५.२२ कोटी	
०७	एकूण खर्च	अंदाजे रुपये १५०.२२ कोटी	
०८	संस्थानमार्फत अंतर्भूत असलेल्या सुविधा	वाहनतळ, प्रशस्त अंतर्गत रस्ते, विद्युतीकरण, पाणीपुरवठा, परिसर सुशोभिकरण आदि.	
०९	शिर्डी साई ट्रस्ट, चेन्नईचे बांधकाम ठेकेदार	पार्श्वनाथ डेव्हलपर्स लि., नवी दिल्ली.	
१०	प्रकल्पाचे वास्तुविशारद	आर्किटेक्ट डि.ओ.निकम, पुणे.	
११	परिसर विकास कामाचे बांधकाम ठेकेदार	शापुरजी पालोनजी अॅण्ड कंपनी, नाशिक.	
१२	प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार	डॉर्श कन्सल्ट इंडिया प्रा.लि., मुंबई.	
१३	सांडपाणी प्रक्रिया संयंत्र उभारणी ठेकेदार	साई एनव्हायरो इंजिनिअर्स प्रा.लि., पुणे.	

या साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २ चे बांधकाम पूर्णत्वास आले आहे. तसेच परिसर विकासांतर्गत, ड्रेनेज व स्टॉर्म वॉटर सुविधा, इमारतींचे विद्युतीकरण, स्ट्रीट लाईट, संरक्षक भिंती, पिण्याचे पाण्याच्या टाक्या, सेप्टिक टॅकस् आदिंचे बांधकाम अंतिम टप्प्यात आहे.

०२. मनोरंजनातून श्री साईची शिकवणूक देणारे उद्यान

मा. व्यवस्थापन समितीचा मौजे निमगांव कोन्हाळे शिवारातील संस्थान मालकीच्या २० एकर जमिनीमध्ये साईभक्तांसाठी साईची शिकवणूक साकारणारे मनोरंजनात्मक उद्यान उभारणीचा मानस आहे. या उद्यानामध्ये मनोरंजनात्मक लेजर शो, म्युझियम, सुशोभित कारंजे, बहुउद्देशीय हॉल आदि बाबींचा समावेश करण्यात येणार आहे. याकामी नवी दिल्ली येथील प्रसिध्द वास्तुविशारदाकडून आराखडे व खर्चाचे अंदाजपत्रक मागविण्यात आलेले असून, या प्रकल्पासाठी अंदाजित रक्कम रुपये ९४.१९ कोटी मात्र इतका खर्च येईल, असा प्राथमिक अंदाज आहे. या प्रकल्पांतर्गत साईच्या लिलांच्या आधारित लेजर शो उभारणीचे कामासाठी Laservision Mega-Media Ltd., Hongkong या कंपनीस रक्कम रुपये २४.७५ कोटी मात्रचा कार्यदेश देणेत आलेला आहे. लेजर शो उभारणीसाठी आवश्यक असणारे अनुषंगिक बांधकामे जसे, अॅम्फीथिएटर, प्रेक्षागृह, उपहारगृहे, प्रसाधनगृहे, संरक्षकगृह आदि उभारणीसाठी रक्कम रुपये ३२.७५ कोटी मात्र खर्च अपेक्षित असून, काम प्रगतीपथावर आहे.

०३. श्री साईनाथ रुग्णालय परिसराचे पश्चिम बाजूकडील संरक्षक भिंतीची उंची वाढविणेबाबत.

श्री साईनाथ रुग्णालय सध्या संस्थान मालकीच्या सर्व्हेनंबर १४८ पैकी मधील जागेमध्ये कार्यरत आहे. रुग्णालय परिसराचे सुरक्षिततेच्या दृष्टीने या परिसराचे पश्चिम बाजूकडील संरक्षक भिंतीची उंची वाढविणेचे प्रस्तावित आहे. याकामी अंदाजित रक्कम रुपये ३.२४ लक्ष मात्र खर्च अपेक्षित आहे. याकामी बांधकाम ठेकेदारास विहित पध्दतीने निविदा प्रक्रिया पूर्ण करून, बांधकाम ठेकेदारास कायदेशि देणेत आलेला असून, त्याचेमार्फत काम प्रगतीपथावर आहे.

०४. मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील चारी क्रमांक ११ बंदीस्त करून त्यावरून रस्ता तयार करणेबाबत.

मौजे निमगांव कोन्हाळे हद्दीतील शेती महामंडळाच्या जमिनी संस्थान भूसंपादनाच्या माध्यमातून मिळालेल्या असून, या जमिनींमध्ये सध्या संस्थान मार्फत विविध विकास प्रकल्प जसे हेलिपॅड, साई आश्रम प्रकल्प, साई गार्डन प्रकल्प आदि हाती घेणेत आलेले आहेत / राबविणेत आलेले आहेत. सदरच्या जमिनीकडे जाणेसाठी जलसंपदा विभागाचे चारी क्रमांक ११ चे लगत असलेल्या चारी रस्त्याने जावे लागते. सदर चारी रस्ता अरुंद असल्याने, त्यावरून जाणे-येणे, वाहनांची वाहतूक करणे अडचणीचे होते. यासाठी जलसंपदा विभागाने संस्थान खर्चाने, सदर चारी क्रमांक ११ बंदीस्त करून त्यावरून १२ मीटर रुंदीचा व २.५० किमी लांबीचा रस्ता विकसित करणेस मान्यता दिलेली आहे. त्यानुसार मा. व्यवस्थापन समितीने सदरचा चारी रस्ता विकसित करणेस व त्याकामी येणाऱ्या अंदाजे रक्कम रुपये ७.०० कोटी मात्र खर्चास मान्यता दिलेली असून, सदर काम बांधकाम ठेकेदारामार्फत प्रगतीपथावर आहे.

संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प

०१. शिर्डी शहर एकात्मिक रस्ते विकास प्रकल्प

शिर्डी शहरातील विविध एकुण २५ रस्त्यांचे रुंदीकरण मजबुतीकरण, डांबरीकरण / काँक्रीटकरण व सुशोभिकरणासह रस्ते विकसित करण्याचे काम हाती घेणेत आले आहे. या प्रकल्पासाठी सर्व निधी श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचेमार्फत उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर यांचेतर्फे भूसंपादन अधिकारी म्हणून मा. उपविभागीय अधिकारी, श्रीरामपूर भाग, श्रीरामपूर यांनी प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्त्यांपैकी भूसंपादन आवश्यक असणाऱ्या ०९ रस्त्यांपैकी ०८ रस्त्यांच्या भूसंपादनाची कार्यवाही पूर्ण केली असून, सदर जमिनींचा ताबा शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना देणेत आलेला आहे तसेच उर्वरित रस्त्यांचे भूसंपादनाची कार्यवाही अंतिम टप्प्यात आहे.

तसेच महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, पुणे / मुंबई यांचेमार्फत प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्त्यांपैकी ०५ रस्ते विकसित करण्याचे काम अंदाजित रक्कम रुपये १० कोटी मात्र खर्चाचे काम पुर्ण करणेत आले आहे. या प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्त्यांपैकी ०६ रस्ते थेट संस्थानमार्फत विकसित करण्याचे अंदाजित खर्च रक्कम रुपये ३३.८३ कोटी मात्रचे काम प्रगतीपथावर आहे.

या शिर्डी शहर एकात्मिक रस्ते विकास योजना प्रकल्पांतर्गत पहिल्या टप्प्यातील ११ रस्त्यांच्या भूसंपादनासह रुंदीकरण, मजबुतीकरण, सुशोभिकरण आदि कामासाठी अंदाजित एकूण रक्कम रुपये ८८ कोटी मात्र खर्च येणार आहे. याकामी मा. शासनाने पूर्वीच्या अंदाजपत्रकानुसार रक्कम रुपये २८ कोटी मात्रचा निधी उपलब्ध करून देणेस मान्यता दिलेली आहे. याकामी वाढीव निधीची रक्कम रुपये ६० कोटी मात्र उपलब्ध करून देणेबाबत मा. शासनाकडे सुधारीत प्रस्ताव सादर करणेत आलेला असून, त्याकामी मा. शासनाकडे पाठपुरावा करणेत येत आहे.

०२. शिर्डी येथे अद्ययावत बसस्थानक तथा यात्रीनिवास विकसित करणे

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी देश-विदेशातून हजारो साईभक्त दररोज येत असतात. या साईभक्तांना निवारा, प्रसादभोजन या मुलभूत सोयी-सुविधांबरोबरच इतर अनुषंगिक सेवा संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. या प्रयत्नांचाच एक भाग म्हणून, मा. व्यवस्थापन समितीने विविध निर्णयान्वये श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचे आर्थिक सहकार्यातून महामंडळाचे मालकीच्या जमिनीत शिर्डी येथील बसस्थानक-तथा-यात्रीनिवास अद्ययावत सोयीनीयुक्त अशा पध्दतीने विकसित करणेचा प्रकल्प सुरु करणेत आला आहे. याकामी मा. शासनाने रक्कम रुपये ७.६६ कोटी मात्र इतका निधी उपलब्ध करून देणेस मान्यता दिलेली आहे. सध्या बसस्थानकाचे बांधकाम प्रगतीपथावर आहे.

०३. मौजे पांडुर्ली व मौजे मुसळगांव, तालुका सिन्नर येथील पालखी थांबा वास्तूचे नुतनीकरण व परिसर सुशोभिकरण करणे.

मा. व्यवस्थापन समितीचे मान्यतेने मुंबईसह उर्वरित महाराष्ट्र व गुजराथ आदि राज्यांतून येणाऱ्या पालखी पदयात्री साईभक्तांसाठी सिन्नर तालुक्यातील मौजे पांडुर्ली येथील व मौजे मुसळगांव येथील औद्योगिक वसाहतीत संस्थान मालकीच्या जमिनींमध्ये पालखी थांबे उभारणेत आलेले आहेत. सदर पालखी थांबा वास्तूमध्ये भक्तांच्या तात्पुरत्या निवासासाठी शेड, स्वयंपाकगृह, प्रसाधनगृहे आदिंचा समावेश आहे. यापैकी भक्तांच्या तात्पुरत्या निवासासाठी उभारणेत आलेल्या शेडस्ची उंची जास्त असल्याने, पावसाळ्यात पावसाचे पाणी शेडमध्ये येऊन भक्तांच्या निवासाची गैरसोय होते, हे लक्षात घेऊन सदर शेडस्चे दुरुस्तीसह नुतनीकरण करण्याचे तसेच पालखी थांबा वास्तू परिसराचा पुरेपूर वापर व्हावा म्हणून परिसर सुशोभिकरण करण्याचे प्रस्तावित आहे. याकामी शेडस्चे नुतनीकरण, परिसरामध्ये पेव्हींग ब्लॉक्स बसविणे, परिसराचे सुशोभिकरण करणे, वाहनतळांचे मजबुतीकरण करणे आदि बांधकामे प्रगतीपथावर आहेत. याकामी अनुक्रमे अंदाजे रक्कम रुपये १८.७६ लक्ष व रुपये २१.७९ लक्ष मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

०४. संयुक्त घनकचरा प्रकल्प कार्यस्थळाचे उर्वरित जागेत काँक्रीटकरण करणेबाबत.

राहाता नगरपालिका, राहाता, शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी व संस्थान यांचे संयुक्त विद्यमाने मौजे राहाता नगरपालिका हद्दीतील गट नंबर ३४१ व ३४८ मध्ये घनकचरा प्रकल्प उभारणेत आलेला आहे. या ठिकाणी घनकचरा प्रकल्पाचे मशिनरीसाठी शेड, कलेक्शन चेंबर्स, काँक्रीट प्लॅटफॉर्मस आदिचे बांधकाम संस्थानमार्फत करणेत आलेले आहे. सध्या सदरचा घनकचरा प्रकल्प व्यवस्थित सुरु असून,

घनकचऱ्यापासून सेंद्रिय खत निर्मिती करणेत येत आहे. तथापि सध्या विजेच्या भारनियमनामुळे घनकचरा प्रकल्प दिवसातील काही ठराविक काळ सुरु असतो. त्यामुळे याठिकाणी घनकचरा मोठ्या प्रमाणात साचलेला आहे / साचत आहे. सध्या या प्रकल्पाचे ठिकाणी, ज्या ठिकाणी घनकचरा साठविला जातो, त्याठिकाणी जमिनीचा पृष्ठभाग कच्चा असल्याने पावसाळ्यात याठिकाणी मोठ्या प्रमाणावर चिखल तयार होऊन, ये-जा करणे कठिण व अडचणीचे होते. त्यामुळे या उर्वरित १२०० चौरस मीटर जागेत कॉक्रीटचा प्लॅटफॉर्म तयार करण्याचे प्रस्तावित असून, याकामी अंदाजित रक्कम रुपये १३.३३ लक्ष मात्रचे खर्च अपेक्षित आहे. याकामी बांधकाम ठेकेदार यांस कार्यदेश देणेत आलेला असून, काम प्रगतीपथावर आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेचे नियोजित विकास प्रकल्प

०१. सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल

मौजे नांदुर्खी, तालुका राहाता येथील संस्थानला विनामुल्य प्राप्त होणाऱ्या जमिनीमध्ये नियोजित सुपर स्पेशालिटी हॉस्पिटल, जनरल हॉस्पिटल व वैद्यकिय अधिकाऱ्यांकरीता निवासस्थाने बांधकामाचे नियोजन आहे. सदर प्रकल्पासाठी आर्किटेक्ट व तज्ञ सल्लागार संस्था नेमणेत आलेली असून, त्यांचेमार्फत सविस्तर व तपशीलवार अंदाजपत्रकास बांधकामाचा आराखडा तयार करण्याचे काम सुरु आहे.

०२. वाढीव पाणीपुरवठा सुविधेसाठी प्रकल्प राबविणे:

संस्थानची भविष्यातील वाढत्या पाण्याची गरज लक्षात घेता, वाढीव पाणीपुरवठा सुविधा प्रकल्प राबविणे आवश्यक आहे. त्यादृष्टीने संस्थान परिसरात नवीन जलवाहिन्या टाकणे, वाढीव क्षमतेचा जलशुध्दीकरण प्रकल्प उभारणे, भूमिगत व ओव्हरहेड पाण्याच्या टाक्यांचे नियोजन करणे, पाणी वितरण व्यवस्था वाढविणे, पाणीपुरवठा प्रकल्पाचे संगणकीकरण करणे आदि बाबींचा समावेश असलेला प्रकल्प महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या माध्यमातून राबविणेची कार्यवाही सुरु करण्यात आलेली आहे.

०३. श्री साई प्रसादालय इमारतीत असणाऱ्या साईटेक् प्रकल्पाचे डेटा सेंटर हॉलवरील डोमचे नुतनीकरण करणे.

संपूर्ण संगणकीय प्रणालीसाठी साईटेक् प्रकल्पांचे अंतर्गत असणाऱ्या डेटा सेंटर हॉलची उभारणी श्री साई प्रसादालय इमारतीतील पहिल्या मजल्यावर करण्यात आलेली आहे. या साईप्रसादालय इमारतीवर आकर्षक पॉलिकार्बोनेट डोम्सची उभारणी करणेत आलेली आहे. तथापि, या इमारतीत उभारणेत आलेल्या डेटा सेंटरमध्ये संगणकीय प्रणालीसाठी आवश्यक असणारी किंमती मशिनरी उभारणेत आलेली असल्याने, सदर मशिनरीचे पाऊस, वारा आदिपासून संरक्षण व्हावे म्हणून या पॉलिकार्बोनेट डोम्सचे नुतनीकरण करण्याचे प्रस्तावित आहे. याकामी संस्थान वास्तुविशारद यांचेकडून पर्याय मागविणेत आलेल्या असून, त्यांचेकडून प्राप्त होणाऱ्या पर्यायांपैकी उचित पर्यायाचा वापर करून सदर डोम्सचे नुतनीकरण करण्याचे प्रस्तावित आहे.

०४. मंदिर व जुना प्रसादालय परिसर पुनर्विकास प्रकल्प राबविणे

शिर्डी येथे श्री साईच्या दर्शनासाठी येणाऱ्या साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीचे नियोजनासाठी व भक्तांना दर्शन सुलभ, सोयीस्कर व्हावे, दर्शन रांगेत भक्तांना सर्व सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात यादृष्टीने मंदिर व जुने प्रसादालय परिसराचे पुनःनियोजन करण्याचे ठरविले आहे. या पुनर्विकास प्रकल्पांत साईभक्तांना सुधारीत दर्शन रांग, प्रतिक्सा गृह, चप्पल स्टॅण्ड, मोबाईल व लगेज लॉकर्स, बुकस्टॉल, कापडकोठी, लाडू प्रसाद काउंटर्स, देणगी काउंटर्स, उपहारगृहे आदि सुविधांचा तसेच सुरक्षेच्या दृष्टीने आवश्यक त्या सर्वकष बाबी समाविष्ट करून मंदिर परिसर पुनर्विकास आराखडा तयार करण्याचे दृष्टीने निवडक व नामांकित वास्तुविशारदांकडून संकल्पना चित्रे मागविण्यांत आलेली आहेत. वास्तुविशारदांनी सादर केलेल्या संकल्पना चित्रांचे, बांधकाम आराखड्यांचे परिक्षण करून व त्यामध्ये आवश्यक ते बदल करून मंदिर परिसराचा पुनर्विकास करण्याचा प्रकल्प लवकरच राबविण्यांत येत आहे.

०५. शिर्डी शहरातून जाणारे अहमदनगर - मनमाड (राज्यमार्ग क्रमांक १०) रस्त्याखालून पादचाऱ्यांसाठी भुयारी मार्ग करणे.

शिर्डी हे शहर मुंबई, पुणे, नाशिक, अहमदनगर, औरंगाबाद इत्यादी मोठ्या शहरांना जोडणाऱ्या अहमदनगर-मनमाड या राज्यमार्ग क्रमांक १० लगत आहे. या राज्यमार्गाचे पुर्व बाजूस श्री साईबाबा समाधी मंदिर, भक्तनिवासस्थाने आदि परिसर असून पश्चिम बाजूस श्री साई प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने आहेत. त्यामुळे सदरचा राज्यमार्ग ओलांडणाऱ्या साईभक्त व स्थानिक नागरिक पादचाऱ्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणावर आहे. दिवसेंदिवस वाढणारी भक्तांची गर्दी व वाहतुकीमुळे भक्तांसह स्थानिक नागरीकांना सदरचा राज्यमार्ग ओलांडणे अत्यंत कठीण व जिकिरीचे झालेले आहे.

सदरचे राज्यमार्गाचे मजुबतीकरणासह विस्तारीकरणाचे काम शासनामार्फत सुरु आहे, त्यास अनुसरून शिर्डी शहरातून जाणाऱ्या राज्यमार्गावर आवश्यक अशा पाच ठिकाणी रस्ता ओलांडणेसाठी प्रशस्त भुयारी मार्ग (Underpass/Subway) संस्थानमार्फत व संस्थान निधीतून करणेचे प्रस्तावित आहे. याबाबत मा. सार्वजनिक बांधकाम मंत्री, महाराष्ट्र शासन तसेच सार्वजनिक बांधकाम विभाग (जागतिक बँक प्रकल्प) यांना विनंती-वजा-प्रस्ताव सादर करणेत आलेले आहेत. मा. शासनाचे मान्यतेने सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे सहकार्याने सदरील भुयारी मार्ग विकसित करणेबाबत प्राथमिक कार्यवाही सुरु करणेत आलेली आहे.

०६. साईसृष्टी प्रकल्प उभारणेबाबत.

मौजे रुई, तालुका राहाता येथील संस्थानला विनामोबदला बक्षिसपत्राने मिळालेल्या क्षेत्र ०७ हेक्टर ३२ आर (१८.३० एकर पोटखराब्यासह)या जमिनीपैकी अंदाजे १० एकर जमिनीमध्ये शैक्षणिक व आध्यात्मिक संकुल व उर्वरित ०८ एकर जमिनीमध्ये साईसृष्टी प्रकल्प उभारणेचे प्रस्तावित आहे.

या प्रस्तावित साईसृष्टी प्रकल्पासाठी महाराष्ट्रातील सिनेजगतातील प्रसिध्द कलानेपथ्यकार व निर्माते श्री. नितिन देसाई यांची प्रकल्प सल्लागार म्हणून नेमणूक करणेत आलेली आहे. प्रकल्प सल्लागार यांनी सादर केलेल्या प्राथमिक प्रकल्प अहवालानुसार, साईसृष्टी अंतर्गत श्री साईबाबांची प्रतिमा उभारणी, साईच्या जीवनावर आधारीत घटनाक्रम व त्यातील व्यक्तिरेखांची शिल्प उभारणी, श्री साईचे पालखीचे जीवंत सादरीकरण आदि बाबींचा समावेश आहे. याकामी रक्कम रुपये ३५ कोटी मात्र खर्च येईल, असा अंदाज आहे. सध्या प्रकल्प सल्लागार यांनी साईसृष्टी प्रकल्पाचा विस्तृत प्रकल्प अहवाल व त्याबाबतचे आराखडे तयार करणेचे काम सुरु केले आहे.

विकास प्रकल्पांसाठी जमीन उपलब्धता

संस्थानचे विविध विकास प्रकल्प, भक्तोपयोगी व लोकोपयोगी कामांसाठी, जसे शैक्षणिक संकुल, रुग्णालय विस्तारीकरण, पाणीपुरवठा व्यवस्था विस्तारीकरण, भक्तनिवासस्थाने उभारणी, वाहनतळ, बाग-बगीचा, माहिती केंद्र सुविधा आदि कारणांसाठी संस्थानमार्फत श्री क्षेत्र शिर्डी येथे व जवळपासचे परिसरात तसेच इतर राज्यात चालू अहवाल वर्षात खालीलप्रमाणे जमिनी खरेदी घेण्यात आलेल्या आहेत :

अ.नं.	गावांचे नांव	सर्व्हे नंबर / गट नंबर	क्षेत्र	शेरा
०१	कनकुरी	११५ पैकी	०० हे ०२ आर	खरेदी
०२	मल्लेश्वरम्, बंगलोर (कर्नाटक राज्य)	सीटीएस क्र. १४०८	५९३.३३ चौरस फुट	भाडेपट्टा
०३	शिर्डी	२०७/२	०० हे ८० आर	खरेदी

● अपारंपारिक उर्जा स्रोत प्रकल्प

केंद्र व राज्य शासनाचे धोरणानुसार व मार्गदर्शक तत्वांनुसार, उपलब्ध असणाऱ्या अपारंपारिक उर्जा स्रोतांचा वापर करून घेण्याचे दृष्टीने संस्थानमार्फत खाली नमुद केलेले प्रकल्प कार्यान्वीत करणेत आलेले असून, काही प्रकल्पांची उभारणी पूर्ण झालेली असून त्यांचा वापर लवकरच सुरु करणेत येत आहे.

● कार्यान्वीत प्रकल्प

- ०१. साईप्रसाद निवासस्थान – सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम
- ०२. व्दारावती निवासस्थान – सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम
- ०३. श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान – सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम
- ०४. श्री साई प्रसादालय – सोलर स्टिम कुकींग प्रोजेक्ट
- ०५. विद्युत विभाग – २.५ मेगावॉट पवन ऊर्जा प्रकल्प (भोयरे पठार, जि.अहमदनगर)
- ०६. साईनाथ व साईबाबा रुग्णालय – सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प
- ०७. साईनाथ व साईबाबा रुग्णालय – लिक्वीड ऑक्सिजन प्लॅन्ट
- ०८. बगीचा विभाग – १५ मे.टन क्षमतेचा घनकचरा विघटन प्रकल्प
(शिर्डी नगरपंचायत व राहाता नगरपरिषद यांचे संयुक्त विद्यमाने)

● उभारणी पूर्ण करणेत आलेले तथापि कार्यान्वीत होणे असलेले प्रकल्प

- ०१. साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २ – सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम
- ०२. साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २ – सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प

आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत भक्तांना पुरविणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधांसाठी तसेच साईभक्तांच्या सोयीसाठी शिर्डी परिसरातील पायाभूत सुविधांच्या विस्तारीकरणासाठी व उभारणीसाठी भरीव आर्थिक सहाय्य करणेत येत आहे. श्री साईचे महानिर्वाणास सन २०१८ मध्ये एक शतक पूर्ण होईल. त्यानिमित्त विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत सन २०१७-१८ हे "श्री साईबाबा पुण्यतिथी शतक महोत्सवी वर्ष" आणि या शतकमहोत्सवी वर्षातील श्री पुण्यतिथी उत्सव (विजयादशमी) - २०१८ हा "शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव" म्हणून साजरा करण्याचे प्रयोजन आहे.

या शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सवासाठी तसेच वर्षामध्ये, श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्रींचे दर्शनासाठी लाखो साईभक्त येतील. त्यासाठी भक्तांना निवास, प्रसाद भोजन, स्वच्छतागृहे, वाहतुक, दळणवळण, पाणीपुरवठा, विद्युत, वाहनतळे आदि मूलभूत सेवा-सुविधा उपलब्ध करून देणे गरजेचे राहिल. ज्याप्रमाणे दर १२ वर्षांनी देशातील चार शहरांमध्ये कुंभमेळा भरविण्यासाठी केंद्र व राज्य शासनातर्फे निधी उपलब्ध करवून, नियोजनबध्द विकास करणेत आलेला आहे / येत आहे. त्याच धर्तीवर शिर्डी शहर व त्या आसपासचे परिसराचा नियोजनबध्द विकास होणे गरजेचे व आवश्यक आहे. त्यासाठी नियोजनबध्द कार्यक्रमांतर्गत विविध पायाभूत सेवा-सुविधांचे विकास प्रकल्प राबविणेसाठी केंद्र व राज्य शासनामार्फत "श्री क्षेत्र शिर्डी तीर्थक्षेत्र विकास योजना" तयार करून त्यासाठी आवश्यक निधी शासनामार्फत उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे. शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव ०६ वर्षांनी साजरा करावयाचा असल्याने, सदर योजना तातडीने तयार करून त्याची अंमलबजावणी शासन यंत्रणेमार्फत युध्दपातळीवर हाती घेणे गरजेचे आहे.

उपरोक्तप्रमाणे सन २०११-१२ या आर्थिक वर्षाचा प्रशासकीय व लेखापरिक्षण अहवाल आपले माहितीस्तव सादर करण्यात येत आहे.

स्वाक्षरीत /- X X X

(किशोर मोरे)

कार्यकारी अधिकारी

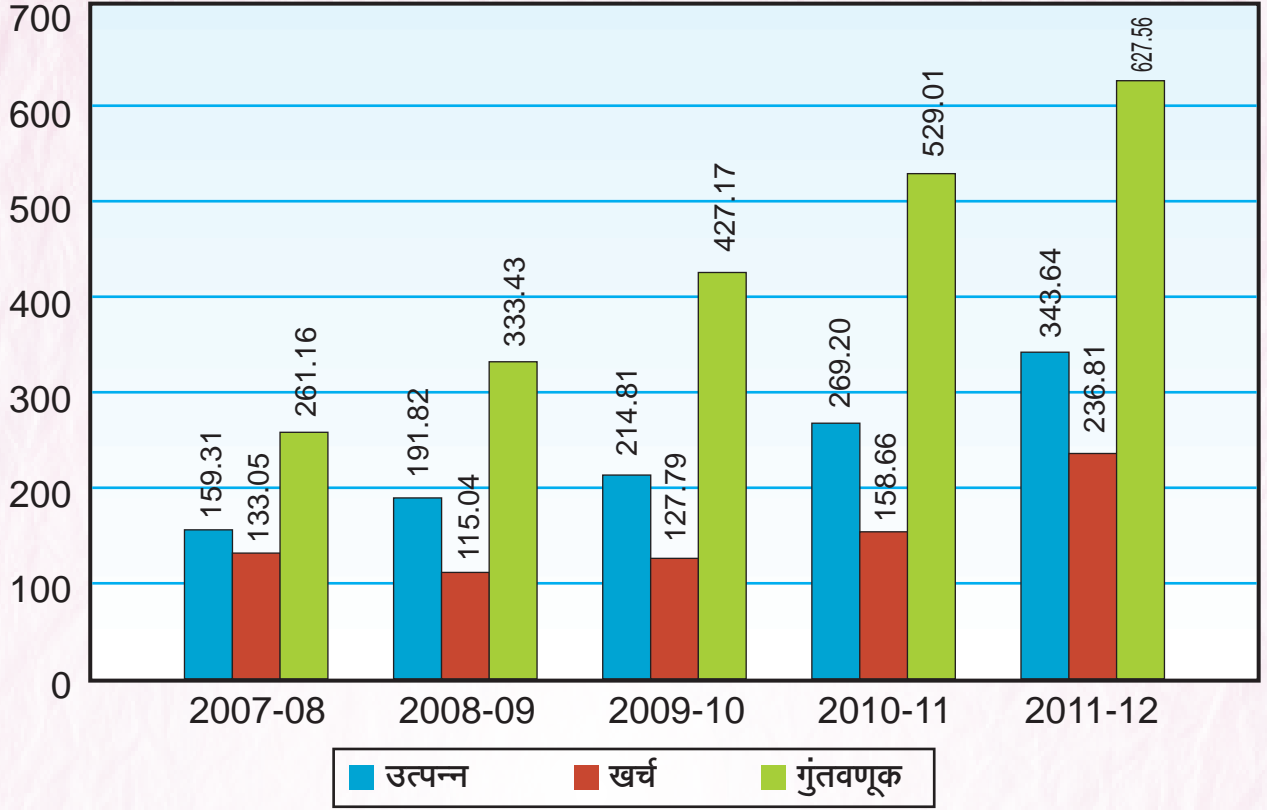
श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

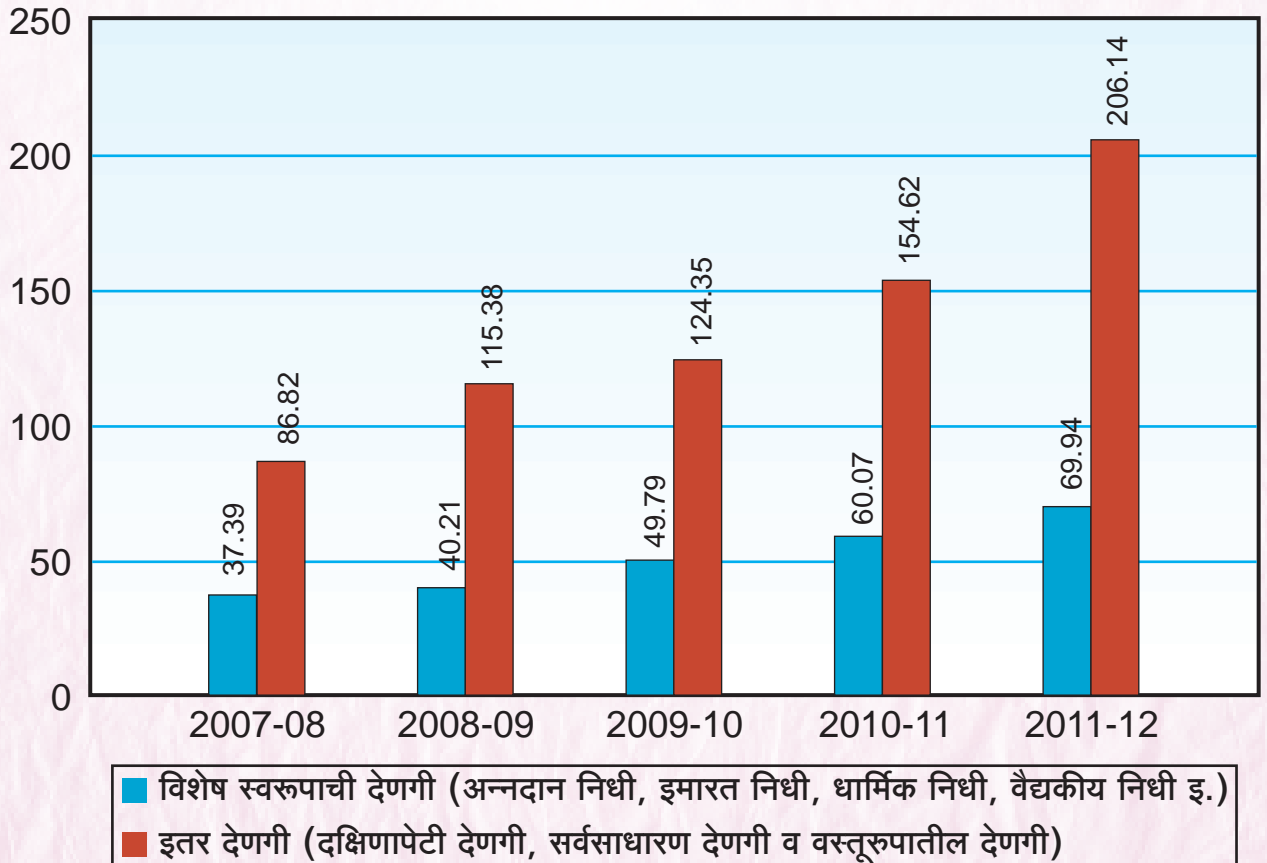
वार्षिक अहवाल २०११ -१२

अ) एकुण उत्पन्न, खर्च व गुंतवणूक दर्शविणारा तुलनात्मक तक्ता

(रु. कोटी मध्ये)

ब) देणगी रुपाने मिळालेल्या उत्पन्नाचा तक्ता

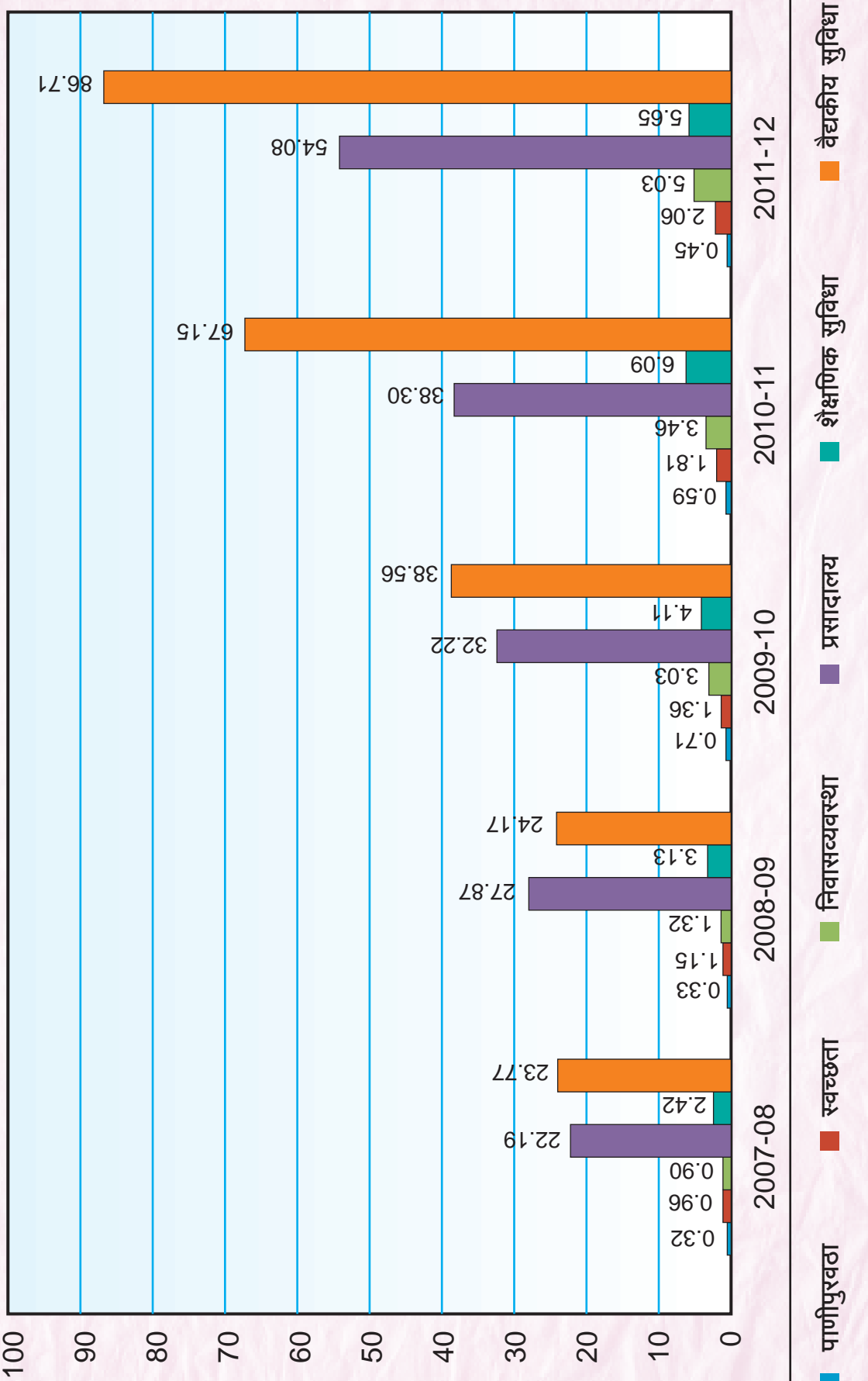

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

वार्षिक अहवाल २०११ -१२

क) साईभक्तांना पुरविल्या जाणाऱ्या सोयी सुविधांवर झालेल्या खर्चाचा तुलनात्मक तक्ता

(रु. कोटी मध्ये)

**KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS**

302, Swapnabhoomi, A-Wing,
S. K. Bole Road, Dadar (West),
Mumbai – 400 028.
Tel. Fax : 2437 9537/2422 9490
Email : info@kocharassociates.com,
Kochar_associates@yahoo.com
Web Site:www.kocharassociates.com

**TO THE MEMBERS OF THE MANAGEMENT COMMITTEE
SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI**

We have audited the Balance Sheet of Shri Saibaba Sansthan Trust, Shirdi (Hereinafter referred to as “The Trust”) as at 31st March, 2012 and the Income & Expenditure Account of the Trust for the year ended on that annexed thereto.

1. We have presented this audit report on generally accepted reporting format, considering the provisions of the Shri Saibaba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004.
2. We have conducted our audit in accordance with auditing standard generally accepted in India. Those standards require that we plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statement is free of material misstatement. An audit includes assessing the accounting principles used and significant estimates made by the Management, as well as evaluating the overall financial presentation. We believe that our audit provides a reasonable basis for our opinion.
3. Further to our comments in the Audit Report and Schedules including annexure enclosed herewith, we report that:
 - a) We have obtained all the information and explanation which to the best of our knowledge and belief are necessary for the purpose of our audit.
 - b) In our opinion, proper books of accounts as required by Law, have been kept by the trust so far as appears from our examination of such books.
 - c) The Balance Sheet and the Income & Expenditure Account referred to in this report are in agreement with the books of accounts.
 - d) In our opinion, the Income & Expenditure Account and the Balance Sheet comply with Generally Accepted Accounting Standards.
 - e) In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the said Balance Sheet and the Income & Expenditure Account read together with the notes thereon give a true and fair view:-
 - i) In so far as it relates to the Balance Sheet of the state of affairs on the Trust as at 31st March, 2012
And
 - ii) In so far as it relates to the Income & Expenditure Account of the surplus of the Trust for the year ended on that date.

**For KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS
Firm Regn. No : 105256W**

**PLACE : SHIRDI
DATE : 27/09/2012**

**(CA YAGNESH C. DALAL)
PARTNER
M. No.: 035619**

**KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS**

302, Swapnabhoomi, A-Wing,
S. K. Bole Road, Dadar (West),
Mumbai – 400 028.

Tel. Fax : 2437 9537/2422 9490

Email : info@kocharassociates.com,

Kochar_associates@yahoo.com

Web Site:www.kocharassociates.com

27th September, 2012.

To,
The Management Committee,
Shri Saibaba Sansthan Trust (Shirdi),
Shirdi, Tal – Rahata,
Dist - Ahmednagar.

Sirs,

Sub:- Submission of Statutory Audit Report and Certified Copies of Financial Statements of The Year 2011-2012.

With reference to letter of appointment issued by State Government vide letter No.SSV-2012/Pr.Kr.40/12/C16/DT. 8th August, 2012, we have conducted & completed the Statutory Audit of Shree Saibaba Sansthan Trust, Shirdi based on books of accounts maintained with the help of “Tally” software and produced before us for verification and explanations given to us from time to time.

Our observations on the working of the Sansthan are as under:-

Management and administration of the Sansthan is governed by the Management Committee constituted by the Government of Maharashtra in terms of section No.5 & 7 of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004 (Maharashtra Act, XIV of 2004) w.e.f.17th August, 2004 and Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004 w.e.f. 23rd August 2004.

As per order dated 13th March 2012 of Hon. High Court of Judicature at Bombay, Bench of Aurangabad in Public Interest Litigation No. 18 of 2011, all the affairs of “Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi” are supervised, maintained and looked after by committee consisting of

- (A) The Principal District Judge, Ahmednagar.
- (B) The Collector, Ahmednagar.
- (C) The Chief Executive Officer of Shree Sai Baba Sansthan Trust Shirdi.

from 30th March 2012 until the State Government constitute a new Committee. After the above order the State Government has appointed new committee vide order No. SST-2011/175(22)Desk-16 dated 27.03.2012

Then again Hon. High Court issued order on 30.03.2012 in Public Interest Litigation No. 27 of 2012 and further directed that until further orders passed by this court, the affairs of the said "Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" Dist. Ahmednagar shall be looked after and managed by the committee appointed by this court vide judgment and order dated 13.03.2012 in Public Interest Litigation No. 18 of 2011.

1. Last Statutory Audit :-

Statutory Audit for the year 2010-2011 was conducted by our firm and Audit Report was submitted to Sansthan on 24th September, 2011. The said report was adopted by the Committee vide Resolution No. 610 dt. 24th September, 2011. Compliance Report to the said Statutory Audit Report was placed before Management Committee on 17th September, 2012 and the same was adopted vide Resolution dt. 17th September, 2012.

2. Internal Audit :-

Internal Audit and Pre Audit of the Sansthan for the year 2011-12 were entrusted to the following firms of Chartered Accountants.

Name Of The Firm	Type Of Audit	Type Of Audit
M/s. A.G. Longani	Pre-Audit	All Depts. (excl. Hosp)
M/s. AA. Shastri	Internal Audit	All Depts. (excl. Hosp)
M/s. N.P. Redij & Co.	Internal Audit	Mumbai Office & Forex
M/s. V.V. Kothari	Pre-Audit	Hospitals
M/s. Suresh D. Daule & Co.	Internal Audit	Hospitals

In our last report we had suggested formation of "Audit Committee" in pursuance of section 17(2) (i) of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004. Appointment of professionals on the Committee would help monitoring the functioning of the Sansthan.

SCRUTINY OF BALANCE SHEET

LIABILITIES:

1. **Trust Corpus Rs.48,82,52,869**
There is no change in the Trust Corpus Amount.
2. **Other Earmarked FundsRs.3,37,44,04,610**
During the scrutiny of operations in various fund accounts during the year 2011-12, we observed as under:
 - **Annadan Fund –**
The opening balance in the fund stood at Rs 94,15,37,920/-which was increased by further donation of Rs 32,01,80,308/- during the year. Sansthan has transferred Rs 8,37,70,173/- from Nitya Prasadalya Annadan Yojana to Annadan Fund & spent Rs 20,57,80,038/- leaving a balance of Rs 11,39,70,08,362/-
 - **Devotional Objects Fund –**
An amount of Rs 2,65,18,336/- is spent during the year.
 - **Maintenance/Repair & Establishment Fund –**
Expenses in respect of Properties amounting to Rs. 5,03,62,072/- were debited to the Fund Account in the year under review.
 - **Nitya Prasadalya Annadan Yojana –**
The opening balance of Rs 8,37,70,173/- is transferred to Annadan Fund. Considering the influx of donation and funds lying with Sansthan for this noble cause, Sansthan should consider, lowering of the recoveries/free distribution of Prasad.
 - **Permanent Fund –**
Accumulated balances under this account need to be utilized
3. **Management Fund Rs. 3,68,98,327**
As against accumulation of Rs.30,37,80,952/- in the said Fund a sum of Rs. 26,68,82,625/- was utilized up to 31.03.2012 as per provisions of Section 22(3) of The Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) Act, 2004.
4. **Depreciation Reserve Rs. 1,22,11,12,636**
Depreciation Reserve represents accumulated Depreciation of Assets up to 31st March, 2012 excluding depreciation of Assets discarded in the year under review.
 - Fixed Assets were depreciated at the rates considered appropriate by the Sansthan. There is no change in the rates of depreciation.
In case of a net block of an asset reducing below 5% of the gross block, the depreciation is restricted so as to keep the net block at 5% of Original cost.

5. Gratuity Reserve Rs. 25,00,35,343

- As against accumulation of Fund of Rs. 25,00,35,343/- Sansthan had invested Rs. 21,55,71,414/- with Group Gratuity Scheme of Life Insurance Corporation of India, Pune Divisional office, Thus there is a shortfall of Rs.3,44,63,929/- in Investments up to 31.03.2012 which should be made good at the earliest.
- During the year under review, a sum of Rs. 6,58,84,766/- is transferred to Gratuity Reserve based on the actual valuation and not as per actuarial valuation.

6. Liabilities Rs. 29,34,48,459

- Liabilities referred above include Deposits refundable, Creditors for Expenses and Creditors for Supplies as on 31st March, 2012. Balances under these Accounts are subject to confirmation.
Further, age wise classifications of Deposits Refundable/ Other Deposits would help better monitoring of Funds.
- List of Liabilities for Expenses was available for inspection. During the scrutiny of the said list, it was observed that entries were not cleared as per details furnished below :-

Year	No. of Entries	Amount(Rs)
2003-04	2	1,66,500
2006-07	5	42,92,500
2007-08	1	5,01,800
2009-10	3	434

Liabilities above four years, if no more required, then same should be written off with the permission of Committee.

7. Provident Fund Fluctuation Fund Rs 23,94,550

This amount reflects contribution collected from staff members and contribution from Sansthan. This amount represents the excess over the amount transferred to Provident Fund Commissioner should be earmarked in separate investment and be utilized for staff welfare.

8. Income and Expenditure Account Rs. 6,05,92,46,281

During the year under review, surplus of Rs. 1,17,86,09,415/- is credited to Income and Expenditure Appropriation Account.

ASSETS:

1. Land at Cost Rs. 57,49,82,251

2. Buildings and Roads at Cost..... Rs.1,03,68,02,405

3. Buildings under Constructions..... Rs. 20,34,33,765

- We have verified the Title Deeds and other Documents of the Land purchased during the year under review and found the same in order.
- The trust has filed suit against the property owners for possession of land admeasuring 3 Hectare 87 Are. The total cost of land Rs. 5,45,70,000/-, including the area not under possession, is capitalized and the matter is pending before the Court. (Survey no. 55/15 & Survey no. 125/6, 7, 8)

- During the year under review the land is purchased & the details of the same are as follows.

Name of the Owner	Area of Land		Amount(Rs)
	Hectare	Are	
Smt Kiran Rajesh Bhansali & Shri Somesh Dattatrey Wabale	0	80 R	2,94,40,175
Shri Suresh Sukharam Dange	0	2 R	4,24,140
TOTAL	0	82 R	2,98,64,315

The Sub-Divisional Officer, Shrirampur (Acquisition Officer) had acquired the land, detail below for public purposes by Shirdi Nagar Panchayat, Shirdi during the year 2011-12.

Area of Land (Are)	Book Value of Land (Rs)	Amount of Compensation Recd By Sansthan (Rs)
19.04	6,05,198	1,02,122
9.15	2,92,365	27,01,211
5.34	215	16,40,823
16.60	3,64,913	47,88,581
TOTAL : 50.13	12,62,691	92,32,737

In exchange, 16 shops were allotted on lease basis to the Sansthan along with Hall admeasuring 500 sq ft apart situated on the second floor of Sai Complex, Pimplewadi Road however; Lease Deed for the same is not yet executed.

- Completion Certificates/Occupancy certificates in respect of all Buildings constructed and owned by the Sansthan should be obtained and kept on record.

4. Other Fixed Assets Rs. 1,38,56,80,029

“Other Fixed Assets” include Advance of Rs.1 crore was paid to State government for Water Supply Scheme of Shirdi Sansthan/Kankuri/Pimpalwadi.

State Government agreed to lease out the Scheme on Long Term basis for 2 villages and Shirdi Sansthan vide order dt.8th July, 2004 for which agreement among Shirdi Sansthan/Kankuri/ Pimpalwadi/Zillah Parishad, Ahmednagar should be executed at the earliest. The said expenditure should have been booked under “Capital Work in Progress”.

5. Investments Rs. 6,27,56,97,488

Details of Investments of Sansthan were as under as on 31.03.2011

Particulars	Amount
Government Guaranteed Securities	23,34,00,000
Fixed Deposits with Nationalized Banks	6,04,22,97,488
Total:	6,27,56,97,488

Investments referred above are verified by us during the course of audit.

6. Ornaments and Jewellery (At Cost) Rs.50,53,17,473

Ornaments and Jewellery represents stock of Gold, Silver, Silver and Gold Coins, Gold Pendants, Copper & Brass items and Precious Stones/Other valuables. Precious Stones worth Rs.3,99,07,393/- should be disposed off at the earliest by conducting Auctions at regular intervals.

- Stock of Gold & silver Articles/Ornaments with the Mandir Department should be weighted through Gold Smiths at the end of each year. These facts are reported in detail in the Audit Report of Departments issued separately.

7. Stock of Consumables Rs. 12,94,71,153

Consumable Stock Items with various Departments (Refer Schedule G) were physically verified by Head of the Departments as on 31.03.2012 and certified by the Internal Auditors. Certified Copies were obtained for our inspection. Obsolete stock worth Rs 32,24,166/- have not been written off.

8. Advances, Deposits & Receivables Rs. 1,20,18,93,928

Above referred amount includes Advances outstanding of Rs.16,35,894/- as on 31.03.2012 with various Departments since long. Sansthan should ensure timely adjustment of advances as it has material impact on the surplus of the Sansthan.

- Balances of Advances, Deposits and Receivables were subject to confirmation as on 31.03.2012.

9. Bank Balances Rs. 19,32,36,547

We have verified the reconciliation Statements of various banks maintained by the Sansthan wherein no long pending entries were noticed. The Savings Bank A/c.No.01 maintained with The A.D.C.C. Bank, Shirdi Branch, which is inoperative, needs to be closed as per provision of Section 20(3) of the Act.

10. Cash in Hand Rs.20,01,485

Foreign Currency on hand Rs. 17,05,137

- We supervised the "Hundi Counting" as on 21.08.2012 conducted by the staff of the Sansthan. Cash collections of Rs. 3,01,55,596/- were received from Charity Boxes/Hundis on the above date was deposited with Union Bank of India, Shirdi Branch in the Counting Hall. Similarly Donations in kind received through Hundis mentioned below were also verified by the Staff of the Sansthan and supervised by us. The same was found in order.

Sr.No.	Type of Donation	Weight (in gms)	Amount(Rs)
01.	Gold	171.970	4,64,775
02.	Silver	5597.850	2,46,042
03.	Copper and Brass		2,520
04.	Clothes		21,779
05.	Others		8,951

We also verified Foreign Currency received through Hundi on even date and found the same in order.

SCRUTINY OF INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT

INCOME:

1. During the year under review, Sansthan has earned income amounting to Rs. 2,73,69,55,713/- by way of Rent, Interest on Saving Bank Accounts and Investments, Donations and Income from other sources as against a sum of Rs.2,09,09,13,188/- earned in the year 2010--11.
2. During the year 2010-11. Sansthan had booked income on account of carbon credit dues of Rs 25,76,102/- based on agreement dated 14/05/2008 with South Pole Carbon Asset Management Ltd, Switzerland. However the Sansthan realised a sum of Rs 3,47,972/- as against the provision of Rs 25,76,102/- The lower realisation was on account of supplementary agreement dated 12/05/2009 executed by Sansthan representative and the Sansthan is entitled to carbon credit of Rs 3,54,665/- for the current year 2011-12 hence the provision made in the year 2010-11 had to be reversed to the extent of Rs 18,73,465/-

EXPENDITURE:

1. During the year under review deficit of Rs. 4,41,35,050/- on Education Activities was adjusted to accumulated balance of Education Fund. Details of the same shown in 'Schedule N' reproduced below:

Institution	Income(Rs.)	Expenses(Rs.)	Deficit(Rs.)
ITI	45,47,930	2,10,48,750	(1,65,00,820)
EMS	75,28,007	1,52,98,694	(77,70,687)
KVM	55,945	85,08,346	(84,52,401)
JC	2,41,358	1,16,52,500	(1,14,11,142)
		Total : -	(4,41,35,050)

Deficit amounting to Rs. 6,50,81,593/- (Ref. Schedule O) after setting of the accumulated fund balance with Medical Fund have been considered as Expenditure on Objects of the Trust.

2. Details of Expenses towards Management Fund as in 'Schedule K' reproduced below:

Particulars	Amount(Rs.)
Salaries & Allowances to Staff	26,61,29,396
Board Meeting Expenses	71,256
Traveling Expenses	6,81,973
Total : -	26,68,82,625

As against above expenditure, contribution to Management Fund was calculated and brought into account of Rs. 30,37,80,952/- as per provisions of 22(2) of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004, leaving surplus of Rs. 3,68,98,327/-

3. The Charity on account of concessions in Medical bills to poor/needy patients of Rs.4,59,32,662/- and Financial Aid for Life Saving Operations of Rs.3,99,47,244/- aggregating to Rs.8,58,79,906/- through Sainath and Saibaba Hospital was treated as revenue expenditure & shown under "Schedule M for Grant in Aid (Charity)". It is pertinent to note that Expenditure and Income of Educational Institutions (KVM, EMS, I.T.I. and Junior College) and Hospital (Sainath/Saibaba) is not considered while calculating the expenditure towards Management Fund as the same are considered as the activities of the Sansthan.

General:

During the year under review, Sansthan had received 161 applications under Right to Information Act 2005, which have been responded by Sansthan.

We thank the Members of the Management Committee, the Executive Officer, the Deputy Executive Officer and other staff of the Sansthan for the excellent co-operation extended to us while conducting the audit.

**For KOCHAR & ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS
FIRM REGN. No: 105256W**

**PLACE: SHIRDI
DATE : 27/09/2012**

**(CA YAGNESH C. DALAL)
PARTNER
MEMBERSHIP No.: -035619**

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI

(REGISTRATION No:- E-69,AHMEDNAGAR)

BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2012

PREVIOUS YEAR	FUNDS AND LIABILITIES	SCH	CURRENT YEAR	PREVIOUS YEAR	PROPERTY AND ASSETS	SCH	CURRENT YEAR
48,82,52,868.64	TRUST CORPUS: Balances as per Last Balance Sheet Add : Transferred from other funds		48,82,52,868.64	54,64,97,013.71	IMMOVABLE PROPERTIES: Land (At cost)	D	57,49,82,250.73
3,06,39,61,073.81	OTHER EARMARKED FUNDS	A	48,82,52,868.64	1,02,61,70,803.16	Buildings & Roads (At cost)	D	1,03,68,02,405.16
-	MANAGEMENT FUND Balances as per Last Balance Sheet Transfer from Income & Expenditure Account Less:Expenses on Management Fund		3,37,44,04,609.59	13,14,24,642.00	Buildings under Construction	D	20,34,33,765.00
1,05,72,92,399.96	DEPRECIATION RESERVE Balances as per Last Balance Sheet Add : Provided during the year Less: Accumulated Dep. of Assets written off	K	3,68,98,327.00	1,08,85,21,467.04	OTHER FIXED ASSETS (At Cost)	B	1,38,56,80,029.42
19,11,49,304.00	GRATUITY RESERVE Balances as per Last Balance Sheet Add : Provided during the year Less: Accumulated Dep. of Assets written off	B	1,22,97,02,848.84	62,84,00,000.00	INVESTMENTS: Government Securities Fixed Deposits with Nationalised Banks	E	23,34,00,000.00 6,04,22,97,488.00
23,85,16,357.48	LIABILITIES: For Deposit For Expenses For Supplies	C	85,90,212.89	15,98,33,371.00	INVESTMENTS AGAINST GRATUITY FUND WITH LIC	F	21,55,71,414.00
4,88,07,27,811.03	PROVIDENT FUND FLUCTUATION FUND Balances as per Last Balance Sheet Add: Surplus for the Current Year Less : Prior Period Items (Net)		69,98,727.00	39,48,67,138.56	ORNAMENTS & JEWELLERY (At Cost)		50,53,17,473.01
9,92,22,94,365.19	TOTAL		11,72,57,93,074.89	13,93,28,213.15	STOCK OF CONSUMABLES	G	12,94,71,152.76
				1,07,67,09,178.79	ADVANCES, DEPOSITS & RECEIVABLES	H	1,20,18,93,927.84
				25,00,35,343.00	BANK BALANCES: In Savings Accounts with Banks	I	19,32,36,547.24
				12,06,25,873.28	CASH IN HAND Foreign Currency on Hand	I	20,01,484.73 17,05,137.00
				12,00,77,356.55	Total Rs.		11,72,57,93,074.89
				5,27,45,229.42			
				23,94,550.27			
				4,88,07,27,811.03			
				1,17,86,09,415.16			
				6,05,93,37,226.19			
				90,945.00			

Notes to Accounts
AS PER OUR REPORT OF EVEN DATE
For KOCHAR AND ASSOCIATES,
CHARTERED ACCOUNTANTS,

AS PER OUR REPORTS OF EVEN DATE
For SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST SHIRDI

(YAGNESH C. DALAL)
PARTNER

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

**SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI REGISTRATION No:- E-69,AHMEDNAGAR
INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDED ON 31ST MARCH, 2012**

PREVIOUS YEAR	EXPENDITURE	SCH	AMOUNT	AMOUNT	PREVIOUS YEAR	INCOME	SCH	AMOUNT	AMOUNT
6,08,30,903.80	Expenses in respect of Properties	J		8,53,87,397.74	9,753.84	Rent			9,883.84
12,71,40,425.44	Establishment Expenses	L		15,51,67,714.34		Interest On Bank Savings Accounts		61,75,906.83	
16,43,67,541.58	Depreciation	B		17,24,10,448.88	44,25,17,972.71	On Fixed Deposit & Securities Other Interest		55,58,11,236.07 15,20,980.96	56,35,08,123.86
32,72,97,400.40	Expenditure on Object of the Trust Grant in Aid (Charity) Medical Relief (Net) Services to Sai Devotees	M O	76,74,26,961.00 6,50,81,592.60 31,18,158.00	83,56,26,711.60	64,78,594.00	Religious Receipts (Net)			63,16,599.00
78,41,279.00	Expenditure on Other Objects	Q		59,73,073.00	1,64,07,90,685.57	Income from Other Sources	R		2,15,81,08,592.64
24,43,86,318.00	Contribution to Management Fund			30,37,80,952.00	11,16,181.44	Profit on Sale of Assets	P		90,12,513.38
1,40,70,513.50	Deficit on Management Fund			-					
-	Loss on Sale of Assets	P		-					
1,14,49,78,805.84	Excess of Income over Expenditure transferred to Balance Sheet			1,17,86,09,415.16					
2,09,09,13,187.56	Total Rs.			2,73,69,55,712.72	2,09,09,13,187.56	Total Rs.			2,73,69,55,712.72

Notes to Accounts
AS PER OUR REPORT OF EVEN DATE
For KOCHAR AND ASSOCIATES,
CHARTERED ACCOUNTANTS,

AS PER OUR REPORTS OF EVEN DATE

For SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST SHIRDI

PLACE - SHIRDI
DATED -

(YAGNESH C. DALAL)
PARTNER

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI

SCHEDULE S- SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES AND NOTES TO THE ACCOUNTS FOR THE YEAR ENDED 31ST MARCH, 2012.

A. SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES

1.0 Method of Accounting

- 1.1 The Sansthan follows the Mercantile Method of Accounting for all items of Income and Expenditure, except the following :-
 a) Annual Membership/Subscriptions, which are accounted on cash basis.
 b) Donations received in cash or in kind (such as artificial, real or precious stones) are accounted as Income.
 c) Leave Encashment is accounted for on cash basis.
- 1.2 The financial statements are prepared using the Accounting Standards prescribed by the Institute of Chartered Accountants of India, except where the circumstances do not permit the same.
- 1.3 Cash received after 2 P.M is accounted on the following day. Consequently, income accrued/assets created on the last day of the financial year, i.e. 31st March, 2012 after the said 2 P.M. in case of cash receipts are not reflected in the financial statements. This practice has been consistently followed by the Sansthan. However, in case of hospital segment, cash received in the second shift of Hospitals was brought into account through "Cash in Transit Account" as the same is deposited on the first working day of the next year.
- 1.4 Expenses towards contribution of Provident Fund by Sansthan & Gratuity have been excluded from expenses of Management Fund on the assumption that these expenses are considered as Post Retirement Benefits. Income as per Income & Expenditure Account and Donations are considered for calculation of contribution towards Management Fund. In addition to above, gross receipts of Prasadalaya & Publication Department are being considered for calculations of contribution towards Management Fund for the year 2011-12.
- 1.5 Profit / (loss) on sale of Fixed Assets have been shown on net basis in Income & Expenditure Statement.

2.0 Fixed Assets

Fixed Assets are stated at the cost of acquisition, including all direct and indirect costs incurred to bring them to their present location and condition. Subsidy received on assets, if any, is deducted from the respective costs of Fixed Assets.

3.0 Depreciation

- 3.01 Provision for Depreciation for Tangible Assets has been worked out on the basis of Written down Value (WDV) Method at the appropriate rates decided by the Management. In respect of additions to Fixed Assets, prior to 30th September, Depreciation has been charged for full year, for others, depreciation is charged for six months period. No depreciation has been considered on Assets discarded or sold in the year of sale.

3.02 In the case of intangible assets, entire costs are to be amortized over the period of four years.

4.0 Investments

Investments are stated at cost.

5.0 Retirement / Terminal Benefits

5.1 The Sansthan has provided for gratuity on the basis of fifteen days' salary for all eligible employees for every completed year of service, subject to a maximum of Rs.10,00,000/- per employee.

5.2 Contribution to Provident Fund is charged to the Income and Expenditure Account.

6.0 Income

6.1 Income from Investments

Interest on Fixed Deposits with Banks and on Investments is accounted for on accrual basis at the rates applicable to such Deposits and Investments.

6.2 Income from Donations

Donation Received in kind are treated as Income in the current year.

7.0 Inventories

7.1 Inventories are stated at cost. Certain consumable items which may have endurance value exceeding one year such as linen, blankets, pillows, bed sheets, etc. are charged off to revenue in the year of acquisition considering their continuous usage.

7.2 Stock of Gold & Silver Articles/Ornaments was stated at cost equivalent to the amount of Donation offered by the Devotees. However, loss due to usage is ignored affecting the value of stock stated in the Balance Sheet.

8.0 Earmarked Funds / Allocations

8.1 Allocation of the Earmarked Funds are on the basis of specific directions of Devotees, as specified in the receipts.

8.2 Donations in kind received at the counters such as Gold, Silver, Copper, Brass, Cloth and any other articles are treated as Income from Other Sources.

9.0 Audit Committee

In our last report we had suggested formation of "Audit Committee" in pursuance of section 17(2) (i) of Shree Sai Baba Sansthan Trust (Shirdi) (Amendment) Act, 2004. Appointment of professionals on the Committee would help monitoring the functioning of the Sansthan.

B. NOTES TO ACCOUNTS

1. As per order dated 13th March 2012 of Hon. High Court of Judicature at Bombay, Bench of Aurangabad in Public Interest Litigation No. 18 of 2011, all the affairs of "Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" are supervised, maintained and looked after by committee consisting of

- (A) The Principal District Judge, Ahmednagar.
 (B) The Collector, Ahmednagar.
 (C) The Chief Executive Officer of Shree Sai Baba Sansthan Trust Shirdi.

from 30th March 2012 until the State Government constitute a new Committee. After the above order the State Government has appointed new committee vide order No. SST-2011/175(22)Desk-16 dated 27.03.2012 Then again Hon. High Court issued order on 30.03.2012 in Public Interest Litigation No. 27 of 2012 and further directed that until further orders passed by this court, the affairs of the said "Shree Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" Dist. Ahmednagar shall be looked after and managed by the committee appointed by this court vide judgment and order dated 13.03.2012 in Public Interest Litigation No. 18 of 2011.

2. Contingent Liabilities is provided for in the accounts are as follows:
 - a. Claims against the Sansthan not acknowledged as debts: Rs.740.50lakhs. However, the Sansthan has made counter claims of Rs.1109.79 lakhs.
 - b. Commitments for Contracts Rs. 7066 lakhs.
 - c. Suit filed against Sansthan by Labour Rs.17.50 lakhs.
3. The Sansthan has not applied 85% of its income for its objects. However, since it is proposed to accumulate the income for the future years, no provision for taxation is considered necessary.
4. Provident Fund Fluctuation Fund Rs.23,94,550.27 (Previous Year Rs.23,94,550.27) shown as liability represents surplus amount lying in the Provident Fund account after transfer of funds to the Regional Commissioner of Provident Fund.
5. Grant in Aid (Charity/Medical) has been accounted on payment basis.
6. Building includes cost of Internal Roads developed by Sansthan.
7. Surplus on Sale of Donated Articles has been treated as Other Income.
8. With respect to an amount of Rs.1,00,00,000/- paid in the earlier years towards Water Supply Scheme, disclosed as a separate item under the head Fixed Assets (Refer Schedule – B), the Sansthan has secured the lease rights with the respective authorities, with only the formal tripartite agreement remaining to be executed.
9. Utilization of Donations received U/s. 35AC of the Income Tax Act, 1961. Expenses stipulated in the order of National Committee for Social Welfare along with Donations were routed through Saving Bank A/c.No.709 maintained with Andhra Bank, Shirdi. However, Revenue & Capital Expenditure was incurred by debiting Expenditure and Assets accounts respectively resulting into overstating of the surplus for the year under review.

10. Indigent Patients' Fund (Poor Patients' Fund) is duly created & utilized in the books of Hospitals. Hence, the same is not reflected separately.
11. Balances of Sundry Debtors, Advances & Sundry Creditors are subject to confirmation, reconciliation and consequent adjustments, if any.
12. Figures of the Previous Year have been re-grouped/re-arranged to make them comparable to those of the Current Year.
13. The Trust has filed suit against the property owners for acquisition of land admeasuring 387R. The total cost of land including the area not under possession is capitalized and the matter is pending before the court (Survey No. 55/15 & Survey No. 125/6,7,8).

For KOCHAR and ASSOCIATES
CHARTERED ACCOUNTANTS
FRN NO.105256W

(CA YAGNESH C. DALAL)
PARTNER
MEMBERSHIP NO.035619
PLACE: SHIRDI
DATE : 27/09/2012

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

OTHER EARMARKED FUNDS :**(SCHEDULES 'A')****(Amount in Rs.)**

SR. NO.	Particulars	Opening Balances as on During the Year 1st April' 2011	Donations Received During the Year	TOTAL (3 + 4)	Transferred to other Funds	Transferred from other Funds	Total	Amount Spent During the Year	Closing Balances as on 31st March 2012
1	2	3	4	5	6	7	8 = (5 - 6 + 7)	9	10 = (8 - 9)
1	Annadan Fund	941,537,920.34	320,180,307.66	1,261,718,228.00	83,770,172.63	83,770,172.63	1,345,488,400.63	205,780,038.32	1,139,708,362.31
2	Building Fund	617,785,326.84	8,927,933.20	626,713,260.04			626,713,260.04		626,713,260.04
3	Devotional Object Fund	219,456,611.32	16,756,605.00	236,213,216.32			236,213,216.32	26,518,336.44	209,694,879.88
4	Donation U/s 35 AC	46,917,754.67	44,386,611.28	91,304,365.95			91,304,365.95		91,304,365.95
5	Education Fund	115,503,310.26	54,071,027.94	169,574,338.20			169,574,338.20	44,135,050.00	125,439,288.20
6	Maint. & Repairs & Establishment Fund	591,324,922.90	137,818,425.46	729,143,348.36			729,143,348.36	50,362,072.00	678,781,276.36
7	Medical Fund	-	62,159,880.04	62,159,880.04			62,159,880.04	62,159,880.04	-
8	New Bhakta Niwas Fund	326,593,803.47	45,571,565.00	372,165,368.47			372,165,368.47		372,165,368.47
9	Nitya Prasadalay Annadan Yojana	83,770,172.63	3,898,464.00	87,668,636.63	83,770,172.63		3,898,464.00		3,898,464.00
10	Permanent Fund	121,071,251.38	5,628,093.00	126,699,344.38			126,699,344.38		126,699,344.38
	Total	3,063,961,073.81	699,398,912.58	3,763,359,986.39	83,770,172.63	83,770,172.63	3,763,359,986.39	388,955,376.80	3,374,404,609.59

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

SCHEDULE OF FIXED ASSETS INCLUDING CAPITAL WORK IN PROGRESS: (SCHEDULES 'B') (Amount in Rs.)

Sr. No.	Particulars	Rate of Depn	Cost as on 01st April '11	Cost as on 31st Mar '12	Depreciation upto 31st	Depreciation for the year upto 31st Mar '12	Total Depn. upto	W.D.V as on 31st Mar '12	W.D.V as on 01st April '11
A IMMOVABLE ASSETS									
1	Buildings & Roads	10%	1,016,092,048.16	10,631,602.00	388,430,820.04	63,297,703.00	451,728,523.04	574,995,127.12	627,661,228.12
2	Polycarbonate Shed	20%	10,078,755.00	-	2,015,751.00	1,612,601.00	3,628,352.00	6,450,403.00	8,063,004.00
	SUB - TOTAL (A)		1,026,170,803.16	10,631,602.00	390,446,571.04	64,910,304.00	455,356,875.04	581,445,530.12	635,724,232.12
B MOVABLE ASSETS									
SANSTHAN STATUES									
1	Saibaba's Statue	0%	809,148.00	-	-	-	-	809,148.00	809,148.00
2	KVM Saraswati Statue	0%	12,000.00	-	-	-	-	12,000.00	12,000.00
FURNITURE & FIXTURES									
1	Furniture	15%	69,738,646.10	18,029,008.50	593,249.20	7,624,974.00	38,673,374.54	48,501,030.86	38,239,223.83
2	I.T.I.Furniture	15%	2,117,863.35	8,564.00	668,092.25	218,750.00	886,842.25	1,239,585.10	1,449,771.10
3	E.M.S.Furniture	15%	1,662,419.79	791,528.00	2,976.75	2,460.77	1,068,988.21	1,382,002.83	834,873.81
4	K.V.M.Furniture	15%	2,996,353.30	627,599.00	1,508,661.79	102,032.65	1,720,952.14	1,781,160.36	1,487,691.51
5	N.B.N.Furniture	15%	5,339,795.00	-	11,400.00	9,549.90	4,629,945.05	698,449.95	823,556.05
6	NBN Furniture (Mirrors & Mattress)	15%	2,471,505.00	5,741,375.00	2,353,326.50	448,330.00	2,801,656.50	5,411,223.50	118,178.50
7	Samadhi Mandir Paintings	15%	2,499,850.00	-	1,337,597.05	174,338.00	1,511,935.05	987,914.95	1,162,252.95
8	Fountains	15%	1,736,674.00	-	1,305,527.02	64,672.00	1,370,199.02	366,474.98	431,146.98
9	Sintex Cabin For Security	15%	2,429,872.00	-	1,291,481.00	170,759.00	1,462,240.00	967,632.00	1,138,391.00
10	Electric Fittings	15%	6,474,739.06	535,489.00	5,374,905.59	215,928.00	5,590,833.59	1,419,394.47	1,099,833.47
11	Security Search Tower	15%	258,230.00	-	19,367.00	35,829.00	55,196.00	203,034.00	238,863.00
12	New Prasadalya Electrification	15%	22,260,805.00	-	8,479,962.00	2,067,126.00	10,547,088.00	11,713,717.00	13,780,843.00
13	VIP Suit Furniture A/C	15%	2,301,561.00	-	1,721,444.08	87,018.00	1,808,462.08	493,098.93	580,116.93
14	Plastic Water Tank	15%	513,686.45	-	425,334.52	13,253.00	438,587.52	75,098.93	88,351.93
15	Mattress	15%	28,982,241.00	-	-	2,173,668.00	2,173,668.00	26,808,573.00	-
PLANT & MACHINERY									
16	Machinery	25%	118,770,546.59	19,835,922.44	306,249.00	288,699.14	86,043,118.32	52,257,101.71	47,277,270.13
17	Wind Power Project	25%	154,642,761.00	-	105,636,629.00	12,251,533.00	117,888,162.00	36,754,599.00	49,006,132.00
18	Gas plant	25%	28,566,572.40	-	15,002,841.08	3,390,933.00	18,393,774.08	10,172,798.32	13,563,731.32
19	I.T.I.Machinery	25%	17,410,315.59	-	16,520,082.57	19,717.00	16,539,799.57	870,516.02	890,233.02
20	K.V.M.Machinery	25%	230,480.00	-	16,275.00	19,910.00	154,473.27	59,731.73	80,580.95
21	Solar Water Heating System	25%	9,741,985.00	-	7,337,260.26	601,181.00	7,938,441.26	1,803,543.74	2,404,724.74
22	Samadhi Mandir Sound System	25%	6,369,369.00	99,100.00	43,569.00	588,896.00	4,718,212.65	1,706,687.36	2,178,601.97
23	Wireless System	25%	1,222,013.00	-	1,078,906.51	35,777.00	1,114,683.51	107,329.49	143,106.49
24	CCTV System	25%	8,056,674.00	403,710.00	4,067,225.79	1,045,752.00	4,666,919.63	3,299,311.37	3,989,448.21
25	Samadhi Mandir & Prasadalya Air Cooling System	25%	3,262,392.00	-	3,076,668.28	22,604.00	3,099,272.28	163,119.72	185,723.72
26	Waste Water Recycling System	25%	343,787.00	-	322,878.40	3,719.00	326,597.40	17,189.60	20,908.60
27	E.M.S.Machinery	25%	160,920.00	-	91,711.94	17,086.00	95,663.63	51,256.37	69,208.06
28	Solar Steam Cooking System at Prasadalya	25%	9,763,000.00	-	5,158,409.00	1,151,148.00	6,309,557.00	3,453,443.00	4,604,591.00
29	VIP Guest House Air Conditioner	25%	990,056.00	-	903,329.00	21,682.00	925,011.00	65,045.00	86,727.00

SR. NO.	PARTICULARS	RATE OF DEPRN	COST AS ON 01ST APRIL '11 THE YEAR	ADDITIONS DURING YEAR	DEDUCTIONS DURING YEAR	COST AS ON 31ST MAR'12 MAR'11	DEPRECIATION UPTO 31ST	DEDUCTION DURING YEAR	DEPRECIATION FOR THE YEAR 31ST MAR'12	TOTAL DEPR. UPTO	W.D.V.A.S ON 31ST MAR'12	W.D.V.A.S ON 01ST APRIL '11
30	H.T.Substation	25%	11,167,460.00	-	1,383,537.68	9,783,922.32	10,609,087.00	1,338,573.66	69,176.88	9,339,690.22	444,232.10	558,373.00
31	DG Set 15 KVA	25%	284,000.00	-	-	284,000.00	255,568.00	-	7,108.00	262,676.00	21,324.00	28,432.00
32	Solar Street Light	25%	161,500.00	-	-	161,500.00	142,638.00	-	4,716.00	147,354.00	14,146.00	18,862.00
33	Sewage Treat Plant - Sai Ashram	25%	-	13,653,924.00	-	13,653,924.00	-	-	1,706,741.00	1,706,741.00	11,947,183.00	-
VEHICLES												
34	Motor Cars	20%	33,540,495.75	6,400,383.00	2,163,712.00	37,777,166.75	17,887,577.65	1,332,288.82	3,947,257.00	20,502,545.83	17,274,620.92	15,652,918.10
35	E.M.S.BUS	20%	3,691,287.00	-	-	3,691,287.00	1,874,881.01	-	363,281.00	2,238,162.01	1,453,124.99	1,816,405.99
36	Motor Buses at EMS	20%	1,935,903.00	-	-	1,935,903.00	1,835,239.12	-	3,868.00	1,839,107.12	96,795.88	100,663.88
37	Motor Cycle	20%	450,177.25	48,356.00	27,000.00	471,533.25	269,823.90	11,448.00	37,796.00	296,171.90	175,361.35	180,353.35
38	Bi-cycle	20%	14,566.00	-	-	14,566.00	9,783.44	-	957.00	10,740.44	3,825.56	4,782.56
EQUIPMENTS												
39	Prasadaya Equipments	25%	961,595.07	2,168,500.00	15,699.12	3,114,395.95	729,463.72	14,855.86	599,947.00	1,314,554.86	1,799,841.09	232,131.35
40	Electronic Equipments	25%	3,325,891.00	315,090.00	67,878.00	3,573,103.00	2,371,527.89	59,277.15	277,952.00	2,590,202.74	982,900.26	954,363.11
41	ITI Tools & Equipments	25%	1,144,922.28	-	-	1,144,922.28	892,226.84	-	63,174.00	955,400.84	189,521.44	252,695.44
42	EMS Electronic Equipments	25%	30,650.00	-	30,650.00	-	28,348.50	-	-	-	-	2,301.50
43	EPABX System	25%	5,819,719.18	998.00	998.00	5,820,717.18	4,321,556.81	-	374,665.00	4,696,221.81	1,124,495.37	1,498,162.37
44	Utensils	25%	14,027,755.78	406,900.00	73,446.53	14,361,209.25	7,318,051.42	44,652.79	1,723,821.00	8,997,219.63	5,363,989.62	6,709,704.36
45	Fire Fighting System-Prasadalay	25%	2,485,581.00	-	-	2,485,581.00	1,087,442.00	-	349,535.00	1,436,977.00	1,048,604.00	1,398,139.00
INSTRUMENTS												
46	I.T.I.Instrument	25%	999,710.76	7,641.00	-	1,007,351.76	944,194.65	-	5,149.00	949,343.65	58,008.11	55,516.11
47	Instrument	25%	783,283.25	160,740.00	6,100.00	937,923.25	521,653.24	4,244.46	85,786.00	603,194.78	334,728.47	261,630.01
48	Gymnastic Instruments	25%	156,959.00	-	-	156,959.00	133,366.75	-	5,898.00	139,264.75	17,694.25	23,592.25
49	Musical Instrument	25%	273,278.00	9,000.00	-	282,278.00	249,183.00	-	8,274.00	257,457.00	24,821.00	24,095.00
50	ITI Sports & Gymnastic Instruments	25%	105,945.00	-	-	105,945.00	96,190.00	-	2,439.00	98,629.00	7,316.00	9,755.00
51	KVM Instruments	25%	3,450.00	-	-	3,450.00	2,471.00	-	245.00	2,716.00	734.00	979.00
COMPUTERS												
52	I.T.I. Computer	60%	1,544,308.00	-	301,090.00	1,243,218.00	1,473,174.00	300,481.12	8,973.00	1,181,665.88	61,552.12	71,134.00
53	Computers	60%	7,623,352.81	603,906.20	326,700.00	7,900,559.01	7,142,075.22	326,604.54	648,053.00	7,463,523.68	437,035.33	481,277.59
54	New Prasadaya Networking	60%	400,001.00	-	-	400,001.00	380,000.95	-	12,000.00	392,000.95	8,000.05	20,000.05
55	KVM Computers	60%	2,510,506.00	17,900.00	-	2,528,406.00	2,322,378.00	-	61,708.00	2,384,086.00	144,320.00	188,128.00
56	EMS Computers	60%	523,582.00	1,048,050.00	-	1,571,632.00	505,601.00	-	325,204.00	830,805.00	740,827.00	17,981.00
57	I.T. Infrastructure	60%	4,042,885.00	-	32,189.00	4,010,696.00	3,994,221.42	32,096.71	-	3,962,124.71	48,571.29	48,663.58
INTANGIBLE ASSET												
58	Dharmashala SIBF System	25%	1,068,000.00	-	-	1,068,000.00	1,067,999.00	-	-	1,067,999.00	1.00	1.00
59	Softwares (Audio - Video CD)	25%	815,920.00	-	-	815,920.00	815,919.00	-	-	815,919.00	1.00	1.00
60	Softwares for IT	25%	8,298,082.00	6,350.00	-	8,304,432.00	8,152,808.00	-	1,588.00	8,154,396.00	150,036.00	145,274.00
61	Watersupply Scheme	0%	10,000,000.00	-	-	10,000,000.00	-	-	-	-	10,000,000.00	10,000,000.00
62	CAPITAL WORK IN PROGRESS	0%	37,136,042.00	179,348,294.00	37,136,042.00	179,348,294.00	-	-	-	-	179,348,294.00	37,136,042.00
SUB - TOTAL (B)			638,480,827.76	279,250,569.14	43,167,756.08	874,563,640.82	373,793,240.90	4,862,614.44	58,659,897.88	427,590,524.34	446,973,116.48	264,687,586.86

SR. NO.	PARTICULARS	RATE OF DEPRN	COST AS ON 01ST APRIL '11 THE YEAR	ADDITIONS DURING YEAR	DEDUCTIONS DURING	COST AS ON 31ST MAR'12 MAR'11	DEPRECIATION UPTO 31ST	DEDUCTION DURING YEAR	DEPRECIATION FOR THE YEAR 31ST MAR'12	TOTAL DEPR. UPTO	W.D.V AS ON 31ST MAR'12	W.D.V AS ON 01ST APRIL '11
	HOSPITALS											
	FURNITURE & FIXTURES											
1	Hosp. Furniture	15%	13,612,063.46	491,059.00	444,762.69	13,658,359.77	7,180,335.23	307,234.25	998,367.00	7,871,467.98	5,786,891.79	6,431,728.23
2	Saibaba Hosp. Furniture	15%	13,792,885.97	1,535,398.46		15,328,284.43	6,163,345.00		1,308,197.00	7,471,542.00	7,856,742.43	7,629,540.97
3	Saibaba Hosp. Electrification	15%	1,747,036.00	700,638.00		2,447,674.00	903,390.00		179,095.00	1,082,485.00	1,365,189.00	843,646.00
	PLANT & MACHINERY											
4	Hosp. Machinery	25%	90,703,214.30	7,890,829.00	1,239,590.00	97,354,453.30	64,027,563.37	1,128,467.28	7,910,322.00	70,809,418.09	26,545,035.21	26,675,650.93
5	STP Plant 150 at Sainath Hospital	25%	1,855,140.00	-		1,855,140.00	231,893.00		405,812.00	637,705.00	1,217,435.00	1,623,247.00
6	Saibaba Hosp. Machinery	25%	210,625,379.01	39,615,813.00		250,241,192.01	138,655,942.00		24,751,721.00	163,407,663.00	86,833,529.01	71,969,437.01
7	STP Plant 200 at Saibaba Hospital	25%	1,955,136.00	-		1,955,136.00	244,392.00		427,686.00	672,078.00	1,283,058.00	1,710,744.00
8	Saibaba Hosp. Central AC Sys	25%	14,456,455.00	-		14,456,455.00	8,899,547.00		1,389,227.00	10,288,774.00	4,167,681.00	5,556,908.00
9	CC-TV System	25%	533,801.00	33,900.00		567,701.00	66,725.00		121,007.00	187,732.00	379,969.00	467,076.00
	VEHICLES											
10	Ambulance	20%	5,674,905.00	2,168,581.00	3,035,918.00	4,807,568.00	2,930,167.97	2,039,017.00	671,488.00	1,562,638.97	3,244,929.03	2,744,737.03
11	Saibaba Hospital Bi-cycle	20%	2,575.00	3,105.00	2,575.00	3,105.00	515.00	515.00	311.00	311.00	2,794.00	2,060.00
	EQUIPMENTS											
12	Hospital Equipments	25%	10,535,743.60	1,649,374.00	55,263.00	12,129,854.60	5,741,322.79	45,944.34	1,608,326.00	7,303,704.45	4,826,150.15	4,794,420.81
13	Saibaba Hospital Equipments	25%	28,394,273.56	10,182,780.00		38,577,053.56	17,741,297.18		4,832,945.00	22,574,242.18	16,002,811.38	10,652,976.38
14	Saibaba Hospital EPABX	25%	7,800.00	10,650.00		18,450.00	3,413.00		2,428.00	5,841.00	12,609.00	4,387.00
	INSTRUMENTS											
15	Hosp. Instrument	25%	16,076,107.55	1,088,714.00	314,426.45	16,850,395.10	12,236,820.59	206,420.58	1,170,882.00	13,201,282.01	3,649,113.09	3,839,286.97
16	Saibaba Hosp. Instrument	25%	26,354,886.83	797,443.00		27,152,329.83	15,053,197.16		2,953,658.00	18,006,855.16	9,145,474.67	11,301,689.67
	COMPUTERS											
17	Hospital Computers	60%	160,527.00	-		160,527.00	159,739.00		-	159,739.00	788.00	788.00
18	Saibaba Hospital Computers	60%	7,617,122.00	-		7,617,122.00	7,365,491.00		-	7,365,491.00	251,631.00	251,631.00
19	Saibaba Hospital Networking	60%	3,188,698.00	-		3,188,698.00	3,088,128.00		-	3,088,128.00	100,570.00	100,570.00
	INTANGIBLE ASSET											
20	Saibaba Hospital Software	25%	2,311,790.00	-		2,311,790.00	2,196,200.50			2,196,200.50	115,589.50	115,589.50
21	Hospital Software	25%	435,100.00			435,100.00	163,163.0000		108,775.00	271,938.00	163,162.00	271,937.00
	SUB - TOTAL (B - II)		450,040,639.28	66,168,284.46	5,092,535.14	511,116,388.60	293,052,587.79	3,727,598.45	48,840,247.00	338,165,236.34	172,951,152.26	156,988,051.50
	SUB - TOTAL (B)		1,088,521,467.04	345,418,853.60	48,260,291.22	1,385,680,029.42	668,845,828.69	8,590,212.89	107,500,144.88	765,755,760.68	619,924,268.74	421,675,638.36
	TOTAL RS. (A+B)		2,114,692,270.20	356,050,455.60	48,260,291.22	2,422,482,434.58	1,057,292,399.73	8,590,212.89	172,410,448.88	1,221,112,635.72	1,201,369,798.86	1,057,399,870.48

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

LIBILITIES FOR THE YEAR ENDED 31st MARCH' 2012:

(SCHEDULES 'C')

(Amount in Rs.)

Sr No.	Particulars	Amount	Amount
A)	<u>FOR DEPOSITS:</u>		
1	Deposit for Accommodation	5,22,250.00	
2	Deposit Refundable	11,71,18,684.28	
3	Drainage Deposit	51,200.00	
4	Deposit for ITI Uniform	4,33,639.00	
5	I.T.I. Deposit	25,00,100.00	12,06,25,873.28
B)	<u>FOR EXPENSES</u>		12,00,77,356.55
C)	<u>FOR SUPPLIES</u>		5,27,45,229.42
		TOTAL	29,34,48,459.25

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

DETAILS OF IMMOVABLE PROPERTIES :

(SCHEDULE 'D-1')

(Amount in Rs.)

Sr. No.	Particulars	COST AS ON 01ST APRIL '11	LESS : TRANSFER TO BUILDING A/C	LESS : DEDUCTIONS / Transferred	ADD : TRANSFER FROM BUILDING UNDER CONSTRUCTIO	ADDITIONS DURING THE YEAR	COST AS ON 31ST MARCH '12
1	BUILDINGS	1,00,83,00,669.16	-	-	17,57,844.00	88,73,758.00	1,01,89,32,271.16
2	ROADS	77,91,379.00	-	-	-	-	77,91,379.00
	Sub Total	1,01,60,92,048.16	-	-	17,57,844.00	88,73,758.00	1,02,67,23,650.16
3	POLYCARBONATE SHED	1,00,78,755.00	-	-	-	-	1,00,78,755.00
	Sub Total	1,00,78,755.00	-	-	-	-	1,00,78,755.00
4	BUILDINGS UNDER CONSTRUCTION	13,14,24,642.00	17,57,844.00	-	-	7,37,66,967.00	20,34,33,765.00
	Sub Total	13,14,24,642.00	17,57,844.00	-	-	7,37,66,967.00	20,34,33,765.00
5	LAND	54,64,97,013.71	-	13,79,077.98	-	2,98,64,315.00	57,49,82,250.73
	Total :	1,70,40,92,458.87	17,57,844.00	13,79,077.98	17,57,844.00	11,25,05,040.00	1,81,52,18,420.89

DETAILS OF BUILDINGS & ROADS UNDER CONSTRUCTION :

(SCHEDULE 'D-2')

Sr No.	NAME OF THE BUILDING	OPENING BALANCE	ADDITIONS DURING THE YEAR	EXPENDITURE UPTO 31st Mar'12
1	External Work of Sai Aashram	12,96,66,798.00	7,37,66,967.00	20,34,33,765.00
	Total	12,96,66,798.00	7,37,66,967.00	20,34,33,765.00

DETAILS OF BUILDINGS COMPLETED DURING THE YEAR 2011-12 :

(SCHEDULE 'D-3')

Sr No.	NAME OF THE BUILDING	OPENING BALANCE	ADDITIONS DURING THE YEAR	EXPENDITURE UPTO 31st Mar'12
1	Compound Wall to SBN Building	7,47,359.00	91,418.00	8,38,777.00
3	Construction of Data Center	10,10,485.00	4,65,660.00	14,76,145.00
2	Construction of Class Room for KG	-	14,00,935.00	14,00,935.00
4	Renovation of SBN Building	-	69,15,745.00	69,15,745.00
	Total	17,57,844.00	88,73,758.00	1,06,31,602.00

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

**INVESTMENTS : Government Securities & Fixed Deposits with
Nationalised Banks as on 31st March 2012**

(SCHEDULES 'E')

(Amount in Rs.)

A. GOVERNMENT GUARANTEED SECURITIES:

Sr No	Particulars	Amount
1	Kisan Vikas Patra	23,34,00,000.00
	TOTAL	23,34,00,000.00

B. FIXED DEPOSITS WITH NATIONALISED BANKS 6,04,22,97,488.00

	GRAND TOTAL (A+B)	6,27,56,97,488.00
--	--------------------------	--------------------------

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

ORNAMENTS & JEWELLERY:

(SCHEDULES 'F')

(Amount in Rs.)

SR. NO	PARTICULARS	COST AS ON 01st APRIL '11	ADDITIONS DURING THE YEAR	DEDUCTIONS DURING THE YEAR	BALANCE AS ON 31st MARCH '12
1	Gold	27,95,27,935.09	9,20,55,539.00	-	37,15,83,474.09
2	Silver	4,06,50,972.61	1,77,36,693.40	16,80,994.00	5,67,06,672.01
3	Silver Coins	17,87,505.00	19,97,791.00	10,81,274.40	27,04,021.60
4	Gold Coins	3,18,74,065.84	-	36,91,083.83	2,81,82,982.01
5	Gold Pendants	82,58,066.00	-	24,38,890.72	58,19,175.28
6	Copper & Brass	4,11,810.02	2,000.00	55.00	4,13,755.02
7	Precious Stones & Other Valuables	3,23,56,784.00	80,31,052.00	4,80,443.00	3,99,07,393.00
	Total :	39,48,67,138.56	11,98,23,075.40	93,72,740.95	50,53,17,473.01

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

STOCK OF CONSUMABLES as on 31st March 2012:**(SCHEDULES 'G')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
	Stock of Consumables :	
1	Medicines	4,48,27,525.76
2	Food Grains & Other Prasadalaya Material	2,91,34,677.00
3	Books/Photos	2,88,38,791.00
4	Cement (with Const.Dept.)	1,44,020.00
5	Steel (with Construction Dept.)	17,922.00
6	Cloth (With Counter Dept.)	5,87,716.00
7	General Donated Articles (With Counter Dept.)	1,13,908.00
8	Copper & Brass Articles (With Counter Dept.)	3,053.00
9	I.T.I.Consumable Material	11,43,384.00
10	Building Repairs & Maintenance Material	10,58,945.00
11	Sanitation Material	4,59,279.00
12	Water Supply Material	53,01,750.00
13	Stationery	21,77,186.00
14	Electrical Material	68,61,666.00
15	Printing Material	18,37,822.00
16	Cloth for Uniform	27,288.00
17	Enquiry Office Material	423.00
18	Dwarawati Office Materials	9,843.00
19	Calendars	5,03,643.00
20	Audio-Video Cassettes	40,34,065.00
21	Diary	10,40,156.00
22	Computer Material	7,680.00
23	Naivedya	75,023.00
24	Garden Material	66,607.00
25	Security Material	1,750.00
26	Sundry Material	85,146.00
27	Sound System Materials	2,44,087.00
28	Abhishek	2,057.00
29	Samadhi Mandir	14,840.00
30	Sai Ashram	8,50,900.00
	TOTAL	12,94,71,152.76

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

(SCHEDULES 'H')
(Amount in Rs.)

ADVANCES, DEPOSITS & OTHER RECEIVABLES as on 31st March, 2012

Sr No	Particulars	Amount
1	Advances recoverable in Cash/Kind	40,52,12,873.25
2	Deposits	1,04,87,335.06
3	Income Tax deducted at Source	79,73,153.00
4	Income Receivable (including interest from investments)	77,44,63,410.53
5	Prepaid Expenses	37,57,156.00
	Total	1,20,18,93,927.84

(SCHEDULES 'I')
(Amount in Rs.)

CASH AND BANK BALANCES as on 31st March, 2012

Sr No	Particulars	Amount	SUB TOTALS
A	CASH IN HAND:		
1	At Shirdi Office	5,22,263.00	
2	At Hospital	14,66,601.00	
3	At Mumbai Office	12,620.73	20,01,484.73
B	FOREIGN CURRENCY ON HAND		17,05,137.00
C	BANK BALANCE:		
1	At Shirdi Office	17,76,64,674.61	
2	At Hospital	1,27,04,451.97	
3	At Mumbai Office	28,67,420.66	19,32,36,547.24

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES IN RESPECT OF PROPERTIES:**(SCHEDULES 'J')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Insurance of Property	8,12,644.00
2	Machinery Repairs and Maintenance	96,56,848.00
3	Power House Expenses & Other Maintenance & Repairs	6,96,52,587.74
4	Rates, Taxes & Charges, Municipal Tax	52,65,318.00
	TOTAL	8,53,87,397.74

EXPENSES TOWARDS MANAGEMENT FUND**(SCHEDULES 'K')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Salaries and allowances to Staff	26,61,29,396.00
2	Board Meeting Expenses	71,256.00
3	Travelling Expenses	6,81,973.00
	TOTAL	26,68,82,625.00

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

ESTABLISHMENT EXPENSES:**(SCHEDULES 'L')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Advertisements	25,78,777.00
2	Apprentice Stypend	6,50,658.00
3	Audit Fees and reimbursement of out of Pocket Expenses	23,163.00
4	Bank Charges & Commission	18,28,907.01
5	Computer Expenses.	72,991.00
6	Contribution to Employees Provident Fund	1,72,58,824.00
7	Contract Labour Charges	1,28,65,738.00
8	Contribution to Dhawajadin Nidhi	8,23,245.00
9	Gratuity	4,53,13,408.00
10	Guest House Expenses	5,02,966.50
11	Insurance of Vehicles & Others	35,67,799.00
12	Legal Expenses	16,33,601.00
13	Locker Rent	5,515.00
14	News Papers and Periodicals	35,089.00
15	Postage	22,80,164.78
16	Printing Expenses	40,10,967.00
17	Professional Fees	56,29,014.00
18	Publication Expenses	3,84,375.00
19	Sansthan Honorarium	16,50,591.00
20	Security Expenses	3,40,43,666.00
21	Sound System Expenses	12,92,503.00
22	Staff Welfare Expenses	66,68,743.00
23	Stationery Expenses	14,59,435.80
24	Sundry Expenses	18,98,904.37
25	Taxes & Charges of Vehicles	11,88,834.00
26	Telephone Expenses	19,01,402.00
27	Uniform Expenses	17,001.00
28	Vehicle Maintenance	54,21,910.88
29	Website Expenses	1,59,521.00
	TOTAL	15,51,67,714.34

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES TOWARDS GRANT IN AID (CHARITY) :**(SCHEDULES 'M')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount
1	Shirdi Nagar Panchayat Shirdi for Internal Road Development	20,10,70,711
2	Construction of New Bus Stand at Shirdi	72,42,556
3	Development of Shirdi Airport	45,00,00,000
4	Shirdi Nagar Panchayat Shirdi for Pathkar	75,00,000
5	Construction of Helipad Link Road	85,71,486
6	Construction of Saibaba Bandhara at Kohaki & Pimpalwadi for raising the ground water level	9,63,844
7	Maharashtra Jeevan Pradhikaran for Watersupply Pipeline to Napawadi	13,15,000
8	Kopargaon Nagarparishad, Kopargaon for Watersupply Scheme	47,83,458
9	Shri.Gopinath K. Ambre, Lingdev being Financial Aid for death of his Son(Sansthan ITI Student)	1,00,000
10	Charity in Medical Bills for Poor and Needy Patients thru Saibaba & Sainath Hospital	4,59,32,662
11	Financial Aid for Life Saving Operations thru Sainath Hospital	3,99,47,244
	Total	76,74,26,961

EXPENSES ON EDUCATIONAL ACTIVITIES :**(SCHEDULES 'N')**
(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount	SUB TOTALS
1	Industrial Training Institute Expenses	2,10,48,750.00	
	Less: Receipts	45,47,930.00	1,65,00,820.00
2	English Medium School Expenses	1,52,98,694.00	
	Less: Receipts	75,28,007.00	77,70,687.00
3	Kanya Vidya Mandir Expenses	85,08,346.00	
	Less : Receipts	55,945.00	84,52,401.00
4	Junior College Expenses	1,16,52,500.00	
	Less: Receipts	2,41,358.00	1,14,11,142.00
	Total	4,41,35,050.00	

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENSES ON MEDICAL RELIEF ACTIVITY:

(SCHEDULES 'O')

(Amount in Rs.)

Sr No	Particulars	Amount	Amount
1	Opening Stock of Medicine		3,93,29,116.26
2	Add: Purchase of Medicines		35,31,14,139.64
	Add: Expenses of Hospitals		43,37,29,179.48
	Total		82,61,72,435.38
3	Less: Hospital Receipts	65,41,03,436.98	
	Less: Closing Stock of Medicine	4,48,27,525.76	69,89,30,962.74
	Deficit		12,72,41,472.64
4	Less: Utilization from Medical Fund		6,21,59,880.04
5	Net Deficit transferred to Income and Expenditure A/c.		6,50,81,592.60

PROFIT/LOSS ON SALE OF ASSETS & INVESTMENTS:

(SCHEDULES 'P')

(Amount in Rs.)

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Profit on Sale of Assets	99,93,119.74
2	Loss on assets written off	9,80,606.36
	Net Profit :	90,12,513.38

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

EXPENDITURE ON OTHER OBJECTS:

(SCHEDULES 'Q')

(Amount in Rs.)

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Information Center at Secunderabad	16,863.00
2	Compost Plant shed	11,89,423.00
3	Shirdi Festival	10,49,927.00
4	Sai Bhajan Sandhya at London	24,69,238.00
5	Saileela Magazine Expenses (Net)	12,47,622.00
	TOTAL	59,73,073.00

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

INCOME FROM OTHER SOURCES:

(SCHEDULES 'R')

(Amount in Rs.)

A. OTHER DONATIONS

Sr No	Particulars	Amount	Amount
1	Charity Boxes (Cash & Kind)	1,60,45,78,233.03	
2	General Donation	36,57,32,497.79	
3	Donation in Kind	9,11,85,421.77	
	TOTAL (A) :		2,06,14,96,152.59

B. OTHER INCOME:

1	Maintenance Charges of Car Parking Plot	8,43,014.00
2	Maintenance Charges of Staff Quarter & Service Stalls	63,94,236.00
3	Sundry Receipts (Scrap Material, Non-refundable Deposits, Garden etc.)	1,18,59,324.97
4	Royalty	3,52,96,656.00
5	Surplus from Sale of Books / Photos / Calenders / Cassetts & CDs (Net)	9,86,967.71
6	Surplus from sale of Gold, Silver Coins and Precious Stones	1,96,60,376.17
7	Wind Mill Receipts and Carbon Credit Receipts	1,75,75,612.00
8	Bus Service Receipts	21,33,884.00
9	Surplus from sale of Cloth, Copper & Brass, GD Articles	18,62,369.20
	TOTAL (B):	9,66,12,440.05
	Grand Total (A + B):	2,15,81,08,592.64

(HEMANT JADHAVAR)
CHIEF ACCOUNTS OFFICER

(KISHORE MORE)
EXECUTIVE OFFICER

श्री साईचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची

वेळ	तपशील
पहाटे ०४.३० वा.	श्रींची काकड आरती
काकड आरती नंतर	श्रींचे मंगलस्नान
सकाळी ०५.४० वा.	श्रींची छोटी आरती (शिर्डी माझे पंढरपूर)
सकाळी ०५.४५ वा.	श्रींचे दर्शनास सुरुवात
सकाळी ०७.०० वा.	संस्थानमार्फत श्रींचा समाधी अभिषेक
सकाळी ०७.०० वा. व सकाळी ०९.०० वा.	श्री साई सत्यनारायण महापूजा (भक्तांसाठी)
सकाळी ०७.०० वा. व सकाळी ०९.०० वा.	श्रींची अभिषेक पूजा (भक्तांसाठी)
दुपारी १२.०० वा.	श्रींची माध्यान्ह आरती
दुपारी ०४.०० वा.	समाधी मंदिरात नित्याचे अध्यायवाचन
सायंकाळी सूर्यास्ताचे वेळी	श्रींची धूपारती
रात्रौ ८.३० ते १०.०० वा.	श्रींचे समोरील स्टेजवर कलाकार हजेरी कार्यक्रम
रात्रौ १०.३० वा.	श्रींची शेजारती

श्री साईबाबांनी हाताळलेल्या वस्तू

